8406

Bibl. Jag.

III

Pawlicki Stefan, ks. prof. dr.
Historia filozofii grecko-rzymskiej.
R. 1910/1911.

Wykłady w półroczu zimowem
1910/1911
które miałem już jako prof. emer.

Historya filozofii grecko-rzymskiej
od śmierci Alex. W. do bitwy pod Akcyum
(r 31) kiedy August zawładł
cesarstwem rzymskiem.

Wykłady odbywały się 24. 27. 31. paźd.
4. 7. 10. 14 list.
17. 21. 24. 28 "
1. 5 grud.

Następne odbędą się: 12. 16. 19. 23.
26. 30. stycz.
6. 9. 13. 16.
20. ~~23. 27.~~ lut.
2. 6. 9. 13.
16 marca

Historya filozofii grecko-rzymskiej
od śmierci Alex. W. do Augusta pod
Akcyum (323 - 31 przed Chr.
kiedy Aug. zost. samowładzcą.

A Wstęp ogólny: A. O znaczeniu tego okresu i jak powstają
filozofie nowe.

B Wstęp specyalny: B. §1. Wewnętrz. rozwój filozofii greckiej
od śmierci Alex. W.

§2. Ujemne wyniki filozo. platońskiej i arystotelesa.

§3 Dalszy ciąg o ujemnych wynikach i t. d.

§4 Zewnętrzne wpływy, pod którymi rozwija się
filozofia grecka od śmierci Alex. W.

C Systemy i szkoły filozoficzne w tej epoce.

§5. Platonizm aż do wystąpienia Arkesylaosa 268 przed Chr.
czyli tak zwana Akademia dawniejsza

§6. Perypatetyzm aż do śmierci Stratona 272/68

§7. Cynizm aż do śmierci Kratesa.

§ 8. Wystąpienie Zenona. pierwotna forma Stoicyzmu.
§ 9. Wystąpienie Epikura.

3.

A Wstęp ogólny

B Wstęp specjalny

§ 1) Wewnętrzny rozwój greckiej zasadniczej filozofii (platoń. - arystot.)

§ 2 - Istotne wyniki jednej ...

§ 3 - istotne ich wyniki

§ 4 Zewnętr. wpływy pod którymi rozwija się filozofia grecka po śmierci Alex. W.

24 paźd. 910 r. – A 4.

Wstęp

Trzy ~~stulecie~~ tak wieki, ~~które~~ przeszły ~~nad ludzko~~ ~~: od które przeszło nad ludzko~~ (od śmier. Alex. aż do bitwy pod Akcyum (323 – 31 przed Chr. ~~[okrągło 292]~~)

które ~~dały~~ Aug. panów. nad świa.; ~~Jest to niewątpliwie~~ ~~stanowi~~ epo. najważ. dla rozwoj. cywiliz. europejs. bo w niej ~~wy~~ (wytworzono zost.) imper. rzym. na któr. jakoby nad (podwali.) państw. nowszy. a przygoto. chrześ. które do dziś dnia jest najsilni. czynni. organiza. społecz. wśród któr. żyje. i z któr. czerpa. nowe siły ducho. Długa ta epo. tak różna od wszystk. co było przed nią, a tak podobn. do następ. forma. dziejo. rozpa. się na dwie prawie rów. połow. przedziało. r. 146.

W tym pamięt. ro. dnie Rzym ~~zburzył się~~ rozciąg. swoj. ~~do~~ nieb; jedne nad zburzo. Kartag.; drug. nad zdoby. Korynt. Przewag. Rzy. nad świa. już wted. ustalo; zabrak. Azji i Egip. dodane: ostatecz. pod Akcyum było tyl. korest. rzecz.

Ale nietyl.: polity.: r. 146 rozpołowił tę epo.; także ducho. jest on punkt. zwrot. w dziej. cywili.; odległy on tyl. o 10 lat od r. 156 kied. po raz pierw. filoz. grec. zjawi. się w Rzy.: W tym ro. właśn. trzech filozof.; każd. z inn. szko. przyby. w polity. poselst. od Ateńczy. do sena. rzyms. Karneades był

Mieli prosić o zwolnien. od kary pieniężn. która w ilości 500 talent. Rzym natożył na Ateny za zburzenie Oropus

Akade: Diogen. Stoik; Arytol. perypat. Udow. to zer: że Rzy. do polity. misji używ. senato; Grec: poryd. filoz. lub veto: A i to drug. udow. że obecno. wych filoz. bard. zaniepokoi: stronnic. konserwaty. w Rzym. Kato St. uleg. usilu: aby szyb. załatwio. ich spraw: i odesła. do Rzym: Filoz. były wtedy nader niepopuler. w Rzy: Już 5 lat przedt. (161) byli po cich. zjaw. się w mieś: na z wzgórz. języ retor: i filoz: należ. do achejsk. zakładn. (Polib.) ktoś. Rzym. byli intenow. w ~~Rzym~~ Wiosz: Wtedy na zezwol. preto. Pompon. Senat na pomy: aby wedł. potrzeb i rzeczyp. i włas. sumien. odkład. wzgl. przy i aby nie było retor. i filoz. w Rzy: ut Romae ne essent (Aul. Gell. XV. 11).

Jeśl. więc zważy. że w kilkunaś. lat przed zdoby. Koryn. Rzymia. więc. wstręt czysz. do filoz. wyd. ucz. się wnet r. 146 były w dzieję. filoz. punkt. zwrot. Rzymi. spowod. się wtedy. co Hora. piękn. wyraż. w znan. wierszy: Epist. II. 1. 156:

Graecia capta ferum victorem cepit et artes intulit agresti Latio

60 tego filozofo. podzi. tracić. ambasc. swoj. niewn. wykład: i wnet pierw. uczon: greck. ucz. w mnóst.

B 5.

Jak skutecz. był ten zasiew, jak bujn. wschod. pokaz. fakt, że ~~56~~ 67 lat po ~~...~~ wiele Grecy (79 r.) Cycero ojciec uczył się filoz. w Aten. i z przyjaciół. powołał. wydobył. nie sprzeciw., aby ~~...~~ w rzym. akad. przypomni. sob. wielk. post. Plat. i pierwsz. ich uczniów. potem syn Cycerona a za Augus. każd. pewny rzym. z dobr. famil. spieszy. do Aten, aby tam uczy. się filoz. i nab. dobre. akcent. Tak było aż do upad. starożyt. świat.

W ciąg. w ciąg. 300 lat, które się rozpoczyna: rzym. oręż świat podbij. a grec. nau. i szt. now. pan. świa. i tak stało się, że przy wstąp. Aug. na tron rzecz. dwie potęg: obok sieb. i w zgod. wład. świat.; jed. rzym. administr. prawni: oper. na legion. a osob. w cezar.; drug. ducho. pewny. ze wsmo: nau. litera. i szt. nad umysł. wszystk. lud. starożyt. wyksz. Palaty: lecz nau. nie barbarzyńc. [illegible] impera. Obie potęg. razem przygoto. i udatni. przysz. i zwycięst. chrześ. Tut. interesuj. nas tyl. postęp ducha greck.: który ~~w zasięgu~~ nieodstąp. od filoz.: dał jej zupeł. nowy charak.; wskaz. nowe drogi dążeń: a raz jej pomo.: wytwor. nowe: czystość: które wiele.

do chrześ. stała się fundam. nowoż. myślen.

Ten fenom. jest w swoim rodzaju jedyn. i tylk. w przybliż. sposób powtórz. się raz jeszcz. ze gminowośc.; ~~Bolał~~ mówię, że tylk. przybliż. sposób, bo w ustęp. do śred. wiek. relig. chrześ. ~~fil.~~ zorganizow. przez barbarzyń. a w epo. od Alex. do Aug. nau. i sztu.

27. X. 910.

§ 1. Wewnętrz. rozwój filozo. greck. od śmier. Alex. W.

Jest powszech. przyjęt. ~~prawd.~~ że filoz. grecka w Plato. i Aryst. doszła do sweg. najwyż. rozkwitu i że ~~następ.~~ późniejsze systemy: ani im nie dorówn. ani nie zdoł.: ich zastąp. na serjo. W istocie: przy ~~śmier.~~ śmier. starożyt. filozo. gdy urzędownie na śmierć została skazana wskut. edykt. ces. Justyn.: (529 po Chr.) – przestano wykład. Plato. i Aryst.: bo ~~w~~ istniała właśnie Aleks. także szkoła dług. pisma były objaśn. a równocześ. Boecyusz (+ 525) zaręcz. że międz. Aryst. a Plat. niema zasadn. różnic. a dowiódł tego nie tyl.: przez swoj.: Konsola.: przepełnio. platońs. myśl. lecz i przekładami i komentarz. logicz. pism Aryst. które aż do 13° wieku były jedyn. źródł. skąd Zachód mógł czerp.: jakieś infor. o tym wielk. filozof.: Zdawałoby się tedy, że podbój kulturaln.: starożyt. świa. po śmier. Alex. dokonał się na korzyść filo. platoń. i arystot. co właści. nikogo nie było powin. zadziw. Szkoła Plat.: była naukowo zorganizow.: i prowadzo. przez nieposredn. uczniów = Speuzyp.: Xenokrat.: Polemo. – a na jej wzór urządz. podob. szkoł. Aryst. i zaopatrz. ją w bogat. bibljot. i naukow. zbiór. Otóż i ta szkoła była prowadzo. przez nieposredn. Teofra.: późn. przez Stratona i Likona.

Mimo to wielk. te systemy: któr. w późniejsz. szkole i uważ. za najcenn. spadek po Grecji, choć wykład.: w Aten. bard. steren. nie

odgryw. przew. żądz. woli głosu. w zdobyw: umysł. wyjątk. Gdy
przest. pisma Cyc.: wrócił: się dobr. na Plat: a bard. mało
wszystko: a wyjątk.: Stoicyzm, rzecz nowa żyjąca. nie mogąca jedn.
wytrzym. porówn. z Platonizm. Mimo to Zenon i jego Szkoła
panuj. wszechstwo. na wschod. i zachod. a w dalszej. ich antyk.:
Epikureizm, także pow. szeroko ~~złe~~ wykorzysta. ludzi – tylko
w Rzym. Akademia i Perypat.: przez całe te trzy wie: zostaj. w cieniu
cał wykład. i błąd. bo wiec. Plat. nigd. nie przest. być czcią: jako
wielki liter. ale nie pierw. plan. wwij: się nowe posta: źle
wyznob: Dla dem. mistr. ateńsk: Zeno i Epikur to nowe
~~prog~~ programy życia i towarzyst: ustalen. się monarchii wyjątk.
I podst. pyt. zasadni: Dla czego dwa szyte: które dzisiej jawi. za
uważ. za chlub. starożyt. przedhenieś. myśli nagle kratą swoj
znaczen: swój wpływ dalszy. na rzecz nowych nauk, daleko
mniej rozumal. dale: mniej wzniosł. Dla czego Stoicyzm, który
ostato. jest fantasty. materialisty. zabarwion. ~~rozgoto~~ (: Panteiz: lub monizm: podbij
i Dla czego ci, którzy nie sympatyzow. ani z jego duma
ani z jego niekonsekwen: zamiast ratow: się w objęcia Plato: +

+ i zwrk: poszuk w jego wznośl. idealiz. pomnaż. środ. Aleksandryjsk:
nos Epikura {Cum videre voles Epicuri de grege porcum = Ep. I. 4,

31-X-910.

§ 2. Ujemne wyniki filozo. platońsk. i arystotelesow.

Ruch idealist. pracuj. nad wyjaśnień. tajemnic świa. i jego stosun. do Bóst. stwórz. w ciągu czwart. stul. przed Chr. dwa wielkie syste. nawet najwięk. na jakie dotąd zdobyło się ludzkie myślen. Wszyst. inne syste. new. te któr. powst. bez znajomo. greck. filo: dejo się mniej więc: umieścić pod jedn. lub drug. syst. jakob. pod swojem wzor. nierozwin: Każd. myśl: pragnący dojść do jakiejś obrazu świata, będz. alb. Platoń. alb. Arystoteli. „Wpływ wiel. jaki obaj myśliciele. wywarli na dalszy przebieg spekul. dowod. że zdołali wszystk. głów. proble. badań filozofi. określić i wskaz. główn. kierun. w któr. poruszać się powinn. badan filozofi."

„Ale zaciemnia. rzeczy wynikło. że w owych czas. kied. doświadcz. było jeszcze bard. ograniczon. nie moż. było dojść do stanow. rezult. Trudno. co do isto. ciałów. i przyro. w któr. zamierzano być przeprowad. aż do ostat. zwoich korzeni i antyke. myśle. musia być zbada. aż do ostat. wynik. a róż. strony każd. rzeczy musia być dokład. oznaczo. i odróżnia. zanim pojęć. zanim zadają się wszystk. zanim pojąć w swoich przyczyn. istoty."

Porów: Edward Caird: die Entwickelg der Theologie in der griech. Philos: - Autor. Uebers. v. Hilmar Wilmanns - Halle 909 Niemeyer = p. 292 sq

Zob. Kaerst Gesch. des Hellenis. Zeitalters von Jul. Kaerst - Leipz. Berlin Teubner Bd I 901 Bd. II. 1. 909

Staat u. Gesellsch. der Griech. u. Römer von U. v. Wilamowitz-Moellendorff u. B. Niese - Berlin - Leipz. 909 Teubner Kult. d. Geg.

Caird p. 292

p. 293

„Plat. i Aryst. nie zdoł. (a cóż powiem. o później. filozo.) jasno zrozum. wszyst. co było zawart. w kwest. przez nich poruszan. bo trudno. i ważno. tych kwest. zostały dopiero. zrozum. w ciągu wielowiek. walk i sporów — nie mogli zat. ani rozwiąz. owych pytań. Ogranicz. się do powierzcho. zagadnień. zawsze nie mog. dosięg. do ich głębin. Nie zupeł. zrozum. różnicy czy antagoniz. składni. wchodz. w budow. ich syste. przedewszyst. na zasad. podporządkow. jednych pod drugi: nie dostrzegaj. — jak daleko to pozostaw. — po za sprawdzi. pogodzen. Tym sposob. tłum. się, jak powi. użyto. którem Plat. się zawsz. odznacz. ~~aby~~ dojść do jakieg. syste. i powi. geniusz. anality. Arystotel. ostatni ich rezult. ma na sob. ~~cechy~~ cechę kompromisu a choćby kompromis w rzeczach praktycz. może być bard. ~~konieczn.~~ [potrzebn.] i bard. korzystne. — nie może on w zwięz. „systemie" myśleg. ostateczn. uporządko. Raczej pewn. jest, że w kon. sprowadz. opór ~~więzio.~~ [spętane.] rozu.; sprowad. gwałt. reakc. w któr. zatar. potężn. elem. znowu zostaj. rozerw. i ustaw. przeciw sob. w oderwan. opozy.

3.11.910

Filozo-greckie 38.

Caird p. 293

§. 3 Dalszy ciąg o wzajem. wynik. filoz. platoń. i arysto.

„Obie filozof. widzą świat wytłum. według zasa. Anaxagor. jakob. wszystk. rzeczy zewn. były i pomięsza w chao. dopó. rozum nie przystąp. aby je uporządko. – Obaj i jak wid. wychodz. z jakieg. dualiz. formy i mater. a pragnę. go zniesi. poddaw. mater. pod form.".

„Ostat. wynik tego sposob. myślen. pokazu. się w arysto. poję. o stosun. Bog. do świa. Z jedn. stro: jest świat wyobraż. czyst. intellig. która więcej. jest w sob. jedno., jest różnicą roz- umu czyli jest to świado. boża, w któr. różni. pomię. podmiot. a przedmio. zawar przestępu. przed jej przezwyciężt. jedno. a jej podwójno. wyraża. jest w doskon. akcie intuicyjn. a równocześ. (bywa) przekroczoną".

„Z drug. stro. jest ona wyobraż. świa, (w któr. panuj.) walka i zmiana świata, który utworz. jest z obopólst. dla sieb. i skończ. części a w nim wszęd. nieskończo. się obiegnie ciągł. zmiana jedno. ze sob. i z bok. (punkt.) środkowym. wszystk. istnien. ale nigdy jej nie osiąga."

Caird p. 294

Stawa przeto rozum boż. w sob. skoncentro. którego samoświado. jest
zaraz. świadomo. świa. idealn. wostr. opozy: do niezgod. i antagoniz.
świa. materyal. który nigd. nie jest w jedno. ze samą sobą, lecz racz. wy-
kazu. nigd. nie kończ. się zmian. rzeczy, które nigd. nie dadz. się
zamknąć w komplet. cało. Bo wśród skończ. objaw. się zasady ide-
alne wśród warunk. które im przeszkadz. do komplet. doskonał. urze-
czywistn. się.

Zam. jedn. indywidual. swoj. idei zupełn. odpowiadaj: urzeczywistn.
mamy wykończ. się rzeczy niedoskonał. form bytu, z któr. każda
wykazu. dążno. postępo. żeb. osiągn. najwyż. wzoru, ale poza któr.
koniecz. pozost. w bycie. Tak mawia wsz. rodzi Arystot. gdy mówi,
że ~~przyroda~~ natura, niezdol. osiągn. wiecznie ~~jedno~~ w jednost. wnika nieśmiert.
w rodz. – czyli że forma specyfi. trwa dalej, chociaż jednostk. w
któr. ona się urzeczywistn. ciąg. giną i mijają z swego ustępuj.
innym, nowym. Tak zat. wszyst. rzeczy skończo. ciąg. zdradzają
urzeczywistn. zasady idealnej ale nigd. do tego nie dochodz. chociaż
§ Tamże ich natu. wewnę. Nar. cało. o ile jest jednost. skończo.
nigd. nie dotrze. do komplet. zgody ze swoj. pojęc. czym. który
przecież go robi tem, czem jest czyli jestes. świad. i samoświad.

Zob.!!
Caird 295–297 –
Jak sob. radzą nowe
filozofie – ib. 296 =
Przed Plat. panow. mniemanie
odyn. sić źle rozum. ale
wygodny = pot. przyj. Anaxago-
rego wyso. cenili Plat. i
Arystot.: i pod jego impuls.
ułoży. sob. obraz świa. =
ale to był obraz subiekty. =
objektyw. jedno. tam nie
było = mówim dualizm – nieskończono.

7. XI. 910.

9. ~~7~~

Filozofia grecka

§ 4. Zewnętrzn. wpływy, pod któr. rozwij. się filozo. grec. od śmier. Alex. W.

Kaerst II. 1 – p. 82

Szczyt rozwoju ateńsk. kultu: oznacza koniec wieku Perykle. Jest to zaran. końc. greck. kultu. W dobie państew. ateńsk. podzieł. w połow. wieku – od bitwy pod Salami. aż do wybuchu wiekowej wojny pelopon. podziw. harmonij. postaci: dziś pierwszy raz: piękn. przedmiotó. i żyw. ~~subje~~ podmiotow: Osobistość jednostki: oddziej. się z nędzą. powszechn. wymaganio. i celom powszechno.

Ale w tem ukryw. się wielk. niebezpieczeń. Dopók. pierw. indywidual. i społecz. są w komplet. zgodz. będą owoce współ. działan. jedzeniwiaj; gdy się rozejd. a w kmiecz stan. przeciw sob. rozejd. się upad. Naprzeciw ideal: społeczność (Komunizm.) wywalczyć sob. chce niezależ. indywidual. i Jedności. Kosmos życia społecz. jest podkopy: ~~pro~~ ne kopy: emancypa: jednost: a do usamowol. jednost: czy będz. emancypa. ducha czy tyl. ciała czy obu zarówn. prowadz. do rozbi. społeczn. porządk. – Bo greck. państew. zwłaszcz. ateńsk. przez wzgl. powin. piękn. harmo: wyraz. się plastyczn. w autono. polity: któr. jest zarazem dla jednost. wyraz. jego – nad życi. jednost. każd. pełnej kosmos woln. obywat. jest ten który jest peln. Ateńczy.

II 1 – p. 84

~~Ta~~ Ten ideał ~~polity~~: etycz: ~~patrz~~ do wybu. wojn. pelopo. – a były takie wieki, że dot. wład. świat ogólnie. zaj. owoc: wzro. twarzd. tego kwiat: drzewa, któr. wyrosł na grun. ostatecz. ciąż. – dot. ociem: swoim ideał. zielono: i ożyw. powsch. do wszyst. który dążen. kulturze

Vaerst
II. 1. p. 84 –

Emancypa: jednost. wszyst. równorzęd. – nie dla nas, bo pośród niesmiert. twory duchow. ale dla Greków: tak w Aten. jak w inn. państw. czy była kiedy ta emancypa?

Że pod kon. 5 Wiek. z Med. Sokr. wychy. oraz twórcy będą już niezniszczalni. wśród z tych dróg wielk. filo: którzy nastęnie się sztuką wieliśli w swoj. syst. filozo: Plat. i Aryst.

Obaj uważali społeczność grecką za zgodną z naprawą i wymagającą wybitnej naprawy. Plat. napisał swoi Rzeczposp: Aryst. uprzed. rozgląda się ale pod. zatrzym. się i stwierdza, bo dostrzegł, że naprawa: miasta grecki nie da się osięgnąć przez nową konstytucję. miejskiej lecz przez rozwinięcie miejsk. państw. w kolosal. terytory: to co zrobił Alex. W. – i dla tego uważa myśl, że bezwzględn. rządy biorą się wszędzie za następn. form. rządz. uważ. wszech. ale do niej się wkład: żeby znalazł się jednost. odpowiedni w wyżyn. zważ. – następna uwieczko demokracji: wszechwładnego polityka = nie bezwzględ. demokr. – bo to rzecz ochłody.

To pewne, że tak Aryst. jak i Plat. uważ. niewoln. rozgrz. i wszechstron. za jedyne możeb. wkład. do społeczn. Tej obywatel. a każd. obywatel nie wszystkiej wolnej uprzed. ludzi ale nie utracając się do polityki niewoln. – potrzeb. niewoln. – oto etyczny ideał –

Akademia starsza

(r. 347 – 268)

pp. a – k i

z dawniejszych notatek

C. Systemy i szkoły filozoficzne w tej epoce

§ 5. Platonizm aż do wystąpienia Arkezylaosa w r. 268 przed Chr.
czyli tak zwana Akademia dawniejsza.

Starsza Akad. liczy czterech scholarchów: Speuzypa (348), Xenokratesa (339) Polemona (314) Kratesa (270)

a) O powstaniu Akad. jej funkcyi i rzeczach rob. p. a–b
b) O Speuzypie p. d
c) O Xenokratesie p. e
d) O Polemonie tamże p. ~~e~~ f
e) O Krantorze p. f. O Kratesie p. g
f) Treść nauk Akad. starszej – rob. p. h i

C. Systemy i szkoły filozofii.
od śmierci Alex.-w-a aż do
bitwy pod Akcjum

§ 5 Platonizm

aż do wystąpienia
Arkezylaosa
w r. 268 przed Chr.

1) Wstęp.
2) Akademia
3) Liceum
4) Stoicy
5) Epikurejczycy
6) Sceptycy

4) Stoicy – Zenon
a) Perzeusz
b) Ariston
c) Heryllus
d) Kleanthes
e) Sphaerus
f) Chryzypp
g) Teles
h) Zenon
i) Diogenes
k) Antypater
l) Panecyusz
m) Blossiusz
n) Pozydoniusz
o) Hekaton

2) Akademia
a) stara
α) Speuzypp
β) Xenokrates
γ) Heraklid. Pon.
δ) Filipp Op.
ε) Polemon
ζ) Krantor
η) Krates
b) średnia
α) Arkezylaj
β) Karneades
γ) nowsza
α) Filon Lar.
β) Antjoch z Ask.

3) Liceum
a) Teofrast
b) Eudemus
c) Aristoxenus
d) Dicaearch
e) Kleanth
f) Straton
g) Likon
h) Ariston
i) Hieronym
k) Krytolausz
l) Diodor
m) Staseas
~~n) Kratipp~~
n) Andronik
o) Kratipp
p) Boethus

3/5

5/5 5 3 28

5) Epikureizmu

a) Epikur

b) Metrodor

c) Hermarch

d) Polien

e) Timokrates

f) Leonteusz

g) Kolotes

h) Idomeneusz

i) Polistrates

k) Dionizy

l) Bazylides

m) Apollodor

n) Zenon

~~o) Filodem~~

p) Ptolemeusz I

q) Ptolemeusz II

r) Demetryusz

s) Diogenes

t) Oryon

u) Fedros

v) Filodem

x) Patron

6) Sceptyzm

a) Pyrron

b) Timon

c) średnie Akademie

d) Filon

e) Nauzyfanes

f) Enezydem

13.
a

Część pierwsza:

Filozofia u Greków od śmierci Alexandra W.

aż do Augusta

Bd. I 10e Aufl. von Dr. Karl Praechter – Berlin 909.

(323 – 30 przed Chr.)

Literatura: Ueberweg, Grundriss der Gesch. der Philos. ~~d. Alterthums~~ Tom I p. 177–182; 236–289 (Wyd. 7e z r. 1886 zrob. przez prof. Heinze). Zeller, die Philos. der Griechen in ihrer geschichtl. Entwicklung. Tom II p. 982–1049 (4e wyd. z ~~r. 1889~~); Tom III p. 806–946 (3e wyd. Lipsk 1879); Tom IV p. 1–682 (3e wyd. Lipsk 1880). Schwegler, Gesch. der griech. Philos. herausg. von Köstlin p. 253–254; 347–448 (3e wyd. Fryburg – Tübingen 1882). Windelband, Gesch. der Philos. Freiburg 1890 p. 121–164. Susemihl, Gesch. der griech. Litt. in der Alexandrinerzeit. Leipzig 1891–1892. Tom I. p. 1–166; Tom II. p. 62–80; 237–351.

Grundriss der Gesch. d. griech. Philos.: 9e Aufl. v. Dr. Lortzing Leip. 908

W tej epoce mamy do rozważania najpierw szkoły dawne, które powstały przed Alex. W. a po śmierci jego rozwijały się dalej; potem nowe, oryginalne systemy, które są właściwemi tej epoki tworami i jej charakterem naznaczone. Do pierwszych należą przedewszystkiem Akademia, założona przez Platona, i Liceum, czyli Perypatetycy, którzy za mistrza swego uważali Arystotelesa. Przedstawicielami zaś nowych nauk są Stoicy,

Epikurejczycy i Sceptycy. Wszystkie te szkoły, dawne i nowe, wczem zrodziły filozofię u Rzymian, która jest dalszym ich ciągiem i zużytkowaniem ich rezultatów dla potrzeb ducha rzymskiego. O tej filozofii grecko-rzymskiej będzie mowa w drugiej części naszych wykładów.

I. Akademicy

Literatura: Oprócz wymienionych dzieł porówn. Wilamowitz-Moellendorf, Antigonos von Karystos. Berlin 1881 (Jest to 4y zeszyt: Philol. Untersuchungen herausg. von Kiessling und Wilamowitz-Moellendorf r. 1880 i nast.). Bernays, Phokion und seine neueren Beurtheiler. Berlin 1884. Ravaisson, Speusippi de primis rerum principiis. Parisiis 1838 (Didot). Usener, Organisation der wissenschaftl. Arbeit. Bilder aus der Gesch. der Wissenschaft I. Platon und Aristoteles. (Preuss. Jahrbücher: Tom 53y z r. 1884. Zeszyt I. p. 1-25). Tytuły wielkiej liczby broszur i artykułów o różnych uczniach Akademii zob. w dziele Ueberweg'a Tom. I. p. 178. Zumpt, über den Bestand der philos. Schulen in Athen etc. Berlin 1842.

§. Założenie i historya wewnętrzna Akademii. Po swoim z długich podróży powrocie do Aten założył Platon w r. 386 bractwo religijno-naukowe (θίασος) obok gimnazyum za bramą

Dipylon, które na cześć starego półbożka miejscowego Akadema (lub Hekadema) zwało się Akademią (Ἀκαδήμεια). Nazwa w ciągu wieków następnych oprócz publicznego, do państwa należącego gimnazyum, oznaczała także prywatny, obok położony ogród Platona wraz z gmachem, w którym znajdowały się świątynia Muz, mieszkanie scholarcha, biblioteka oraz inne naukowe zbiory, sale wykładowe. Później mieszkała tam także część uczniów po wybudowaniu domków drewnianych za scholarchatu Polemona (314–276 lub 270). Ale w r. 200 podczas pochodu Filipa IV na Ateny zostały budynki Akademii zniszczone; nowe zniszczenie spadło na całą okolicę za oblężenia Sulli w 87. Skutkiem tego przeniosła się szkoła do miasta i zbierała się w gimnazyum Ptolemeusza, gdzie w r. 79 Cyceron słuchał wykładów Antyocha. Mimo to szkoła i nadal Akademią się nazywała i zachowała tę nazwę aż do r. 529 po Chr. kiedy Justynian ją zamknął i zabrał na skarb publiczny znaczne jej majątki, wśród nich także ogród Platona, który od pierwszego, a w każdym razie od drugiego zniszczenia za Sulli wydzierżawiano. Gdy w r. 79 Cyceron przechadzał się po tak zwanem gimnazyum Akademii, obok leżący ogród nie posiadał już budynków i był tylko ogrodem. (Cic. de fin. V. init.)

§. Organizacya szkoły. Przyjmowano młodzież (po ukończonym roku ~~do r. 18º~~ ~~lat ośmnastym~~ ~~po którym upłynie kończył się wiek efeba~~ ośmnastym, a najczęściej po roku dwudziestym, w którym kończyła się dwuletnia służba wojskowa dojrzałych efebów), ale przyjmowano i starszych. Pierwsi musieli posiadać odpowiednie swemu wiekowi wykształcenie muzyczne i matematyczne i przechodzili kurs dialektyki, już to w formie dysput już to przysłuchując się wykładom, które prawdopodobnie obejmowały wszystkie części filozofii, z przewagą jednak etyki i polityki. Przytem czytywano i objaśniano pisma Platona, a później także jego słynniejszych następców. Po ukończeniu tego kursu jedni opuszczali zakład, należąc jednak do mniejszych lub szerszych biesiad, inni pozostawali, jak Arystoteles, zajęci badaniami samodzielnemi. Te badania obejmowały za życia Platona i pierwszych jego następców ~~prawo~~ historyę polityczną i literacką, matematykę, astronomię, botanikę a niekiedy także inne działy nauk ścisłych i przyrodniczych. Wiele rezultatów tych badań przeszło potem, jako własność wspólna, do pism Arystotelesa, Teofrasta i t. d. Z słynniejszych specyalistów pracujących w Akademii za życia Platona, wymieniejmy matematyków i astronomów Eudoxa, Herakleidesa z Pontu, Filipa Opunckiego (z Medmy) a Speuzypp. i (Xenokrates, następcy Platona w przełożeństwie nad Akademią, Arystoteles, ~~i Teo-~~ założyciel ~~prawo~~ ~~w~~ Liceum i t. d. byli także specyalistami, którzy pracowali wspólnie nad rozwiązywaniem problemów naukowych.

15. c

Oprócz tych rozległych prac (zdolniejsi uczniowie miewali pod dozorem mistrzów także wykłady) wywierała Akademia znaczny wpływ polityczny na Syrakuzy, Macedonię, miasta Azyi mniejszej, który atoli nieraz pociągał za sobą szkodliwe dla niej następstwa, jak n.p. nieprzemyślany koniec wyprawy Diona. Pomijam jednak dla braku czasu stronę polityczną a przechodzę do biesiad ~~towarzyskich~~ związkowych, poświęconych Muzom i Apollinowi, które były węzłem towarzyskim, łączącym starych i młodych członków Akademii a niezbędnie potrzebną częścią całej instytucyi. Były sympozyony miesięczne i roczne, tamte obrządkowi i zwyczajowi poświęcone, te uroczystemu obchodowi już to święta Muz, już to urodzin Platona, które były także urodzinami (jak mniemano) Apollina (w dniu 7. Thargeliona). Urządzeniem biesiad a pilnowaniem także porządku i przyzwoitości zajmował się cenzor (ὁ ἐπὶ τῆς εὐκοσμίας), wybierany zawsze na miesiąc jeden spośród młodzieży; innym tamtejszym urzędnikiem był skarbnik (ταμίας), zajmujący się materyalną stroną potrzeb zgromadzenia a także ściąganiem miesięcznych składek (po 1½ drachmy od głowy) i był dozorca świątyni (ἐπιμελητὴς τῶν Μουσῶν) i sprawca ofiar (ἱεροποιός) i t.d. wszystkich wybierała przez młodzież. Nawet głowę szkoły czyli scholarcha wybierała młodzież i przyjętej nierzadko w innych szkołach a który przyczynił się znacznie do zachowania

świeżości a unikanie bijących zdrożności, które panowały w innych szkołach, zwłaszcza w perypatetyckiej. Tylko Speuzyp został naznaczony przez Platona następcą, po nim scholarchowie w tej epoce byli wszyscy wybierani.

Dzieje naukowe instytucji ~~dziel~~ w tej epoce dzielą się zwykle na trzy okresy: pierwszy obejmuje tak zwaną Akademię starą, trwającą dosyć wiernie przy tradycjach platońskich; drugi zaczyna się od scholarchatu Arkezylaosa (żyje od 315-241, nie wiadomo, kiedy zaczął przewodniczyć szkole), trzeci od scholarchatu Karneadesa (żył od 214-129, scholarchem był już w r. 155, kiedy udał się w poselstwie do Rzymu). Kierunek Arkezylaosa, hołdującego sceptycyzmowi, nazywają czasem drugą Akademią, a kierunek Karneadesa (był twórcą probabilizmu) trzecią Akademią. Niektórzy drugą i trzecią Akademię łączą w jeden okres (drugi) pod wspólną nazwą Akademii średniej, a trzeci okres datują od Filona z Larissy (scholarchem jest może od 109-83), który wraca do dogmatyzmu platońskiego, a w tymże okresie zaczyna się nowa szkoła od Antyocha z Askalonu (scholarchem jest może od 83-68) który usiłuje doprowadzić do skutku jakąś zgodę między platonizmem, perypatetyzmem i stoicyzmem i ~~wprowadza~~ hołduje przez to eklektyzmowi. Tym sposobem wyliczymy aż pięć form Akademii:

pierwszą czyli starą (Platon i Speuzyp i t. d.); drugą i trzecią czyli średnią (Arcezylausz, Karneades); czwartą i piątą czyli nowszą (Filon, Antyoch). Ostatni ten kierunek przechodzi nieznacznie w Neoplatonizm, który należy już do czasów cesarstwa a tem samem leży po za granicami naszych wykładów.

§. Starsza Akademia liczy czterech scholarchów, którzy od śmierci Platona (347) w takim następują po sobie porządku: Speuzyp (347), Xenokrates (339), Polemon (314), Krates (270). Dwaj pierwsi ~~z nich~~ ~~byli~~ słuchali Platona, Polemon był uczniem Xenokratesa, a Polemona uczniem i następcą Krates. Polemona uczniem ~~był~~ i współpracownikiem był także sławny Krantor, nie został jednak scholarchem, bo umarł ~~umarłszy~~ przed swoim nauczycielem. Wszystkich żywoty znajdują się u Diog. Laërt. IV c. 1–5, ~~którzy~~ cztery ostatnie polegają przeważnie na Antygonie z Karystus, retorze i literacie, który um. po 226 r. na dworze Attalidów w Pergamie, a w młodości uczęszczał do Liceum za scholarchatu Likona (269–226). Ponieważ wtedy przywódcą Akademii był Krates a Krantor niedawno ~~był~~ przedtem umarł, wiadomości o nich, podane przez Antygona, zasługują na wielką wiarę. Pisze bowiem o ludziach współczesnych, których albo znał osobiście albo przez ich najbliższych przyjaciół. Zob. o nim wspomniane dzieło Wilamowitz'a: Antigonos von Karystos.

§. Speuzyp (Σπεύσιππος) był synem siostry Platona Potony i Eurymedonta. W młodości prowadził życie lekkie, a mając charak-

ten tęgi, wesoły, chętnie brał udział w zabawach. Z czasem jednak pod wpływem wuja ustatkował się i filozofii poświęcił, choć dawna wesołość i towarzyskość pozostały. Był delikatny, ~~a~~ zarazem energiczny, gdy potrzeba zachodziła, niedbały w stroju i obejściu się, wykwintny w ~~stroju~~ ubiorze i życiu. Pokochawszy Diona, gdy ten ~~jako banita~~ wygnańcem bawił w Atenach, należał do słynnej jego wyprawy (357–354), która wywróciła wprawdzie tron Dionizego II, ale po zamordowaniu Diona ~~spełzła na~~ spełzła na niczem. Przed ~~śmiercią~~ śmiercią swoją Platon zamianował go swoim następcą i w testamencie część majątku zapisał; sama zaś Akademia z budynkami i ogrodem jeszcze za życia ~~Platona~~ mistrza została oddana na własność całemu zgromadzeniu. Gdy objął zarząd szkoły w 347 r. mógł mieć blisko 60 lat a prowadził ~~go~~ ją niezmiennie przez osiem lat, ale ~~gdy coraz~~ gdy coraz więcej zapadał na zdrowiu, a w końcu był zupełnie sparaliżowany, odstąpił nauczycielstwo Xenokratesowi i nie długo potem dobrowolną śmiercią życie zakończył w 339 r.

Był uczony i dużo pisał, ale z licznych jego pism oprócz cytatów i trochę ~~wyjątków~~ ułamków nic się nie zachowało. Najciekawsza musiała być „Pochwała Platona" (Πλάτωνος ἐγκώμιον), która, wygłoszona po śmierci mistrza, zawierała prawdopodobnie główne wypadki jego życia i zasługi literackie. Niektóre pisma miały formę dialogów (Arystyp, Cefalus, Klinomach albo Lizyasz, Obywatel, ~~o~~ o przyjaźni, o filozofii, o sprawiedliwości i t. d.), inne były uczonemi rozprawami z dziedziny ~~o prawie~~ ~~…~~ matematyki, nauk przyrodzonych, dialektyki. Z tych ~~ostatnich~~ najobszerniejsze było dzieło zbiorowe „O podobieństwach w nauce" (τὰ

περὶ τὴν πραγματείαν ὅμοια) dające w 10 ks. klasyfikacyę zwierząt i roślin, według ich znamion podobnych, a z podniesieniem ich różnic charakterystycznych. Wiemy z komików, (n. p. Epikrates u Athen. Deipnos. II. p. 59 d.) że nietylko Platon, lecz i Speuzyp zajmował się takiemi studyami. Podobnej treści mogą także jego „Podziały i zestawienie podobieństw" (Διαιρέσεις καὶ πρὸς τὰ ὅμοια ὑποθέσεις) a w dziedzinę dialektyki wkraczały niewątpliwie jego „Przykłady rodzajów i gatunków" (περὶ γενῶν καὶ εἰδῶν παραδειγμάτων).

Xenokrates (396–314), choć jeszcze za życia Speuzypa objął nauczycielstwo, musiał po jego śmierci prawdopodobnie poddać się wyborowi młodzieży, bo czytamy, że zwyciężył słabą tylko większością głosów nad Heraklidesem z Pontu, który niegdyś za życia Platona zastępował go podczas jego trzeciej podróży do Sycylii. Xenokrates był przez 25 lat (339–314) głową szkoły i to w czasach najtrudniejszych; zaczął bowiem urzędowanie swoje rok przed bitwą pod Cheroneą a umarł dziewięć lat po Alexandrze W. Mimo pochodzenia obcego (był Chalcedończykiem) był szanowany przez Ateńczyków i nieraz od nich posłował do władców macedońskich, którzy nie mniej okazywali mu cześć, dla prawości charakteru i niezależności w sądach. Temperamentem i sposobem życia bardzo różnił się od Speuzyppa, był poważny, małomówny, surowy w jedzeniu, ubieraniu się i stronieniu od ludzi. Z ogrodu Akademii rzadko się wychylał, bez ważnej potrzeby. Diogenes z Laerty (IV. 2. § 11–14) zachował długi spis jego dzieł, z których nic nas nie doszło. Z ich tytułów

widać, że uprawiał nauki ~~p~~ wszystkie, zwłaszcza matematykę, astronomię, fizykę, że zapoznał się teoryami pitagorejskiemi, bardzo wiele pisał o kwestyach etycznych, politycznych i dialektycznych, a wreszcie nawet wiersze układał, choć te nie mogły być wiele warte, skoro był ciężkiego umysłu a Platon nieraz dawał ~~mu~~ radę, by składał ofiarę Charytkom (Gracyom). ~~Z powodu~~ Za życia mistrza kolegował w Akademii z 12 lat młodszym Arystotelesem i związał się z nim ścisłą przyjaźnią. Różnicę ich temperamentów wyraził mistrz w tych słowach, że pierwszego należy popędzać, drugiego wstrzymywać w zapędach. Po śmierci Platona obaj opuścili Ateny, ~~ale~~ i udali się na dwór królika Hermiasa w Atarneu, ale Xenokrates wróciwszy do Aten przed Arystotelesem został następcą Speuzypa. Arystoteles zaś dopiero w r. 335 przybył znowu do Aten a nie chcąc pod dawnym towarzyszem pracować, założył własną szkołę, na wzór platońskiej, w Liceum. Wtedy zdaje się ich przyjaźń ostudziła się, przy rosnącym współzawodnictwie uczniów, ale szacunek osobisty przetrwał dawną ~~p~~ zażyłość. Jeżeli zaś Arystoteles często przeciw niemu występował, robił to w interesie prawdy, przekonany, że Xenokrates wprowadził naukę Platona na błędne manowce.

<u>Polemon</u> objął po Xenokratesie scholarchat w r. 314 i piastował do śmierci w 270. Prowadził zrazu życie rozwiozłe, ale przez Xenokratesa dla filozofii pozyskany, tak się przejął jego zasadami i sposobem życia, że stał się doskonałym mędrcem, wysoce poważanym,

który w niezrównany sposób jednoczył teorię z czynami swemi i doszedł do zupełnej, swoje trochę przesadnej obojętności na wszystko i bóle, a nawet na sprawy wszelkie doczesne. Oderwany od świata i polityki żył tylko z uczniami, którzy w ogrodzie Akademii wystawili sobie domki na stałe mieszkanie. Z niezmienną wiernością oddany mistrzowi Xenokratesowi, z pomiędzy współuczniów pokochał najbardziej Kratesa, z którym za życia dzielił wspólne mieszkanie a po śmierci grób jeden, po nim Krantora i Arcezylausza. Ateńczycy sławnego obywatela swego (był bowiem z Aten rodem) otaczali wielkim szacunkiem, choć rzadko go widywali, uczniowie zaś ubóstwiali, bo przedziwny ten człowiek im był wyłącznie oddany a zawsze ten sam, niezmącony pokój ducha objawiał. Liczne pisma jego musiały rychło zaginąć, skoro nawet ich tytuły nie zachowały się, z wyjątkiem jednego: „O życiu wedle natury" (τὰ περὶ τοῦ κατὰ φύσιν βίου συντάγματα), w którem to dziele zdaje się rzucił nasiona późniejszego Stoicyzmu. On sam większą kładł wagę na praktykę cnót, niżeli na dialektyczne wywody.

Z uczniów jego trzech wsławiło się, Krantor, Krates i Arcezylausz; ostatni, jako twórca tak zwanej średniej Akademii znajdzie później swoje pomieszczenie, dwaj pierwsi należą jeszcze do starszej.

Krantor z miasta Soli, o kilkanaście lat młodszy od Polemona (prawdopodobnie ur. 345), razem z nim słuchał jeszcze Xenokratesa, musiał zatem przybyć do Aten przed jego śmiercią (r. 314). Dawniej oddany poezji, zwłaszcza kultowi Homera i Eurypidesa i sam wiersze pisząc, przeszedł w Atenach zupełnie do filozofii i zapisawszy się do Akademii, pozostał wier-

nym Polemonowi, gdy ten, po śmierci Xenokratesa, objął zarząd szkoły. Z współuczniów najbardziej kochał Kratesa, ~~z mieszkającym razem z Pole-~~ i Arcezylausza, którego do Akademii przyciągnął a później ~~także~~ (zmarły swój majątek (12 talentów) zapisał. Mając niepospolite zdolności filozoficzne i literackie, byłby został następcą Polemona, ale przed nim umarł dosyć młodym (prawdopodobnie między 290-285). Z pism jego znamy tylko dwa tytuły: ~~i dłuższy urywek z jakiegoś innego~~, „Komentarz do Timeusza" i Konsolacye czyli „o smutku" (περὶ πένθους); oba są bardzo znaczące. Z pierwszego zachowały się ~~niektóre~~ wyjątki u Proklusa w Komentarzu swoim do Timeusza, powiada, że on pierwszy pisał objaśnienia do Platona. Otwiera więc długi szereg komentatorów, który ciągnąć się będzie aż do zamknięcia szkoły w VI stuleciu. Ale drugie jego pismo ma także wielkie znaczenie literackie, bo jest pierwszym przykładem owych niezliczonych Konsolacyi, które aż do końca starożytnego świata były z upodobaniem pisane przez Greków i Rzymian. Konsolacye Krantora naśladował Cyceron w swojej Consolatio, którą ułożył dla siebie po śmierci córki swojej Tullii a ogłosił tego w różnych miejscach swoich Tuskulanek; naśladował ją także Plutarch w Konsolacyi do Apolloniusza. Swoją ~~napisał~~ ułożył Krantor wystosował do ~~do~~ Hippoklesa, aby go pocieszyć po utracie dzieci. Mamy dłuższy fragment z jakiegoś innego pisma o nieznanym tytule (Sext. Empir. adv. Math. XI. 57-58), ~~z którego napisany~~ odznaczający się stylem trochę napuszonym.

Xenokrates dźwi. pd Speuzyp: prowadz. Akad. i trzech wzgl. od niego torga-
nie dawn. nauk. niezrozum. myśl.

Zapew. ma skłonn. ku temu, która grzeszył Speuzyp - żeb. jak najwięcej temu
i koch. Pitagorejcz. - a przecież matem. i na ~~pierw.~~ staw. jej miejsce - ale
to rob. przecież sam Platon - i stąd wygląd wyg. - się zdaw. że postępuje wedle myśli
jego - ale pod niejedn. względ. choć często poruw. się dalej od Speuzyp.
jed. więc może być konserwaty.

Zeller II. 1 - p. 1011

1) Widzieli - że Speuzyp zaprzed. porzu. idee, zamien. je w liczby.
Xenokr. choć wierzył w liczb. pitagor. uczon. jedn. zachow. i platon.
idee - uważ. dla - że bez idei cały dawniejszy akat. przest. być Plato-
nis. Speuzyp bo uczon. cała filoz. intencyj. wyższ. i duch. wygra.

2) Poniew. i długi wszy. i ~~dzieła~~ pis. wygląd. jej i był dalek. wszech.
Plato: pomniejszeg. Może stąd uchod. za najwierniejszego przedstaw.
Akad. - stąd = ὁ γνησιώτατος τῶν Πλάτωνος ἀκροατῶν (Simpl.)
A dalej systematy. podziel. filo: na trzy części = dialek. (logi) - fizykę
etykę = który to podział naukow. już u Plat. u niej. został systematy-
cznie przeprowadzo.

Przez dialekty. rozum. logi: lub też co my nazyw. teor. poznan.
i poprzedenty = wiele wiel. ~~wszy~~ wyprow. odnoszą się do tej gałęzi nauki -
niestety wszyst. przepadło.

Zeller p. 1012

II. 1.
Zeller 1012

Teor. poznan. u Xenokr. istot. odmienn od platoń.
Plat. odróżn. poznan. rozumo. od zmysłów.
Tamto znow. dzielił na wyższ. dialekty.
i na niższ. matem. poznan.
to zaś ogóln. zmysłó na wyobraż.
i na spostrzeż.

Xenokr. był trzy stopn. przyjmo:
a) myślen. b) spostrzeż. c) wyobraż:
a) myślen. zajmu. się tem, co jest poza nieb.
spostrzeż. „ „ „ co jest wewn. nieba
bo nieb. moż. być oglądan. przez to okiem ciałes.
przez to w astro. staje się przedmio. myślen.

Krates nareszcie był Ateńczykiem. O jego pożyciu bliskiem z Polemonem i Krantorem wspomnieliśmy wyżej. Gdy w r. 287 Demetryusz Poliorcetes oblegał Ateny, w imieniu obywateli do niego się udał i nakłonił do odwrotu. (Zob. Wilamowitz p. 208 sq). Był oczywiście w stosunkach z obywatelstwem więcej ożywionych, niż jego nauczyciel Polemon. Po jego śmierci obrany scholarchem (r. 270), prawdopodobnie nie bardzo długo potem umarł (Susemihl I. p. 122). Pisma jego są trojakiego rodzaju: a) polityczne, złożone z mów, miewanych już to przed zebraniem ludowem już to przy różnych poselstwach (λόγοι δημηγορικοὶ καὶ πρεσβευτικοί); b) literackie, zajmujące się komedyą (τὰ περὶ κωμῳδίας); c) filozoficzne (τὰ φιλοσοφούμενα), których tytuły jednak nie zachowały się. Był on przedstawicielem tak zwanej starszej Akademii, od jego ucznia Arcezylausza rozpoczyna się średnia. Ażeby ocenić należycie rozwój umysłowy Akademii starej, trzeba po krótce powtórzyć główne punkta nauki Platona, którego ona czciła jako swego mistrza.

§. Pogląd na teoryę Platona. Za punkt środkowy, z którego wychodzą wszystkie promienie tej nauki, należy uważać dualizm pomiędzy światem idei a światem zjawisk. Tamten zawiera prawdę i rzeczywistość, ten zaś tamtego jest odblaskiem i naśladowaniem, i ma w sobie tyle prawdy i rzeczywistego bytu, ile ma jego udziału w ideach. Idea każda jest rzeczywistą, bo jest zawsze tą samą, jednostki jakiegoś rodzaju lub gatunku, w których ona się objawia, właściwie nie są, lecz stają się, przechodząc z życia do śmierci, aby z tej budzić się do nowego, zawsze jednak

doczesnego życia. W świecie wieczystym przebywają idee jako τὰ ὄντα, w świecie doczesnym szczegółowe ich naśladownictwa jako τὰ γιγνόμενα.

Następstwa logiczne tej teoryi uwidoczniły się we wszystkich częściach systemu platońskiego: w dialektyce, psychologii, teologii, kosmologii, etyce. W <u>dialektyce</u>, której ostatnim celem jest dojście do prawdy, punkt ciężkości, ku któremu grawituje umysł ludzki, znajduje się w świecie nadzmysłowym. W doczesności musimy posługiwać się zmysłami, ale wrażenia zmysłowe są <u>niepewne</u>, często sprzeczne, a nawet rektyfikowane przez reflexyę, <u>nie dają nigdy prawdy zupełnej</u>. Ta w przyszłym dopiero życiu, gdzie dusza będzie bez więzów ciała, odsłoni nam się cała i piękna. Ta prawda (i składające się na nią poszczególne idee) nie jest przystępna zmysłom, lecz tylko rozumowi (λόγος, νοῦς) a że w tem życiu, obok rozumu posiadamy zmysły i na nich opartą wiedzę zmysłową, wynika, że tem lepiej będzie człowiek poznawał na ziemi prawdę, objawiającą się w jednostkowych faktach i kształtach, im więcej odrywa się od zmysłów i oswobadza z ciałem, im ściślej jednoczy się z rozumem swoim, im głębiej zatapia w spekulacyi dialektycznej czyli czysto umysłowej intuicyi, bo tam znajduje ślady oglądanych niegdyś idei, które, gdy spadł z nieba na ziemię, zaraz zatarły się, później wracają na pamięć. Jeżeli zaś mit o preexystencyi duszy i spadaniu ich na ziemię, pomijamy, jako allegoryę lub jako dodatek mistyczny, możemy platońską teoryę umysłowości czyli poznania ludzkiego, sprowadzić do dwóch głównych twierdzeń: a) <u>zmysły nie wystarczają do poznania prawdy</u>,

one są tylko pobudką do przywołania sobie na pamięć pojęć ogólnych (czyli idei). Zatem sensualizm, tłumaczący całą wiedzę ludzką za pomocą wrażeń zmysłowych (n. p. Protagoras, Demokryt i t. d.) jest błędny. b) Prawdę dają idee wrodzone poznawane przez rozum, za pomocą pamięci. Idee zaś, rozumowi wrodzone, są odbiciem idei rzeczywistych, które według jednych komentatorów istnieją samodzielnie, obok Bóstwa, według innych są myślami Bóstwa, które samo jest Ideą najwyższą i najdoskonalszą.

Tak samo w psychologii Platon odrywa istotę człowieka od doczesności i daje mu za prawdziwą ~~oj~~ ojczyznę świat nadziemski. Człowiek jest właściwie tylko duszą, która zrodzona czy stworzona w niebie, z niego przez własną winę spada i w ciało się przyoblecza. Według naszych pojęć, modelowanych na Arystotelesie, człowiek jest ~~(substancyą)~~ jestestwem złożonem z dwóch częściowych substancyj, wzajemnie się uzupełniających, duchowej i cielesnej; według Platona człowiek jest duszą, która siedzi w ciele, jak winowajca w więzieniu, lub sternik w łodzi, ale za karę, i będąca w gorszem położeniu, dzięki złączona, w doskonalszem położeniu, gdy odłączona od ciała. To też, przebywszy czas próby, wraca do niebieskiej ojczyzny, aby tam bez ciała, prowadzić w sąsiedztwie Bóstwa egzystencyę błogosławioną. Oczywiście taki pogląd na duszę wyklucza zarówno materyalizm, który ją mieni być wytworem ciała, jak panteizm, który ją ma za iskrę, oddzieloną od bożego ogniska, ale po śmierci tracącą swój byt indywidualny przez powrót do swego źródła. Widzimy, że dualizm pomiędzy duszą i ciałem w psychologii jest również wielki i kompletny i jak pomiędzy zmysłowem a umysłowem poznaniem w dialektyce.

W teologii platońskiej objawia się wspomniany dualizm w ten sposób, że Bóg jeden jest, a wszystkie inne jestestwa, nawet tak zwane bogi i demony, są jego dzieci lub twory. Wykluczony jest Panteizm, gdzie bóstwo ciągle jest wszystkiem i niczem, bo wszystkiem się stawa a niczem nie pozostaje; wykluczony także zwykły politeizm, według którego Dzeusz najwyższy, ma rodziców przed sobą, a obok niebie braci i siostry, którzy, choć słuchać go muszą, jednak nie zmniejszają jemu

bytu. Jest Platon monoteistą, który wszystkie bogi greckie obniżył do rzędu naszych lub żydowskich aniołów (nie można oczywiście żądać ścisłości dogmatycznej, którą posiada religia objawiona), a ludzi, zwłaszcza ich dusze, uważa ze stworzone przez owych niższych bogów czy aniołów, z polecenia Jedynego Boga, który przedstawia sam całą sumę bytu rzeczywistego i niestworzonego.

§ 5. Treść nauk Akademii starej. Począwszy od Speuzyppa, niejako wszyscy scholarchowie aż do Kratesa zamierzali, żeby naukę mistrza zachować czystą. Niestety pierwszy Speuzypp zupełnie ją przeinaczył. Już Platon w starości zajmował się chętnie matematyczno-mistycznemi spekulacyjami, jak widać w Timeuszu i Filebie. Podobno w ustnych wykładach pod koniec życia coraz bardziej zbliżał się do Pitagorejczyków i swoje „Idee" zamieniał w liczby. Pozostały jednak zawsze znaczne różnice, które usiłował uczniowie jego zatrzeć. Najpierw identyfikowali idee zupełnie z liczbami, a skutkiem tego najwyższą ideę, która u Platona jest najwyższem Dobrem, najwyższą Jednością i najwyższą Mądrością, a przedewszystkiem najwyższą Doskonałością rozbili na trzy różne pojęcia: Jedność, Dobroć, Mądrość. W istocie u Pitagorejczyków najwyższa liczba 1 nie jest doskonałością samą, bo z niej pochodzi 2 niedoskonała, zatem uważali, jak panteiści wszystkich czasów, że ma w sobie pomieszaną niedoskonałość, czyli że jedność (monas) jest doskonała i niedoskonała, dobra i zła, parzysta i nieparzysta i t. d. a że z niej płyną wszystkie liczby, które znowu składają się na harmonię świata, najwyższy pierwiastek staje się w świecie najczystszą doskonałością, ale na początku swego rozwoju jest tylko możebną doskonałością. Podobnież Speuzypp, wedle świadectwa Arystotelesa, twierdził, że najwyższy pierwiastek nie jest Dobrem doskonałem, lecz dopiero się niem staje na końcu swego rozwoju; jest po prostu ewolucyonistą, a różnica od Platona jest tak wielka, jak dnia od nocy. U Platona Bóg, dobry i doskonały, stwarza świat, (w Timeuszu) który jako dzieło Mądrości bożej jest także czemś doskonałem, choć to zawsze jest doskonałość dzieła (stworzona). U Speuzyppa przeciwnie na początku wszech rzeczy jest nieokreślona Jedność, która przez rozwój świata dopiero staje się Dobrocią i Pięknością; a odwoływał się do przykładu roślin i zwierząt, które także z małych nasion rozwijają się w dobre i piękne kształty (προελθούσης τῆς τῶν ὄντων φύσεως καὶ τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ καλὸν ἐμφαίνεσθαι – Arist. Met. XIV. c. 4. p. 1091; porówn. Metaph. XII. 7. p. 1072; XIV. 5. init.)

Oczywiście cały system Platona przez to zburzony; u niego (i u Aryst.) świat doczesny jest objawieniem dawniejszego i niezależnego pierwiastku bożego; doczesna dobroć i piękność jest naśladowaniem lub wytworem wieczystej dobroci i piękności. Speuzypp nie przyjmuje żadnej pierwotnej Dobroci ani Piękności, któreby zarazem były pierwotną Jednością, lecz piękność i dobroć uważa za wyższy rozwój niedoskonałego pierwiastku, który wszystkiem jest in potentia, ale bynajmniej in actu.

vorak

6. – Systemy i szkoły filozofi –

§ 6

Perypatetyzm

aż do śmierci Stratona 272/68

a, Teofrast

b, Eudemus

c) Arystoxenos

d) Dycearch

e) Straton

f) Likon –

§ 7. Cynizm aż do śmierci Kratesa

Teofrast.

~~um. się~~ w Olim. 123 (288–284) a że miał przy śmierć.
prawdop. 85 lat ur. się około 3~~7~~73–368 – był więc
o jakie 11–16 lat młod. od ~~Aryst.~~ (ur. 384). Pocho. z
Erezus na wysp. Lesbos i tam zrazu ~~stud.~~ uczył się u Al-
cyppa, pot. stud. Plat. ~~razem z Aryst.~~ a po śmierci jego
przyłącz. się do Aryst. Prawdop. z nim bawił w Maced.
gdz. zaprzyjaź. się z Kallisth. i nab. majętno. w Sta-
girze. Aryst. najwięc. go lub. z ucz.: (zob. porówn.
win. lesbij. z rodyjs. = Eude.) i przed śmierć. uczyn. go
swoim następ. i jedn. z exekut. testam. pomagaj. mu
w urządz. spr. cór. i syna Nikom. Jego wychow. zajął
się Teofr. następ.

Pod jego kier. Teofr. był zakwit. Liceu. najpi.
do pełn. wykwit. (przez Teofr. zam. Tyrtamo[s]) a
pot. że przewodn. szko. nieprzerw. ciąg. przez lat 34
wnosząc że jej zapewn. stad. niedgi. Aryst. wykład.
w Lice: ale zdaje się nie nab. żadne. grun. w Aten.
a mój. ucz. nie założ. tward. (on i wielu z jego
ucz. byli meteka:). Dopiero: podcz. administr. stynn.
Demetr. Faler. który przez 10 lat rząd. miast. (317
– 307) z porę. Antypatr. a był ucz. Teofr: ten uzyskł.
prawo nabyć grun. który on przekaz. jako fideikom.

co starożytn. bracić: aby mogli w nim συσχολάζειν
καὶ συμφιλοσοφεῖν. Nie wol. było go sprzed.: lecz jako
rzecz poświęco. Mur. nie było go na wspól. własno. przebyw.-następ.
Z teste. Teofr. dowiaduj. się, że ogród, o któr. nie
wzdb. ...: posiad. świat. Mur, posągi, ołta;
portyk do przechad: (περίπατος) - i zabudow. z mieszk.
Dowied. się także: że wszyst. to było zniszczo.: w ostat.
lat. życi. Teofr. (prawdop. podcz. obleż. Aten przez
Demetr. Poliorc. w 294) bo zarząd. Teofr. każe
restaur. Nawet co najważ: cały sprzęt ruch.:
książ. materyał naukow. (między mapa Kosmogr.
któr. były przymocow. do ścian) nie były objęt. fideikom.
Teofr. bowiem swoj. zapis. nie wszyst. przyw.: Neleusowi
któr. 19 ... wspólt. i prawdop. dostał. cały swój
inwent. zostaw. Liberowi, ten zaś. cały majątk.
swój ~~...~~ spadkobier. nie należ. do lic. Tak
zatem nie miał prawdzi. majątk. a nawet o owym
ogrodz. jeśli. wiel. wątpliwo. Prawdop. od rz. Filippe
IV (200) był on zupeł. zniszczo. a zbior. wied.
tyl. idealn. exyst. Inna nawet. niedogod. było,
że nauczel. szko. był wybier. przez starsz. t. j.
właściw. posiada. fideikom. młodsz. zaś dowz.
wpraw. kontryb. ale nie mia. udział w administr.

Teofr. był sympat.; powrzech. lub. człowiek; to też wykł. jego słuchacz. się wiel. szyro. miał. ogrom. powodze. Mówi przesadn. jest liczb. 2000 stud. ale w każ. razie był wiel. Raz był był zmuszo. je przerw. w ol. 158,3 = 306/5; kied. Sofokl. przeprow. ustaw. prawo przeciw filoz.: ale już w następ. rok. zost. odwoł. i pod. czas do śmierci. przebyw. Teofr. spokojn. w mieśc.

Bezczyn. wiel. uczyn. - około: 205 dzieł w 232.808 wiersz. Też. przegląd. ich tytu. należ. nam. w nim umyśl niedos. nas: to opracow. przew. wszyst. ~~[illegible]~~, jak to był wszyst. Arystot. Znajduj. wśród nich wiel. fizyk. w 18 ks. któr. obejmo. niebyl. Cechow. Fizyo: Psycho. i mnóst. inn. przedmio. Oprócz dob. fizy. zacho. się jed. band. dłu. z jego Met., 11 med. wspre. treść przyrody. i dwa wielk. dzie. botani.: περὶ φυτῶν ἱστορίας w IX ks. i περὶ φυτῶν αἰτιῶν w VIII ks. z któr. ocala. 6 - band. waż. ustan. z hist. fizy.: φυσικὴ ἱστορία = φυσικαὶ δόξαι - nawet jego styg. χαρακτῆρες, które to dziel. jest kwit. we żeni. mow. zysz. z jego Ety.

Ogół. rola Teofr. w dziej.: roko. pewny. że jest że ustęp. zachow. zyst. mist. w wszyst. częś. ale przy. go w szczegół. wrzyped. a w rozgranicze. częś. ów w

defin. udoskon. Wed. głów. wzg. na dziedz. i które
się je coraz więc. bogę. otwórzi. jest w hipote. a z samą
uprzew. bedą. szczeg. I tak. uprzed. Logi. Aryst. w
niektó. dziedzinie. mnożyć. n.p. w sem. o zad. (jedn.
i pozy. i sylogiz. (uważa. co do warunk. i wojen.)

Frag. z Met. dowod. że zdan. rob. uprzew. z wzi
tumko. w cząst. Aryst. uważa. co do ruchu, przestr.
stosun. formy do mater. uczn. jedn. w jakiś spos.
rozwiąz. te trud. czy wogó. je rozwią; tak samo
w teol. ~~wsród.~~ ~~rot~~ pozy. bóst. i bóstw. lep. określ.
ale w głów. jego: swoj. kosmolo, teolo. metaf.
zawsz. z myśl. swoi. w zgod.

Pierwsz. zapewno. się bedą przyrodn. bo oni
się wzg. do nich usposob. więc. do met. Zaśbo. i w zasad.
przyrod. funda. Aryst. ale dodaj. wiel. wow. obszern.
i niekty. fiz. mnoż. pozy. n.p. ruchu przestr. teor.
zjawisk. i t. p. Najśwet. są bad. jego w bote. Z
bezsz. jednak. zebr. wiel. wow. mnożyć co do kontakt.
części. zwierz. wzgl. uprzyz, zamienie. się przyr. wolcu.
Nasze: te mnożyć. [illegible] i otwórz. zbad. Uczon. stro.
tych prac były wcze. uwag epo. niż Teofr. Ani
starsz. ani sied. wsz. nie mają mn. prac badani. ktoś b.
drodz. Teofr.

Pod. Zell. 846 sq.

Eudemus

z Rodus jest najzdol. obok Teofr. z pomięd. uczn. Ary. o życ. jego nic nie wie; prócz tego że był ucz. Ary. a pot. czas jak. może pozost. przy Teofr. wczem. do przyj. powr. Rodu. niego jak Teofr. i mn. plod. pisc. wszi. dba o wier. przyswoj. zob. i obron. Arys. syst; nie o dalsz. jego rozw. Z jeg. pism maj. wielk. znacz. Hist. geo; hist. aryt. hist. astrono: ἀστρολογικαὶ ἱστορίαι i.t.d. - pot. pis. o Logi. Fizy. Ety. z nich zacho. się tak zw. Ety. Eude. w pis. Arys. w której I. II. III i ost. VII przedst. od niego pocho. –

W Logi. nie będ. popra. mist; w Fizy. zaped. od niego zależ. jak dowod. frag. zacho. u Simpl. był. w Ety. jest on wszi: teol. od Ary. i w tem zbli: się do Plat. – zob Zell. p. 875 sq.

Od relig. usposob. Eud. odbieg. swoj. naturali. Arystox. i Dykear. – Pierw. jest muzy. teoret. i prakty; uczy się najpier. u swe. ojcz Spintare. który taki. był muzy. i przed Sokr., pot. u Lamprusa, nareszcie u Arys. – był tak. przyj. Dykear.

Pisał o muzy. i to jego głów. zasłu. Oprócz jego de harmo. elem: π. ἁρμονικῶν στοιχείων – z inn. frag. Pisał także. o Pitago. o kwest. przyrodni. psycho; etycz. polity. - pot. βίοι ἀνδρῶν i ὑπομν. ἱστορικά –

Dycearch z Messeny (na Sycylii) przekład. życie praktyczne nad teoretyczne – a wskutek więc oddaw. się zadaniu nie spekul.

Βίος Ἑλλάδος – hist. kultu. greck. z wielkiej uwodze regen. z wyjąt. kilka dob. fragm.

Τριπολιτικός = najlepsza konstytucja ta, która się składa z trzech pierw.: demok. arysto. i monarch. Ta formę rozt. urzeczywist. w Sparcie.

Podobieństwo jakiej u Platona w Praw. gdzie każe dwa pierw. (demokr. i arysto. monarch.) Tak w konsty. najlepszej z możeb. gdy przedt. uczył w ideal. konsty. Rzeczypospoli. swojej =

Ale Aryst. także zwyczaj tej myśli – która potem u Stoik. stała się popular. przez Panecyusz – a tenże ją mógł mieć od Dycearcha =

Zob. także Gomperz. Griech. Denker II. 502 sq.

W Psycho. nie przyjmu. poszczegól. duszy (duchow. subst.) lecz siłę życiow. rozlaną po wszyst. organizm. która życie daje twor. poszczegól. i umie. i życie który chwilo. się indywidualizuje – Zob. Tusc. I. 10. 21. 31. 70 = Deliciae meae Dicaearchus =

Straton z Lampsaku – nauczy Ptolem. Philad.
w r. 288 po Teofr: obejmu. kierownict Perypat.
i prowadzi je przez lat 18 = 270 = przerab.
syst. Arystot. w konsekw. naturaliz. – Świat nie
pochodzi od twórcy. mędrzy z Demokryt = ale odrzuca
atomy = nasz. go zwan. fizyk =
Świat powst. przez siły przyrody = ostatn. powod.
powstan. jego są działan. ciepła i zimna
Cic: de nat. deor = I. 13 omnem vim divinam in
natura sitam esse =
Acad. pr. II. 38 = Str. negat opera deorum
se uti ad fabricandum mundum; quaecunque sint,
docet omnia esse effecta natura
Myślenie polega w głowie: pomiędzy brwiami. Tam
zapisują się wraże. i wyobraż. i mowi pamięć =
Pisał wiele. także o Etyce i Logice =
=
Po nim nastepuje Lykon z Troady =
uczeń jego – rządzi szkołą jakie 44 lat
aż do r. 226 =

Zob. Wilamowitza = Antigonos von Karystos
który opisał jego życie = skąd czerp. Diog. Laërt.
Strato rządzi wiara się z strata bibliot. którą po
Teofrascie odziedz. wyi Neleus ze Skepsis w Troadzie
zabrał ją a krewni schowali ją aż kod. 100 nabył

je Apellikon z Teos i zawiózł do Aten-
tam zabrał je Sulla po oblężeniu i umieścił
je w publ. bibliot. Sulla = Zajął się niemi Tyrannion
gramatyk Cycerona a wydał je Andronik z Rodos
koło r. 70 = a może później — zob. Strabo =

28. XI. 910

§ 7 = Cynizm aż do śmierci Kratesa. Z tym szkół i szkółek powstał pod wpływ. Sokr. jedna przedewszystk: cynicyzm doszło do wszystkich rzeczy w miarę jak wypadały - a przyrzeczenie zastosowano się w naszej swobodzie. Jest to szkoła cynicy a jej założ. Antystenes. Ten zwan był uczn. sofist. zwłaszcza Gorgiasza, później ~~[illegible]~~ przyjaciel go b uczl. ne zaw: Sokr: i chociaż nie zaw: był z niej. kont. i stosow. jego zbyt jednostronn. naśladowniczo. i życia i nauk sokratesowa: jednak powst. z nim w rozer-przyjaz. i oczek. z nim był. wspomina ale nauki jego oczek. [illegible]

Benn II p. 4

Otóż Antyst. wyst. przeciw. niedyst. w życiu bez. w nauce. Pomimo Sokr. utrzymuje, że filozo. nie ma innej zada. warto. prócz tej jedn.: że odnow. życie a z tego punktu widziane ~~[illegible]~~ tylko w stosun. z ~~[illegible]~~ jedności. [illegible] zasobna

Ale Sokr. uważ. że potrzeb. dialekty. i rozgl. os definicyj - Antyst. i z tego wyciąga wnios. jednostr.: że jak fizyka przez [illegible] wedr. wykład. odrz.: się Sokr. nie potrzeb. tak jemu cała sztuka definic. Twierd. nawet że niego niemożli. definicje

Jednak: z dawnej filozo - [illegible] dwa poj.: kosmos i rozum kosmos, aby z niej wyprow. naukę, że wszyscy ludzie [illegible] - obyw. świata.

a rozum – że wszystk. celej rzeczy ... to ten rozum się odw. od wiecznoś.

Benn II. 5.

W życiu prakty: dochodz. do anarchii i kolektyzmu – Państwo, materyal. – przyw. równe podów. – wyznan. religie miały być zniesione tak samo wszelkie niewole oraz różni. międ. cnotą mężczyzn i kobiet –

Te cnoty wystarcz. im do wszy: ale nie miały nic wspólne z wyższ. ani z wielko:

Wolałbym być ~~...~~ warjatem niż ~~wieczna~~ wyższ. wielkości

Rozum. przez to raz ... samowoli – ale zanik ... wielkością ... Który tworzy funk. życiowe. zdrow. natu.

C. Systemy i szkoły

Stoicy

§ 8 Wystąpienie Zenona i pierwotna forma Stoicyzmu

Stoicy

Dialektyka, która pierw. Ksenokr. za jedn. z części
składow. Filozo: uważ. (przyjmow. ich trzy części) u Stoik.
nazywa się Logika
Obejmow. ona to, co my nazyw. Logi: formal. a prócz tego
teor. poznan.

Barth, die Stoa 59

U Chryzypa Logi: zajmu. pierw. miejsce i stanowi
część podstawow. Systemu.
To też Chryzyp wiele na części swojej pracy literackiej
poświęc. Z 705 pism swoich poświęc. Logi. aż 311 - który.
dowód w każ. razie, że chociaż pracowito ośrodk. w nie ale
jej części w rozdrob. teoret. systematy. opracow. wszystk.
Naukę Chryzyp. o źród. pozna. w teorii języka
co wszystkich o pojęci., pozna. w jęd teorii poznan
Logi. formal. wprowad. po raz pierw. u Stoik. zarazem
rozróżnian:
a) podziału cało-konkretnej na jej części
b) a rodzaju na gatunki
czyli a) partitio b) divisio

Prantl I 422

Barth 60 Najważn. częśc. Logi. formal. u Stoik. stanowi
nauka o Syllogizm. i odnośn. wyraż. poprzestaw.
Aryst. główn. zajmow. się syllogizm. dej. rozumo-dedukcyjn.
Indukcyą mniej się interesow.
Stoi. [illegible] byli [illegible] [illegible] wielk. [illegible] [illegible] badan
nad indukc. Synopsa: brali tę częśc Logi: jako dialekty.
Prantl I 469 nie w znaczen. Metoutk. (ogól. filozof.) lecz arystotel.
jako rozumow. niejist. czyli sztu: przekonyw. zapomo.
rozmowpodob. rozumow.

Dla teg. nie zajmow. się syllogizm. kategor. od któr. ograni:
się Arysto. i ani nie rozwij. dalej jego teor. lecz wprowadz.
dwa nowe rodz: syllogi. hypotety. i dysjunktyw.
I 468 Wielkie zamięd. i mają do rod. hypotec. w tem - Prantl
za gramaty. i retory. [illegible] wyższe
logiczn. z a nast. przenoszą do wyrob. a mniej czysto
Barth 60 które się daja tatw. przerob. na hypot. do zadań dysjunkt.
np. A jest albo B albo C.
hypo: np. Jeżeli A nie jest B - to jest C
lub " A " " C to " B

33. 2

Zamiania. przeto wszystk. sądy chętnie w hipotety. ale bez ostrożno. arystotelego. Weźmy n. p. nasz co zewnętrz. znak. czyli symptom. (σημεῖον) Aryst. daje taki przykł.:

Ona ma mleko, zatem rodziła

Pierw. zdan. zawie. symptom (znak) z któr. się wnosi o drug. zdan.

W form. dedukt. sylogizmu wniosek ten tak brzmi

Kobieta, która rodziła, ma mleko

Ta kob. ma mleko –

ergo rodziła –

Sylogizm wedł. 2ej figu = terminus medius jest predyk. w obu przesłank –

Tej wadliw. Aryst. sam nie zdał, ale rozum. się sama przez się. Ponieważ jedn. z afirmuj. przesłan. w 2ej figu. nie wynika wnios. konieczn. – przeto Aryst. twierdz. że wnios. z jakieg. symto. jest tyl. prawdopod. ale nigd. prawdzi.

Otóż Stoi. zamien. przesłan. z symptom. w przedn. część sądu hipot.: ἡγούμενον, t. j. część przedn. i ἀκόλουθον, t. j. następn., nazwaną: Jeżeli ta kobi. ~~rodziła~~ ma mleko, rodziła

Wted. część ~~następ.~~ pierwsza tego hipot. sądu oznacza powód a druga powód następst. –

Stoicy

Barth p. 60

Prantl II 469

Barth p. 61

Prantl I 458

Barth 61

Wedł. Stoi. doszli do takich wniosk.:

a) z powod. dane jest następst.

b) jeśli powód zniesio. także zniesio. następst.

c) jeśli dane jest następst. nie jest jeszcze dany powód

d) zniesien. następst. znosi także powód

Prantl I 458

Terminolog. stały się jasne wszelkie w przykł. gdzie pier[w]
porówn. zawiera powód rzeczywis. (przyczyn. realn.) któreg. Stoicy
nie odróżn. od powod. poznan. (Erkenntnisgrund)

Prantl I 486–

Przykł.: stoi.: Jeśli dzień jest, jasno jest

Barth 62

Ale z tego przykł. tylk. wyni. że pewne przyczy. ma pewn.
skut. ale ten sam skut. może być wywoł. przez różn. przyczy.
Z tego zaś wyni. że z pewn. skutk. nie może zaw. wnosić
o tej sam. przyczy.

Zaprawda że wnios. z przyczy. na skut. nie może być odwrot.
zdaje się został uznany przez Stoi. i stosuje się wyjąt. w nauk.
zwłaszcza w histo.: bo dla każd. czynu dziejów. mogły istn.
najrozmait. pobud.

Logika

Inny przykład zastanawian. się porzytem. nad sto- ink. przyczynowi znajdu. się [illegible] w odróżnian. stoicki przyczyn

a) wyczerpuj. = συνεκτικὸν αἴτιον

b) wspólnej " συναίτιον

c) pomagaj. συνεργόν

znajdu. się u Seneki

a) causa efficiens

b) causa praecedens

c) " superveniens

jeśli nie ten zam. znaczenie, co u Chryzyp. to w pod. porobn.

Prantl I - 462 = śmieje się z tych odróżn. = lä[illegible]

słuszna uwag. Bartha = (p. 62) =

Stoicy

Barth 62

B 62

B 62

Logika u Stoików

Stoicy

a a

Histo. Stoi: dzieli się na trzy ~~epo~~ okresy: pierw. sięga od połowy II wieku przed Chr. t. j. aż do zetknięcia się z rzymsk. wym: W ~~tej~~ czasie tym nau. szkoły rozwój: ~~...~~ się wyłącznie pod wpływ. grec.-ko wschod. stron i przedstawiciele jej rozto albo Grec: albo zhelenizo. Semi: którzy nie znają a przy tej nie uwzględ. potrzeb ani skłonności rasy Rzymskiej.

Drugi okres zacz. się od ~~wiek~~ epoce Scypio. i wypełn. pół trzecia lat około przed Chr. wtedy przeważą Grecy ale tacy którzy lub obcują z Rzymian. lub nawet w Rzym. wykład. i liczą się z uwzględ. potrzeb. i społecz. zwyczaj. narod. przedt. Grekom zgoła nieznanego. Trzeci okres rzymski sięga od Augu. do końca II stul. po Chr. W niej ~~przedstawi~~ wyznawcami Stoicyz. to są głów. Rzym: lub wyższej obyw: choć z wyjąt. jed. Seneki, wszys. piszą po grec: Stoicyzm tej epo. ukon. za filoz: wszystko odpow. ducho. rzymsk.

Pierw. epo: jest hist. starego Stoicyz: od początków ~~...~~ aż do zupełn. wykończ. syst: W tej epo. ma szkoła siedzi. swoje główn. w Aten. i rywalizuje z inne. szko. które tam już istn.

Założy. był Zenon z grec.-fenic. miast. Cyttium w ... potomek z rodzi. fenic. po grec. mało um. i w młodo

jak u ojca jego rozpoczął się handl. Maj. lat 22 (Perzeusz)
przyb. do Aten w inter. kupiec. Statek jego rozbity, przypł.
...wbi... się a on bawił się po ulic. (miał już jakie kultur)
wszystko się u księg. w Pamiętn. Xenof. — wymo. z księgi
zaznajom. się z Kratesem Cynikiem — powiada: νῦν εὐπλόηκα
ὅτε νεναυάγηκα = Sen. Tranqu. animi 14, 3: nuntiato naufragio Zenon noster cum omnia sua audiret submersa: Iubet, inquit, me fortuna expeditius philosophari. — Zen.: miał wszyst. zalety
i siły. woli i lubił jedno i drugie... a także większy
/ umiejętność... Nareszcie w życiu dbało gruntowne i
przyzwoite formy — wszyst. to odciąga go od Kratesa.

Przyłącza się potem do Stylpona, jednego z pojęć
Megaryjczyk: który dialektykę zapożycz. Euklidesa zastos.
do Ety. Cynik.; ale bardziej jeszcze zajmował go wykład
w Akad. którą scholarch. był wtedy Polemon. Nie
wiadomo bowiem na pewno (chronol. jego życia nie bardzo
ustalona) — czy jeszcze słuchał Xenokr. — Polemon mógł
mu się podobać bo prowadził życie ascetyczne głównie Ety
upraw. Nareszcie po długi. przygoto. założ. Zenon
własną szkołę w Στοὰ ποικίλη — gdzie przechadz.
się z uczniami, zwykle mając tylko 2 lub 3 obok siebie.
Mówi. wiele takich wykład. dla wielk. liczb. słuchaczy —

36

Cher. poważ.; obycz. cyt.; życ. pros., godn. skromno i

lekko. zjedn. mu powszech. uznanie. Król Antygon

Gonatas obyczaj. go podziw.; a mieszczanie ateń. rzecz. przy-

znaw. koronę. Zazwycz. nie lub. ani gadatliwych zebrań ale

przy pracy był dobr. towarz. Stoic. więc. chciał. nie

mówić że to krótko i zwięźle odpow. Choć pierwszy

myśl. stoi. nie był on więc. ubogi, wdzięcz. się że

przy skrom. potrzeb. swoi.; prawie przebiegło fiszem.

(wypożycz. pieniąd. – brad dary i t. d.) dorobił do

fortuny bo nie zerwaliano skarbstwa. Mow. jego była

twarda, bez ozdób, nie gorąca: co jed. nie odstrasz.

uczniów. Przy braku skrom. życ. dorob. do przy-

stan.: choć nie był silnie zbud. – stosunek sol.

wiele w rzeczy – życia sob. oddał. Pism. jego liczy

po mył. się: etycz. lub logicz. treść – przepadły bo

były pisane lichą greczyzną; pod. i dlatego, że

Stoa więc. nie miała ścisłej organizacji, która odpowie-

rata

że akad. a której ta druga rozwinęła ogromnie była

oraz inne zbiory naukowe – a co więcej, ściśle przecho-

wywane tekstów swoich głów. pisarzy po szkole drugie-

wicki –

Kleantes

nast. po Zeno. w scholar.; ur. w Assos (Troa.) cher. zwo, sil. wytrw. pracow. przestaj. nie med. powo. myśl. i z trud. wybor. zachow. nienk. zastycz. ale nie zdol. do dalsz. ich rozwija. przyb. ubog. do Ate. i tam zar. prac. jako wyrob. – pod. Zen. wypróbow. go przyj. do nieb. bard. był do nieg. przywiąz. – nie mog. zniesi choro. odebr. sob. życi. przez zagłodz. Sen. wyn. wyst. mu posąg w Assos – ur. około 331 – (lub 312) scholar. w 264 – um. 232

Z inn. ucz. Zeno. wymien. Arystona z Chios, przyj. Kleant. który osob. szko. założ. w Kynosarges i Heryllus z Kartagi. który zbliż. się do perypate. jak tam ten do Cyniż. Persaeus, pobratym. i towarz. Zeno. poet. Aratus i wiele inn. któr. jed. nau. stoi. nie rozsz.

Po Kleanth. nast. dział.

Chryzypp, drugi założy. Stoi. Εἰ μὴ γὰρ ἦν Χρύσιππος οὐκ ἂν ἦν στοά – ur. koło 280 w Soli (Cyli) – a mow. w Tarsos w Cylicyi – uczeń Kleanth. a po nim obj. zarz. szko. Stuch. Jakiś. Arcezy. i Lacyd. któr. zapały. w całe. polemi. zaped. sob. przywo. Odznacz. się wielk. bystro. i bezgłd. w dialek.; bard. był wyo. i pracowi.; niezależ. w zd.; silnie miał przeko. o sob. i w niejed. odstęp. od Zeno. i Kleanth. Syste. jedn. stoi. nie zmien. był. w rzeczy. istotn.

Chryzypp b Stoicy b 37

i do rozwij. wykończ. formy doprow. Napis. więc. niż którykol. z filoz.; styl jed. był zaniedb.; język niedopowie.; wykł. such. miejsc. rozwlek.; powtarz. się; niezrozu. cytat; powołuj. się na etymol. i powagi i t. p. nie potrz. dow. Ale wyst. wykon. tak zachwiał. że późniejsi Stoi. nie mieli co dod.
um. w ol. 143 (208-204) ur. w ol. 128 (280-276)

Z liczn. ucz. jego dwóch wymien. który jed. i drugi nastąp. po nim w schol.: Zenon z Tars. w 209 i Diog. z Seleucji (155 w Rzym). Po Diog. nastąp. jego uczeń Antypater z Tars. (obok niego Archedem, Kalis. z Tars.). Inny ucz. Diog.: Boëthus z Sydonu w niektór. punkt. zbliż. się do Peripat.

schol.

Uczeń Antyp. Panecyusz należ. już do eklektyzm.

Stoicy C

Zadan. filoz. jest moraln. postępow. człow. Filoz. jest wykonyw. sztu. i to najwyż. bo cnota a cno. moż. być nauz. się przez ćwicze; zat. filoz. jest cno. a częś. filo. są być. cno. Wszys. zaś częś. filo. grup. się naoko. życi. cnotl, nau. fizy. któr. nam daj. moż. odróż. dobr. rzecz. od złych, to co mamy czyn. od teg. co nam. zaniech. Czyt[ela] wykłady których Plat. i Arys. uważ. za szczyt ludzk. usiłi. wyd. się Chryz. raczej zabawą przyjem. W następ. dak. postęp. badan. Stoi. główn. zwrac. się do Ety. a dzię. w drug. rzęd. do Logi. i Fizy. Jed. uczeń Zeno. Heryll wiedz. uważ. że najwyżs. dob. (in cognitione et scientia summum bonum ponit) to był. podno. wyraź. że odstęp. od nauk. swej. i zbliż. się do Plat. ((Acad. II. 42. §129 por. de fin. II. 13. §. 43; IV. 14. §. 36; V. 25. §. 73)

Jeżel. filoz. ma nas wkład. do dobr. czy. cnotli. działań. a dział. dobr. będz. był. rozum., rozum. zaś był. to, który zgadz. się z natu. człow. i naszy[m] ścis[ł]. cno. podlega. się człow. pod ogól. praw. wszechświ. Musi zat. poz[nać] i porząd. i pra[wa] wszechświa. Ale tej. cno. moż. i powin. być nauczo; ona jest

prawdzi. wiedz. (Sokr.) a grzech jest niewied. Zresz. oprócz tego do wykony. cnot. potrze. siły. woli; to dobr. wole nigd. nie dzi. się odłącz. od prawdzi. wied. ~~Alla~~ więc filoz. pomi. praktyczn. żaden. rzecz. Także. naukę. cno. bow. bez filo. jest niemożnie. a dosię. cel. filoz. jest nauczy. cno. w któr. mieści się życi. ludz. szczęśliwo. to jedn. nauczy. to jest niemoż. bez nauk. wied. nauko.

Będą. przedewszyst. potrzeb. dla nau. filoz. któr. rozumi. się życi. i czyn. moral. człow. t.j. Ety. Niektó. Stoi. jak Aryston, uważ. Zeno. uważ. tej jedn. nau. za systemat. a Dialek. i Fizy. za niepotrze. pojęcia: któr. za bardz. wysok. ale żadn. nigd. nie pożyteczno. A nauk. Ety. dosz. ograniczy. do bad. ogóln. o tem co dobr. i złe, czem cno. i grzech, nadto. czynię; przekl. część Ety; tę któr. wytk. obowiąz. w życi. polity. i warun. społe. uważ. za zbyt zbędną.

Jednak. wszyst. części Stoi. od zacz. począt. były inne. zdan.; Zeno. jako wsze. dziel. filoz. na Logi. Ety. i Fizy; i wed. o tych gałęz. napis.; a dialektykę. uważ. bardz. pole. Także. Kleanth.

czy wbi. specyal. badan. wed Logi. Aeto. i Fizy. i uważ.
ją za osob. część. filo. Tę samą drog. wiedli Stoicy
a Chryz. który zyd. Stoi. doprow. do największ. dokto.
nietyl. Dale. staran. uprow. i ze nierbed. uważ.
by wedł. nieg. wszystk. badan. etycz. pomz. brać pozn.
swoj od Fizy. (do który. nalez. także. Teolo.). Tyl. mogą
potrzeby i bóst. dej. dobr. i stanq. podstc. do pewn.
twierd. o tem co dbr. i złe. Że to Logi. była mniej
ścisl. zwiaz. z ostat. cel. filo. Porównyw. ją do stron.
jej, do muru mias. do płod. ogrodu, jedn.
ich zale. wyno. że nam pomc. do odkry. praw.
i do unikn. błęd. One jest pradaw. starzą
nauko. meto. cel. jej ostn. dowodz. Ale tej. obszer.
rozwij. nauk. o syllogi. Chryz. tak staran. jest
wykłon. że zamien. się w cześ. filoz. (nie w rzecz.
jak u Arystot.) a stał. się one także wciąż.
nkto. że ta poważ. zwał. się dialektyką.

Niezawodno. jedn. że Logi. jest służebni.
dwóch inn. częś: filo: t.j. Ety. i Fizy; ale czy
Ety. nalez. się pierwszeń. przed Fiz. czy też przed
temtą, o tem nigd. Stoi. nie potrafi. dojść do zgo.

Jeda. Fizy. stawz. przed Ety. i za ostat. cel wybr. uważ. i inni przeciw; wedł. tęg. czy uważ. uwag. na ostat. cel filoz. któr. jest uwzgl... ścisłe. przez nio: (wted. Ety. była kor. i uzyst. filozofi. bed.) czy też na wyższo. przedmio. któr. zajmow. się Fizy. bo ta ~~dz~~ wykł. pra. ogól. przyro. a wted. Ety. jest tylk. zastós. ogólnych praw ogól. do uwzgólo. potrz. człow.

<u>Logi.</u> <u>Stoi.</u>

rozpa. się na pewn. liczb. wydzia. któr. dziś nie wszys. za uważ. że należ. do filo. Wspól. ich cher. że wszyst. zajm. się formal. stro. myśle. i wysłow. się. Dzieli. Logi. na Reto. i Diale; tem ta zajmow. się praw. mowy ciąg; ta ~~prawa.~~ wyjmo. nauka. (Omnis oratio aut continua est aut inter respondentem et interrogantem divisa. Hanc διαλεκτικήν, illam ῥητορικήν placuit vocari. - Sen. ep. 89 §. 17). Jako 3a częś odpow. nau. o krytex. a jako 4a teor. pojęć. Inni jedn. ~~te~~ 4a części odrz. a 3a łączy. z Dialek.

Reto. przewaz. zajmo. się techni. mówie. a mało zatrzym. o filo. (verba curat et sensus et ordinem - Sen.), a Dialek. takż. zważa. dużo bed. odnosz. się do dobr. wybor. stósow. wyraż. Byli bow.

∂ ∂ 40

Stoicy

przekona. że słuszno. wyraże. nie daj. się oddziel. od słuszno. myśl. Bo myśl i słow. jedn. są, tyl. wewnętrz. z dźwięk. różn. słow. Ten sam λόγος dwoj. jest w pierw. (ἐνδιάθετος) jest myślą, gdy z niej ~~wyzkp-~~ ~~[illegible]~~ na zewn. (προφορικός) i staj. się słow. Dla tego dialek. ma dwie częś: in duas partes dividitur, in verba et significationes i. e. in res quae dicuntur et vocabula quibus dicuntur (Sen. ep. 89). Wedł. Chryz. περὶ σημαίνοντα καὶ σημαινόμενα – (D. L.) ad σημαῖνον i σημαινόμενον odróż. jeszcz. τυγχάνον-przedm. zewn. Obie częś: dziel. się na liczn. podział. ingens deinde sequ. utriusq. divisio (Sen. ibid.) głów. opracow. przez Chryz. Nau. o znacz. σημαινόμενα od których zależ: obejm. teor. mowy ludz. ale także teor. poez. i muzy- – Pokr. miało być wiekow. dla filo. zawiąz. części dla ogól. gram. – Steinthal, Gesch. der Sprachwiss. Dla filoz. najw. znacze. teor. poznan. i ta część Logi. która jest o myśl: (w przeciwień. do znacz.

Tu następ. ∂ bis

a pot. na odwrot. stro. ∂ ter

∂ ter

d. ter

(Sext. Math. X 234) alb. ter byt i niebyt
zob. Zen. – u Zell. 93 Stoici etc.
Pod ogóln. τι (quid) stoj. 4 kate: a) τὸ ὑποκείμενον
b) τὸ ποιόν c) τὸ πῶς ἔχον d) τὸ πρός τι
πῶς ἔχον –

a) = mater. w znacz. Arystot. ogól:
b) = ima przymio. (κοινῶς ποιόν – ἰδίως ποιόν)
Stoi. zaz. z mater. tworz. jednost. stąd = εἶδος
Arystot. – choć z: εἶδος u Arystot. = niematerjal-
a τὸ ποιόν u Stoi: = materjal. = prądy powiet.
οὐδὲν ἄλλο τὰς (ἕξεις πλὴν ἀέρας εἶναι wedł. Chryz. (Plut.
st. rep. 43. § 2) – przeby. zat. przym. w mat. jako w
niej pomiesz. tak samo kil. przym. i t. d. (Zell. 99)
Tworzą się zat. przym. z mater. jak jedn. ciało z drug.
Obok przymio. cielesn. przyjmo. Stoi. także przymio.
niecielesn. w byt. niecieles. – ale tud. wyobr. sob. jakkol-
we nie rozumi to.
3a i 4a Kategor. obejmu. wszyst. co nie należ do isto.
rzeczy lecz tyl. przypad. przeby. albo w rzeczy rozważ.
w sob. (3a kate. πῶς ἔχον), albo w stosun. do inn.
rzeczy (πρός τι πῶς ἔχον – 4a kate.) –
3a Kat. πῶς ἔχον n. p. wielko, kolor, miejs. czas i t. d.

zat. z wyjąt. subst. prześ. wszyst. kateg. wszyst., nie obejmu-
jące żadn. jedn. do drugiej – 4a zaś kate. wszyst. wzglę-
a przypadk. przymiot. i stany – prześ., [illegible], być [illegible] i.t.d.
t.j. πρός τί πως ἔχον –

Od nich różni się wszyst. kate. πρός τι – która w oczach Sto-
ików tej nie była osob. kate. bo nie był. obejmo. przypad-
ków takie istot. przymio. (ποιά)

Z tych 4 kate. każ. poprzedz. zawier. jest w następ.
i przez nią bliż. określo. Subst. nie istn. bez przymio.
a te zaw. są w jak. subst.; πως ἔχον nie podp. się
zawsz. w subst. określ. t.j. mają swoj. przymiot; a
nareszcie πρός τί πως ἔχον przypuszcz. 3 poprzedz.

Z niezupeł. orzecz. przechodzi. do zupeł. – a wśród
nich spotyk. się najprz. z zdan. Stoi. wyłącz. dotkn.
wszyst. gatun. zdań – bliż. znam. był. ich nauka o sąd.
(ἀξίωμα) – która była najważ. częś. ich [illegible] logiki.
Sąd jest pełn. orzecz. które jest alb. prawd. alb. fałsz.
ἀξίωμα δέ ἐστιν ὅ ἐστιν ἀληθὲς ἢ ψεῦδος.
(Diog. §. 65) Sąd. są alb. pojedyń. alb. złożo.;
same te = czysto katego. i te zaś warunko.; stwierdzaj.;
łączą.; rozłączaj.; przyczyno. i porównaw.

Pojedyń. sądy różn. się (nie według ilości) według
większ. lub mniejsz. stanowczo.; w/jako. sąd. opowi[illegible]
1° twierdz.; 2° przecząc. (καταφατικόν – ἀποφατικόν) jaw[illegible]

3° zaprzecz.: läugnende (ἀρνητικόν = οὐδεὶς περιπατεῖ)

4° odpowiadające privative (στερητικόν - z. ἀ privat. ἀφιλάνθρωπός ἐστιν οὗτος) - wreszcie nadprzecza überverneinende - (ὑπεραποφατικόν = οὐχὶ ἥμερα οὐκ ἐστί - 2 podw. nega) - pom. dwa 1° i 2° zachodzi w przeciwień. kontradyktory. (ἀντικείμενον ἀποφατικόν) tzn. pozyt.: w przeciw.: sprzeczn. (ἐναντίον lub ~~ἀντικείμενον~~ μαχόμενον ~~ἀποφατικόν~~) Arystot. przeciwień. kontrad. nazyw. ἀντίφασις a sprzeczn. contrar ἐναντιότης -

Bard. obszern. traktow. także Stoic. o syllogizm. jednakże i w tej sfer. wpad. w bezpłod. formalizm -

Dziejopisi. filo. nie zbyt wysoko cenią tych badań.

<u>Fizyka:</u>

W niej Stoi. za dale. zamościel. - badan. w tej poli odnosz. się do 4 punkt: a) ostat. przyczyn; b) powsta. świata; c) natu. bezrozu. d) człow.

a) ostat. przyczyn:

Grubi materya; rzeczywist. jest tyl. ciało; wszystk. bowiem więc tyl. istnie. wzgląd. - Zell. 117.

Uważa. zat. duszę i nawet Boga za ciało: bo wszyst. subst. naprzeć duszy ludz. i bóst. brali za ciała, a przymiot. także, bo wszyst. cechy, które ciała się różnią od sieb. pochod. od prąd. powietrz. który od środ. każ. rzeczy ku jej powierzch. wzchodzi się a od niej wraca do środ.

Teor. poznaw. u Stoik. ꝺ bis 42 Stoi. ꝺ bis

Każ. wyobraż. (φαντασία) powstaj. przez dział. przedmio. wyobraż. (φανταστόν) na duszę; ta przy urodz. podob. do tabli. niezapis. Wszyst. co na niej zapisu. się, dzięk. jest przedmio. Dział. przedmio. na dusz. odby. się sposo. materyal. jak wycisk. piecz. na wos. (Zenon - Kleanthes = τύπωσις) lub, jak. później, i zmia. duszy (ἑτεροίωσις - Chryz.) U wszyst. Stoik. Tyl. zmysł. zewnę: daj. wyobraż. i później. takż. ducho. sta. i czynno.

Wyobraże. jest jedyn. źródł. nasz. pojęć. W duszy zapisu. się wyobra. (Wahrnehm.); z nich twor. się wspomnie. (μνῆμαι) a z wiel. jednor. takich wspomn. powst. doświad. (ἐμπειρία). Przez wniosk. tworz. się z doświad. te pojęc. które wyg. po za zmysło. wyobraż. (zob. Zell. III. a. 73. Pojęc. te są alb. sztucz. i metody. utworzo; albo natur. i bez szt. Te ostat. nazyw. się προλήψεις lub κοιναὶ ἔννοιαι = natural. normy prawdy i cnoty. (Zob. jeszcz. Zell. ib. 74-76)

Stosun. wyobraż. do wniosk. jest następu. Wyobraż. zmysło. choć. jest pierwo. składni. myśle. nie daj. wiedzy bo prawd. i fałsz. przebyw. dopie. w sąd: a sąd jest wyrob. myślen. Zmysło. wyobraż. zat. nie daje same z siebie wiedz.

bez potrzeb. przytaczę. się rozu. Wobec wraż. i wyobraż. zachowuj. się duch. bierny; dopie. gdy pod ich wpływ. zaczy. twórcz. pojęci. staje się czynnym a ta czynno. jest rozu. (Zob. Zell. ib. 78 = 80)

Jakie jest kryt. prawdy czy. jak. wyobraż. są prawdz.? Odpow.: prawdz. jest wyobraż. któr. przedsta. coś rzeczywis. tak, jak jest. Ale kied. wyobraż. przedst. coś rzeczywis.? Stoi. podawa: cech.: subjekt.: t. j. siła, z jak. wyobraż. nam się narzu. Gdy sąd nasz zwra. się do wyobraże. wted. alb. je uznaj. alb. odrzu.: Uzna. czy upodob. (συγκατάθεσις) jest tak w nasz. mocy, jak. każ. decy. woli a mądr. różni się od głupie. nie tyl. przez swoj. przekon. lecz tak. przez dział. swoj.

Cechą nasz. wyobraż. jest tyl. rodz. że nas same przez się bezpośred. zmusz.: aby im dać nasze uznan. t. j. aby je uważ. nie tyl. za prawdop. lecz za prawdz. i odpowiad. rzeczywist. isto. rzeczy. Te wyobraż. rodz. w nas ową siłę przekon. któr. nazyw. Stoi. pojęci. są to wyobraże. pojęciowe. Te zaś więc wyobraże. narzu. nam się z taką nieprzepart. siłą, mamy nie tyl. wymys. lecz coś rzeczywis.; gdz. tej cechy nie ma, nie moż. być przekona. o prawdziwo. nasz. wyobraż.

Kryter. zat. prawd. jest w wyobraż. pojęć: φαντασία καταληπτική. Na pewn. mniej. leży to kryter. w zmysłow. wyobrażen. bo tyl. te daj. mater. do poznan; ale drug. w wniosk. czyli twierdz. które z danych bezpośred. pewn. czy ze pomo. ogóln. i natural. wiedz. myślen. czy przez naukow. dowodze. za wyprowadz. Że zaś w tych twierd. i pojęc.: znow. κοιναὶ ἔννοιαι mniej więc do rzecz. pojęć, jak. pierwod. do pochodn. że wyobraż. i natur. pojęcia (καταληπτικὴ φαντασία) za kryter. prawd. lub jak. mow. chryz.: αἴσθησιν καὶ πρόληψιν – pójmij. wcześ.: kryt. kryt. przyjmo.

Logika formalna

obejm. owa część, która jest περὶ σημαινομένων, De verbis.

~~Trzeba~~ Przedmio. tej nau. jest τὸ λεκτόν = treść myśle- myśl sama, o ile się różni od rzeczy (τυγχάνοντα) do których myśl się odno. – i od słów (τὰ σημαίνοντα) które za wyraże. – zarazem od subjekt. myśl. (wiedzy myśl.) które je stwarz.

Myśli za rzeczami niemater; ~~zmysłki~~ i rzeczy zewn. zewnętr. rzeczami ~~mater.~~ ciele: τούτων δὲ δύο μὲν εἶναι σώματα

καθάπερ τὴν φωνὴν καὶ τὸ τυγχάνον, ἓν δὲ ἀσώματον ὥσπερ τὸ σημαινόμενον πρᾶγμα καὶ λεκτόν (Sext. Math. VIII. 11) Sen. ep. 117, 13: sunt naturae corporis... hoc deinde sequuntur motus animorum enuntiativi corporis. Obie. to przykł.: gdy widzę Katona chodzącego: corpus est quod video ... gdy mówię: Cato ambulat non corpus est, quod nunc loquor, sed enuntiativum quiddam de corpore, quod alii effatum vocant, alii enuntiatum, alii edictum. – Wted. mówi rozważ. czy myśli są w ogóle czemś rzeczywis. Zob. Zell. 87.

Myśl (λεκτόν) jest albo niezupeł. albo zupeł. τῶν δὲ λεκτῶν τὰ μὲν ἐλλιπῆ καλοῦσι, τὰ δὲ αὐτοτελῆ (Sext. Math. VIII 70) – stąd dział ich Logi. form. Rzecz o niezupeł. twierdze. obejmo. więc gram. budowę – Zell. 88 – pod. nazw. o pojęci. i kategor. Tak nauk. o pojęci. tak i w nau. o kateg. polega nie Arys. chodz. w tej drog. odstęp. od niego w 3 punkt: a) zmniejsz. ilość. kateg. do czter. pojęć b) zamiast 10 przyjm. 4 – które nie zupeł. zgadz. się z Arys.; c) przyjm. między nimi – genetyczn. związek tak że następn. kateg. określ. poprzed.

Najwyż. poję. dla stoik. Stoi. jest byt – lub coś (ὄν albo τι). Coś obejmu. rzeczy. i nierzecz. byty τῶν τινῶν τὰ μὲν εἶναι σώματα, τὰ δὲ ἀσώματα

44

Stoicy

Twierdzi to tak samo o duchu. jak mater. przyjmu. now. wo. i niedost. uważ. za rz. za rodz. naprzyc. któr. duszy nadaw. były przez obecn. w niej poświętnye substan. Także dobro = ciałem, bo dobro jest ciała wo: zaś = pew. stan ciała duszego. Tak samo prawda = ciał. bo prawda = nie w znaczz. obiek. lecz subiekt. = wiedzenie, wrażeniu. duszy wrażając: a te ~~pot~~ tkwią. się przez obecno. pewn. cząst. subst. w duszy. Tak samo namiętno i pojęcia, wyobraż. rzeczy. bo te duszy wpływaj. ciąg. πνεύματα — dla tego nie było. ~~pu~~ zdolno. lecz porząd. rzecz, jak dusze. także. = ciała — tak samo byt' mądr.

Tak Plat: mów. że cnot. jest sprawie. bo nie uczest. w idei sprawiedli: — Stoi: że w cnocie. obecn. subst. sprawiedli. = takie dzień, noc, miesiące, pory roku i. t. d.

Za nieciel. nasz uważ: przestrzeń, miejsce, czas i myśl (λεκτόν) — jeden twierd. że to, inni że nie coś — ale nic pewn. nie wygład.

Tez w ciemnyc. tkwie. się w rzs: ich zarod. do być. nieczyst. w rzs: pozytyw. fizy. Heraklit: Zdaw. się że twierd. tyl. porządk. wszyst. za przesz. ale przez dzieł. koniecz. ~~tro~~ niedział. ono pow. w pozr. ogól. któr. nie odpow. nieczysto.

Z drug. stron. dosko. do chem. dynamizm.

Jeżeli przyjmie Kant ... za cz: a dusza i jej władz. takie cz: to istnieje wszystk. przyjmie. drugi i wcale jako ciała, jedn. w drug. któr. wzajem. przenik. się w ten sposób: i to dostat. lokalu. że w przyjęc. miej. jedn. ciała wchodzi część. drugie. ciała, bez zmiany cz: dmiesza. do wszystkie. rozciąg. się po niem dynamizm. nie trac. wiel. swej. samodziel. natur. Ta każdego z odwr. nie jest mechani. ...: bo każ: część jedn. cz. jest w każd. cz. drugie; nie jest taki. mieszani. chemicz. bo cz. ... zachowu. swej. samodziel.

Ten ... materyal. nie prowad. Stoi. do mechaniz. bez dynamiz. ... siły wyż. od ... mater. ... ciało jest nieczynn. ale nieczyn. jest ... to, co działa. lub co ... drugiej. (... biernie.) Ale mater. nie może. dział. bez ... sił mater. ... w sob. nie ma żadn. przyjmie. — one nie dział. ... nie ... się — dopier. przyjmie. to sprawi; a te są wynik. ... ... , ... siły — New. to że ciało ma kontakt i ... wypełn. jest wynik. ... któr. ~~...~~ rozumien. jego cz: — tak więc ... za wypob. ... sił lub podwoj. ruchu — zgęszcza. i rozrzedzan. ... ... nie ... ta na ... ; ...

daje im cielesno; da zaś przyczyn.

Chociaż więc Stoi. uważ. co niezmierni uważ. ze ciało to jed. istot. (byt.) cielesn. wolnoja. dwa pierw. i bierne i czynne, mater. i siłę – Zell. p. 131

θεὸν καὶ ἄποιον ὕλην, τὸν μὲν θεὸν ποιεῖν τὴν δὲ ὕλην πάσχειν καὶ τρέπεσθαι – Sext. Emp. ibid. pierwot. jest Bóg – ib. v. Zell. 132 –

Najwyż. przyczy. może być. być czyn. Świat nie byłb. jedn. gdyb. nie panow. nad nim jedna przyczy. Ale wszystk. co dzia. jest ciał; musi więc i najwyż. przycz. być cieles. natu. Wszyst. zaś rzecz. przy karm. się, rośnię, żyj. i ruch. zależ. są od ciepł. – co prawd. jest o cyel. rośl. musi także być praw. o ciał. Ciepło bowiem ogień jest ową siłą, która stano. treść życ. i utrzym. świa. Siła ta przedsta. się jako du. świa; jako rozum najwyż.; jako isto. dobr. i dobroczy. i kocha. ludzi, zat. jako Bóg.

Dowod. tego e consensu gentium –

...: a/ Mater. nie moż. same porusz. się ani układ. w kształt; tak. siła, która ją porusz. i ukszt. Bóg –
(Zell. 134)

b/ Sztu. nie może być nad. najlep. gdyb. nie miał rozu.; nie może być. rozum. jest. obdarzo. rozum. gdyb. sama nie była rozum., a wydziel. jest. życi. i rozum.

gdyb. ziemia nie była rozumn.; skut. przyro. przewyż. między ist. ziem. zat. musi być przyczy. któr. także niezliczh. przemyż. ziem.; celow. ustr. pewnij. w cał. świe. nie daj. się wytłum. bez rozumn. stwór.; wrecz jeszcze byłb. niekomp., gdyb. nie było istot. najwyż. która w do swoj. doskonał. moral. i ducho. nie ma nad sob. nic wyższe. (Z. 135-136.)

Praw. że w pierw. rzęd. ta zupeł. dosko. przypa- sowa. wszechśw. w swej całk.; ale świa. jest złoż. z cz.; musi zat. wśród tych cz. jedna być pewnij. w któr. przeby. owa doskona. i z któr. rozcho. się po inn. cz. Miejs. tej siły przedst. sądzi Zeno, Chryzyp. i większ. być nieb.; Kleanth. słoń.; Archedem środ. ziemi. Tem źród. życ. i ruchu wszelk., najwyż. przyczy. i najdoskon. rozu. jest Bóg. Zat. tedy mater. bez przymio. i Bóg są ostat. przyczy. wszech rzeczy

στοιχεῖον εἶναι τῶν ὄντων τὸ πῦρ, καθάπερ Ἡράκλειτος, τούτου δ' ἀρχὰς ὕλην καὶ θεόν, ὡς Πλάτων etc. –

(Zell. 137-138)

<u>Bóstwo</u>

W orzeczen. Bóg. raz więc występu. mater. stro- nicz.; raz więc ducho. – najwyż. Tłu. się w składn. sposob. mówie. niedor. niejęzyk.

Stoicy

Bóst. uzn. nazyw. się ogn.; eter; powiet.; najczęś. πνεῦμα które przeni. wszyst. rzeczy, naw. najgor. i najbrzyd. Ale nazyw. się także dusza; duch; rozu. świa.; jedno. któr. zawie. w sob. wszyst. zarod.; związk. rzeczy, powszech. praw.; przezn.; przeznacze.; opatrzno.; doskon. błogo. wieczn. dob. wszechwied. isto.

(Zell. 138-139)

Oba sposo. mów. raz: Bóg jest ognis. rozum świa.; duch. w mater.; rozum. tchnien.; które wszyst. przeni. i wedł. mater. w któr. przeby.; rozu. rzecz. przybie.; ogień umiejęt. twórcz.; zawier. w sob. wszyst. zarodki. kształ. a wedł. praw. niezmienn. wydzj. świa. i rzeczy na nim.

Wszystk. te sposo. mów. są pojed. ale złożo. oznacz. to samo (Z. 142)

Zacz. - przezn. róż. się od przeznacz. a pierw. i drugie od Zeus. to jako trzy stop. objaw. i rozwoj. tej sam. isto. pierwo. Zeus. = całość siła. w pełni. rozwoj.; opatrz. lub przeznacze. = wewnęt. treść siła. Przy końc. epo. świa. Zeus. cofa się w Opatrzno.

Chryz: ὅταν μὲν ἐκπυρώσεως γένηται μόνον ἄφθαρτον ὄντα τὸν Δία τῶν θεῶν ἀναχωρεῖν ἐπὶ τὴν πρόνοιαν, εἶτα ὁμοῦ γενομένους ἐπὶ μιᾶς

τῆς τοῦ αἰθέρος οὐσίας διατελεῖν ἐμφορούμενος = Plut. c. not. 36, 5 – (Z. 143)

Sen. ep. 9, 16: Jovis cum resoluto mundo et diis in unum confusis paulisper cessante natura acquiescit ibi cogitationibus suis traditus (Z. 144)

Ten sam Bóg nie przestaje być ogniem, eter. i d. d. Z. 144.

Jesemo. bóst. z ogn. pierw. Z. 145–146.

Panteizm. bo nie ma różnicy pomiędzy bog. a światem, najdoskonal. naz. Bog. to świat Z. 147 –

Różnica między Bog. a świat. tylk. wzgl. 148.

9 48

9

9

<u>Stoicy</u>

Pomi. wielk. znacz. jak. ma Fizy. u niektór. qs. Stoi. nazyw. 19 wieków „najbez. bok. qs. filo." porost. jedn. Ety. głów. dział. ich szko; w niej duch szko. najlep. się uwydat. Z. p. 206 sq.

Cel i zadan. człow. zostaj. u Stoi. jak u wszystk. filoz. dawniej. od Sokr. zaś. znacz. z pytan. co jest najwyż. dobr. i w czem mieści się szczęśliw. Ta jest cała wedł. nich w dział. rozum. czy w cno. Wszystk. jest. zdarzaj. do samozacho. a miło. nieb. same. jest pownast. ich popę. Każ. zat. stworz. żąda. do tego co odpow. jego natu. i tyl. to ma dla nieg. warto. (ἀξία). Dobro (ἀγαθόν), cel (τέλος) szcz.: (εὐδαιμονία) jest w tem, aby żyć wedle natury (τὸ ἀκολούθως τῇ φύσει ζῆν) a tem jest to, co zgad. się z bieg. i praw. wszechświa. lub z rozu. powszech. świa. Rozum.-zaś jest. żyć wedł. rozum.-pozna. ogól. praw. — Rośli. bez popę. wewnę. pomyśl. jest przez natu; zwie. ze pomo. popę. dla teg. dla zwierz. to samo τὸ κατὰ τὴν φύσιν i τὸ κατὰ τὴν ὁρμήν. Rozum. jest. mej. ὀρνόζ tego rozum.; dla nich wedł. natu = wedł. rozu.

Mar. Aur. <u>VII</u>. 11: τῷ λογικῷ ζώῳ ἡ αὐτὴ πρᾶξις κατὰ φύσιν ἐστὶ καὶ κατὰ λόγον.

Z. 210–212.

Ludz. i filoz. przypuszcz. różn. stop. i gatun. dobr.; gdyż dusz. i moral. przymio. zalicz. do rzecz. takich ciele. i przedmio. zewn. Stoi. bardz. dobitnie. wprawdz. dzielite różn. gatun. dobr, ale zew. utrzym. że tylko jedno dobr. jest prawdz. dobr. a wszyst. inne tyl. środ. Dobr. jest tyl. to, co ma warto. bezwzgl; co ma warto. dla inn. rzecz. lub w porówn. z niem, nie jest właściw. dobr. Co nie jest dobr. przez się, nie może być nigd. dobr; dla tego jest tyl. jedn. dobr. prawdz. Tak samo, co nie zew. z siebi. złem, nie może nigd. być złem wzgled. do inn. rzeczy. Jest więc tyl. jedno dobr-cnota, jed. tylko złe = grzech — Sen. Ben. VII. 2 nec malum esse ullum nisi turpe, nec bonum nisi honestum Alex. Aphr. de fato 28 ἡ μὲν ἀρετή τε καὶ ἡ κακία μόναι καὶ αὐτοὶ ἡ μὲν ἀγαθὸν ἡ δὲ κακόν. wszyst. inn. rzeczy, choćb. najbar. nas dotyczka. są ἀδιάφορα — Sext. Math. XI. 61: ἀδιάφορον τὸ μήτε πρὸς εὐδαιμονίαν μήτε πρὸς κακοδαιμονίαν συλλαμβανόμενον. (bogact. więc życie, zdrowie = ubóst. bol, chorob. nawet śmier.) Moż. stoi. zewn. do dobr. jak do złe.

Z. 214–215.

polemi. przeciw. Aked. i Perypt. Z. 216 —
bard. Ted. " Epikur. Z. 217–219.

bro- nie potrzebu. żadn. dodat.; ma wewn. rozg. w sob.; jak kara zle. tak nagro. dobre. (cnym) też. w jej. wewnę. jako; bo samt. sprzeci. się natu. ten jej odpow. = Zeno: αὐτάρκη εἶναι τὴν ἀρετὴν πρὸς εὐδαιμονίαν Sen. qui omne bonum honesto circumscripsit intra se, felix est

Ta autarkia miały tak. dzi. rozg. znacz. że nawe. przez jej twór. pomoc. być nie moż. Tyl. przez cno. któr. jest wewn. determinow. się do celu - (którą) jest znacz. niezale. od inszy. zewn.; znacz. wol. i wsob. zadowol.

Z. 220 – 221.

Szcz. cnotliw. bezw. uj. w niezale. i spoko. (duszy) zwanie. jak dodat. w używ. któr. twor. dzieła moral. – Niespok. ducha niemoż.; wśród zmysłów.

zob. Z. 221

Apatya mędr. jest wolno. od wzburz.; bezwarun. pewno. nieb. zewne.

Dobr. ma swoj. podst. w ogól. porząd. przyro.; od któr. pochodzi. się jedno. i o tyl. jest praw.; ponieważ to praw. przyro. jest zarazem. praw. jego włas. natu.; dobr. jest natur. pragn. jego; odpow. natur. porząd. Tiem [illegible] przez Stoi. obyczaj. rozum.

Jak roz. nadz. insz. jest praw. ogól. wszech stworz. tak wymag. moral. rozu. tego sa praw. nakazuj. lub zakazuj.: bisk.: λόγος ὀρθὸς προστακτικὸς μὲν τῶν ποιητέων, ἀπαγορευτικὸς δὲ τῶν οὐ ποιητέων

pov. Chryz. – ratio summa insita in natura quae jubet ea, quae facienda sunt prohibetq contraria (Cic.) to praw. nie jest wym. ludz. sed aeternū quiddā qu. universū mundū regeret imperandi prohibendiq sapientia = mens omnie ratione aut cogentis aut vetentis Dei = ratio recta summi Jovis (Cic). Gdy stoi. pojm. i uzna. to prawo boż, post. prawo ludz. Prawo moralne. jest zat. praw. obowiązu. bezwzgl. wszyst. ludzi. Człow. nie może czuć się isto. rozumną wiej. zęraj że ma obowią. moral. Dla teg. wypełn. tego pra. należy. głowieko. nie tyl. zewn. lec i wewn. jego uczu. Dobr. jest tem czeg. pożą; pudnio. natura jego woli; złe jest to, od czeg. wole się odwra; tamto uzyskan. jego pożąd. to jego wstręt (ἀφορμή)

Z. 222–224

Stoicy aa

<u>Kleanthes</u> z Assos w Troadzie – scholarchem 264–232
nie ma wielk. wpływu na opin. publ.. Był scharakt.
twardy, surowy, siln. wytrwały, pracowity, poprzestaj. na małem
Myślał powoli i z trud. ale to co zrozum. i wtedy zachow.
dobr. i trafn. na zawsze. Nie dbał jedn. o oryginal. wz-
wziął teg. czego się naucz. i co zrozum.

Przybył do Aten ubog. i sam zarab. pracow. jako
wyrobn. i dwa rab. lub [illegible] ustn. sprętn. Ale Zenon wypróbow.
go przyjął dzieb. A ten do mistrz. bard. się przywiąz.

Ur. około 331 lub 312. przeżył [illegible] dobrowol. 232 przez za-
głodzen. nie mog. znieść [illegible] choro.

Był niezłym poetą = Jego himn do Jowi: w hexam. homery:
zasług. na uwagę. Jest to najważn. dokum. teolo. stoick = przedruko.
w Grundriss Ueberwega = I. 260 = ed. 10 Praechter = Berlin 909
Stoicor. veter. frgm. ed. Arnim = I. 103 sq. =
frg. 537 = zachow: u Stob. Eclog. I. 1.12

Κύδιστ' ἀθανάτων, πολυώνυμε, παγκρατὲς αἰεί
Ζεῦ φύσεως ἀρχηγέ, νόμου μέτα πάντα κυβερνῶν,
χαῖρε, ~~φύσεως ἀρχηγέ, νόμου μέτα πάντα~~
σὲ γὰρ πάντεσσι θέμις θνητοῖσι προσαυδᾶν.+

+Ἐκ σοῦ γὰρ γένος ἐσμέν
ἤχου μίμημα λαχόντες

(Wszystkich hexam. jest 39)

Zenon porównyw. go do tward. tabli na któr. trud. pis. ale gdy się uczą coś wyryje pozost. na zawsze – dotyczy ścisł. trzym. się nauk swego mistrz: ale jak wspomn: bez rozwijan. ich wedł. własnych potrzeb i ludzi którzy ciągle się zgarnia i mnożyli

Którzy zar. jego dział wymienia. u Diog. z Laerty – z nich pokazu. się, że wszyst. mniej więc. części filozo. uprawi.

Charto-jedn. – po śmier. Zeno. wszystk. wpływ wszyst.

Ariston wogóle uważ. logi: za niepotrzeb: a fizykę za niepotrzebną. Któr. w etyl. jedn. kwest: głów: do rozstrzyg. kwest. cnoty i grzechu = Jego wpływ praktyczny: [illegible] jeszcze do czas. cesarstwa [illegible] świad. Seneca: ep. 94 od któr. także wiemy wszak. że Ariston przeciwny moral. nie uważ. za należ. do właści. filozo: lecz raczej do pedagog:

<u>Ariston</u> z Chios – świetny uczeń Zeno – nie był uprawd. scholant ale ogrom. podżegacz = on znowu powró. częścio. do Cynicz. od któr podob. za czas. mego. Zenon –

ale Zenon sceptycz. – i solipsyzm czynnika zestrój i komplet teor. pozna: i dogmaty. metafiz – której właśnie Cynicy nie lubili

A że równocześ. Akad. pod wodzą Arkezylaosa przybie. kierun sceptycz. i tak i wystąpi. przeciw dogmatycz. teorji poznan. Zenona – zdawało się, że cały syst. stoicki, z takim trud. zlepio. przez głów. semitę, wypada. się w sprzeczność sceptycz:

Był uprawd. nieposzlakowany Persaios, także z Kittion, ale ten jeszcze przed śmier. mistrz. a tenże zajęci. przeniósł się na dwór Anty gonosa Gonatasa zebrał tam uczniów swego Aratosa, pierwszy [illegible] ale w Macedonii więcej zajmow: się na dworze propagan. etyki polityczn. stoick. – do ateńsk. sporów szkoln. mało należ. wogóle

aaa

W r. 264 Ateny od dawna były we wojnie z Anty-
gonem — powstan. w Megarze zostało zduszone,
odsiecz Areusa nie udała się położ. Aten
bardzo groźne — wted. umiew. Zenon, przyjac. u
nieprzyjaciel króla macedoń. (Antygona)

Wilamowitz
Antygonos Karyst.
p. 231

Zenon nigd. nie był przyjac. demokr. — więcej jego
opłakiw. w nim wodza, przed któr. on grał dram.
swego ślubneg. niewolnict. — ale był to człow. ten Zenon
przed któr. wzniosł. postępowan. i wzniosła nauka
ziemsk. spory i ziemsk. uznania znikały. Ateńczy.
uczcili żeb. i jego, przyznawsz. mu pełne honory
publiczn. — pogrzeb i dekreta honorow. W tym dekre:
oprócz — wszelka zalety polit. co się tam: ten, że został

Wil. mowitz
p. 232

Zob. Diog. Laert. VII. 10.

1° Przez wiele lat przebyw. w Aten. zajmuj. się filozof.
2° we wszystkich ... spraw. zaw. był dobr. obyw.;
3° młodz. przebyw. do niego na obcowan. (εἰς σύστασιν) zachęc. do cnoty i do wstrzemięźliw.: (σωφροσύνην)
4° zachęcał (παρώρμα) do najlepsz. rzeczy (πρὸς τὰ βέλτιστα)
5) za wzór (παράδειγμα) stawiąc wszystk. własn. swój żywot – który był w zgodzie (ἀκόλουθον) z rozmowami, które prowadził (τοῖς λόγοις οἷς διελέγετο)
=

Ἄλλα πάντα κοινὰ εἶναι τῶν ἀνθρώπων, ἓν δ' ἔτι τὸν ... ἡμέραν ὁδὸν Ἀθηναίους ... – (Hegesandr. ap. Athen. XI 97 p. 250 F.

napisan. albo podcz. wojny alb. przed upadk. miasta. Nie mogli mu napis. że był żołnierz. dla demosu ateńsk. lub że składał dary publiczn. na rzecz rzeczpolit. ateńsk. (jak Likon) lub że był bard. wielkim mówcą. przeciw. było w nim chyba trzy nieprzyjem. i chyba zewnętrz. której Ateńcz. nie lubili – ale był zaw. żywą zasadą – uczniów swoich wychowyw. do cnoty i moralno – wszyst. to w dekrecie ... ani za wiele ani za mało – wszystkich dekret lubow. mało podziwia. napisano

Kto Ateńczyk. kocha – kto czuje w sercu swoj. że w tych czasach ich upadku musi często niemi pogardz. ten ma satysfakcj. wewnętrz. wielką, że w tej biedzie okropnej, i w tym upadku odkrywa rysy jeden starego szlachetn. ateńsk.: prawdziw. Znowu wydobyw. się na wierzch dawna zgoda międz. Atenami a filozof. i pozostan. wierną prawda, co pochlebny lubi ... gadali ludzi w ateńsk.

52

Postanowił tedy lud (D. L. VII-8)

1° uwieńcz. Zenona

a) złot. wień. wedle prawa przepis.

b) dla za cnotę i wstrzemięźl. = ἀρετῆς ἕνεκα καὶ σωφροσύνης.

2° wybudować jemu grób na placu garncarsk. i na koszt publ.;

3° wstęp: post. szczegóły co do komisji która ma być ~~wykon.~~ spowodo tego dekretu =

4° ma być przepisane wyryte na dwóch kolum. i wolno jedn. umieścić w Akad. drug. w Liceum

5° o koszta publicz. jak mają być rozłożyć.

Stoicy ______

§ Druga Stoa

W miar. jak rywaliz. ze sob. szkoły wzięły potrzeb. wytłumaczen. róż. nowych proble. i rozwiązyw. ich w myśl swoich syst.; takż. Stoi. która zraru zajmow. dominuj. stanowis. za Chryz. (232–209) pod kon. 3° stul.

Następ. jego Zenon z Tarsus, powątpiew. jak mów. o zgon. świata; podobnież rob. jego następ. Diogen. z Seleucyi nad Tygrysem – stąd Babilo-nczyk – w r. 155 przeby. w Rzym. a głoś. owa deputa. filoz. w wyż. jeron. stownie i otwarciej rob. to Boethus ze Sydonu – ucz. Diogen. który takż. w kil. inn. kwest. zeszedł. zbliżając się do Peryp.

N. p. w teor. poznan. odchodz. od stoick. empiryz. i staw. kil. kryter.:

a) νοῦς
b) αἴσθησις
c) ὄρεξις
d) ἐπιστήμη

Zraru dla Stoik. było wyobraż. (φανταστικόν) = z wyobrażen. powst. wspomn.; wraże. pierwszy. źródł. naszych, z tych podobn. wspom. ukszta. doświadczen. przez wnios. z doświadczen. tworzą się pojęc. któr. wychod. poza doświad. wrażen.

Jak więc u Boeth. arystot. ἐπιστήμη zając miejsce pierwot. stoick. πρόληψις, tak dod. takż. dwie nowe dwa now. samodziel. źródł. poznan. które nie zgadz. się z empiryz. stoick. a schodz. się z nau. peryp.

Zenon. ważniejsz. jest przeciwień. w któr. stan. Boeth. do teol. stoick.

Druga Stoa

Zeller, Philo. der Griech. III. 1. 4e Aufl. v. Dr. Ed. Wellmann 909 p. 574

(tol. p. 47)

(p. 72)

(p. ~~35~~ 75)

p. 574

§ 9. Szkoła Epikura

Epikur

Bibliografia –
Główn. źródł. historycz. liter. jest Diog. Laërt =
lib. X περὶ βίων δογμάτων καὶ ἀποφθεγμάτων
τῶν ἐν φιλοσοφίᾳ εὐδοκιμησάντων
Autor żył koło 240 po Chr =
Cała ks. X poświęc. naszemu filozofowi: tylk. na sam. końcu
wzmiankuje krótki żyw. Posidoniusa: stoika – który oczywiś.
nic nie ma wspóln. z Epikur. – prawdopod. jakiś stanowił wydaw.
dotycząc. brakuje tego żyw.: w ks. VII poświęc. Zenonowi
i jego uczn.: stoików = na końcu dzieła umieści: dodat. o Posido-
niusie. Z dzieł Epik., których było przeszło 300 – zachow. autor.
tylko listy, któr. dają przecież wyobraż. o jego nauce:
Pierw. list do Herodota =
drugi " do Pytoklesa –
trzeci " do Menoeceusa =
po nich następują: κύριαι δόξαι = w liczb. 44 =

Oczywiś. Krytycz. i gruntow. opracow. wszystko. Zeller w swoj. wielkiej hist. fil. grecz. (Philos. der Griechen)

Której trzecia część w dwóch tom. grub. obejmu. filoz. poaryst. pierwsz. część czyli pierw. tom tej trzeciej części = ogóln. licząc tom V = obejmu. Stoicyzm, Epikureizm, Sceptycyzm i Eklektyzm =

Tom VI czyli drugi oddział trzeciej części. zajmu. się trzeci filoz. neoplatoń. aż do końc. wkłót starożyt. - 529

Oba grub. tomy za porząd. pomoc. do mojch wykład. edyt. także obszer. sol. badań. specjal. tej epoki - od Aleksand. W. do Aug. i od Aug. do zamknięc. szkół filoz. grecz. w Aten. przez Justyn.

Z dwóch tych tom: pierwsz. (czyli piąty) zat. po śmierc. aut. wyd. na now. w r. 904 przez Dr. Wellmanna = 4o wyd. = drugi (czyli szóst.) posiad. jedn. w wyd. 4tem zrobio. przez auto = w r. 903 (21 lat przedt. ukaz. się tom ten w 3cim wyd.) = moich. poglądów. Zellera że w tak póź. wiek zdoł. wygotow. nowe wyd. tego ostat. tomu +

+ i uzupełniow. wszystko co ukaz. się przez 21 lat poprzedzaj.

56

6

Epikur

Fragm. z wielk. dzieła Epik. περὶ φύσεως i wiele
dzieł ucz.-jego Filodema znaleziono w Herkulan. w willi
Pizonów – właściciel tej bibliot. był oczywiście gorącym Epikurejczykiem;
ale czy nim był konsul Lucyusz Piso (w. 58 przed Chr.) znany
antagonista Cycer.: jak utrzym. Comparetti jest wątpli-
Z papyrus. wszystk. herkulań. dotąd jedn. mało wyzyskanych =
wości wielk. zasłu. w tem położy. Gomperz i Crönert;
Comparetti.

Najgruntowniej. restaurac. fragm. Epikura i tego co o
nim starożyt. podali znajduj. się w znakomit. książce Usener'a
Epicurea Lipsiae 87 =

Zebrał on tam wszystk. fragm. i pisma Epik.: z wyjąt.
herkulaneńsk. które przygotowuje osobno do nowe. wyd. Gom-
perz – Po dług. więc prefacyi (str. 76) krytycz. i napisan. poprzez. Teiner = Z
filolo. krytyk. uważ. mamy 3 listy Epikur. do Herod. – do Pythoklesa,
– do Menoeceusa – str. 1–66 = pierw. po krótk. zastęp. na tyt.: de
rerum natura – 2a de meteoris – 3a moralis – wszyst. trzy
zaw. dają prawie pojęc. o fizyce i etyce wielk. filozo.

Następn. tekst w. sententiae selectae – κύριαι δόξαι =
(67–79) jest ich wszyst. u Usenera 40 =
Większa część tomu (s. 85–358) wypełn. perditor. librorum reliquiae

podziało: według trzech logicum (kanonike), fizykal. lub morale –
Text krytycz. nanowo przejrzany i poprawiony –
Potem niezmiern. i najważn. części niektór.: Vita Epicuri z
Diog. Laërt. p. 358 – i krótka (według Suidase p. 373 –
nareszcie krytycz. exeget. objaśn. = p. 374–398
i bar. obszern. index nominum p. 399–420
nareszcie index fontium = p. 421–439
i spis rzeczy = capitum tabula p. 440–445

Brakuje w tej książ. niestety – jak wspom. fragm. herkulańsk. któr. wiele wyd. Gomperz – głów. fragm. περὶ φύσεως z 9 ks. – ale zbyt wiel. nowe. d rzecz. bo był fragm. przedsięw. ryzyk. mó. chyba że znajd. się lepsz. duplikaty –

Tom Usenera ukaz. się w r. 87 i stanow. na długi.

Zrobio. jedn. now. odkry.: nie w Herkulanum, lecz w Licji na. w Licji. W ruin. miast. Oinoanda odkryto zwalone mieści portyk któr. ściany okryt. były kolosalnie napisami = Odkrycie zrobiło wrażenie w r. 92 = a zrobił je archeol. fran. Cousin = Pokazuje się że pod kon. 2° lub na począt. 3° stul. naszej ery żył w Oinoanda filozof Diogenes, zapalo. zwolennik Epikura – Kazał tedy kuć pośród współ obyw.: wyciąg z zasad. nauk. do nich, pot. wyjąt. z liter Epiku. do jego matki: Chairestrate – pot. listy wyjęte z Epiku. pot. listy Epiku. do przyjaciel. nieznan. +

Ueberweg's Grundr. der Gesch. d. Philos. des Altertums – Bd I – 10e wyd. von D. Karl Praechter – Berlin 909. p. 267 sq.

§ Pot. w r. 97 odkryto dalsze napisy nawet. Blokerb. – Bull. de corr. hellén. 97 – nareszcie Kom. wyd. w Lipsku 907 Joh. William = Diog. Oenoand. fragm. ordinavit et explicavit p. 907 + pot. któr. wykł. fizyki Epiku. i dowi. jego etyki utwór. przez Diogen. Wszyst. to ogłosił Cousin w Bull. de correspondance hellénique z r. 92 = pot. Usener w Rhein. Mus. z r. 92 – Który wiele ustęp. poprawił i objaśnił §

§ 9 Szkoła Epikura – Żywot.

Założy. szkoły był ateńs. kolonis. który urodz. się na wysp. Samos w r. 341/2 – ojciec jego był bakała: γραμματοδιδάσκαλος a syn pomag. mu niew. w nauczan.; z matką chodził odśpiewyw. pieśni i expiacyj. ~~[illegible]~~ aby coś zarob. Młodo. jego wogól. nie sprzyj. grunto. wykształ. jak twier. poświadcz. świadect. i wspomn. o nim.

Później chwal. się, że wiel. nauczy. nie miał a wszystk. czem jest zawdzię. sob. O swoich mniem. nauczy. – np. o Nauzyfanesie wyraż. się ~~[illegible]~~ lekceważą. i pogardli. o wszyst. wielkich poprzedni: wręcz w [illegible] (Zaczął filozof. w 12tu r.: [illegible] – zadał sobie pytanie: skąd jest Chaos – czytał bowiem Hezjo: który powiad. że na począt. był Chaos – A Chaos skąd się wziął? tak pyt. ale nikt mu nie umiał odpowie.

Potem, mając lat 18 bawił w Atenach i studj. Xenokrates ale wymaw.: że sam doszedł – Cycer. same przeczyt. – inni potwierdzali – potem udał się do Kolofonu – gdzie przebyw. jego ojciec, wypędzo. z Samos raz. z innemi ateńsk. kolo- Tam i w inn. miast. azyat. występo. jako nauczy. Krótki czas mieszkał w Lampsakos

Epikur

Zeller III.1 4 Aufl. Leipz. 1909 p. 375

p. 375

Koło r. 306 przed Chr. przybył do Aten i założył własną szkołę w swoim ogrodzie.

Napis: hospes hic bene manebis – hic summum bonum voluptas est (Sen. epist. 21 –

Zeller p. 376 — Osobiste jego zalety zjednały mu popular. i budziły w uczn. głęboką sympat. Trzym. się razem, aby prowadz. wspól. życie: głown. miła rozmowa i wzaj. obowiązki. Nie wzbraniał wstępu kobiet. nawet heterom – przeciwnie to wytyk. Zeller uwielbien. przez wzgląd na owe czasy zepsu. Z nich najgłośn. była Leontion – niezwykłej zaś. z Metrod. ulubien. wzajem. związek = przyjaźń. przeciw Teofrastowi niebez dowcipu.

Córka Danae – zob. Athen. XIII. 64 p. 593 b

p. 378 — Często zdarzało się za namową nie żąd. ale w późniejsz. lat. pobiera od przyjaciół regular. zasiłki

Przykł.: żąda ~~od~~ własnie od jedn. przyjaciela żeb. roczn. zasił.: dotychczas płacony, w imieni jego przez jakie 4–5 lat wypłacano dzieciom Metrodora (zob. Gomperz w Hermesie) = w innym liście oświadcza drugi przyjaciel że od kard. zasiłk. nie przyjm. więcej od 120 drachm.

58.

Żywot — Epikura —

Epikur —

Przez 36 lat dział. w Aten. w zakresie filozofii mało na zewn. się udział. Jak ci naw. komedya nie wiel. się nim zajmow. a wyjątek na szkoł. swoj. tak ile — pisz. że jego wiel. wiek. pozost. niezmienio.

Zeller 378

W r. 270 — maj. lat 72 um. na ciężk. chorob. któr. cierpien. mężnie znosił — najlos. jakkolw. sam położ. kon. swoje. życia — zdaje się nieprawdopo.

Z mnóst. pism mało się zachow. jak wyrazem. Frag. zyskan. zebran. i krytycz. oczyszcz. wydan. przez Usenera — wyjąt. pew. frag. z ksiąg 37 Περὶ φύσεως — któr. przypadkiem zajęć się przeczytał. Gomperz =

Styl jego i sposób pisan.: był ostro krytyk. — już ze życia jego — a fragm. zachow. zdaj. się potwierd. ten ostry sąd — podob. w ten Chryzyppe —

Uczniów miał dużo — praw. całe miasto gdzieb. chciał. brać dośw. w gronie jego wielbicie.: Jest. mimo to sam Epik. i wszyscy jego nieprzyjaciel. Metrodor żalili się, że w Grecyi nie zwrl. na nich zwraca. uwagi jak święd. Seneca — uderz. to było wzrun. że znane. ich szkoły był bez. pełne pod względ. naukow. a liczb. przyjaciół. ich przymowy. i praktyczn. ich zasad. zwia. w Azyi i w Egip. była ogrom.

r. 379

Dwaj najgłoś. jego uczniów Metrodor i Polien umar. przed nim przeto Hermarchos objął po jego śmierć. rządy szkoły — wedł. warunk. wyraż. w testam. — nareszcie Kolotes, któr. znamy z pism. Plutar. 400 lat po jego śmierc. — wszyst.

379

Zeller 385 Od połowy drug. wieku przed Chr. szkoła rośnie w sławę: Apollodor i Zenon ze
Sydonu wynow. słow. i pism: propagują w Aten: system swego mistrza
386 Równocześ. Fedros w Rzym. i Aten; Filodem i Siro w
387 Rzym Patro w Aten. Pisma Cycero. roją się od wzmiank. Epikurejczyków
naśladow. z nich jest Lucretius Carus który poem. de rer. natura
390 Szkoła w Grecji żyła: ~~rosła~~ utrzymuje się dalej, choć ma coraz słabsz.
przedstaw. - w drug. wieku po Chr. za Antoninów utwor. dla niej
now. katedr. urzęd. w Aten: i rodzi się ze wszystk. aż do 4° stul.
Julian ces. i Św. Aug. piszą o niej, jako już wygasłej; Julian
now. podnosi fakt że dzięki wierności tej szkoły religii bo niebo.
bogo. je zniszczył. -

59

Nauka i System

Epikur

Zeller robi trafn. uwagę:

Zeller III. 1. 390

Nauko. znaczen. i ~~zdolności~~ rozwoju Epikurejcz. nie rozst. wzgl. stronn: należyt. do jego rozszerzen. się i dług. trwan. Żadna inna szkoła tak mało dbała o zgłębien. właściwie swojej nau; żadna nie polag. tak bezwzględn. na twierdzen. swego założy. Sam Epik. tak postępo. dogmaty. i takbyd poretkon. o znakomito. swych zasad, że kazał uczniom ich się uczyć na pam. D. L. 12

Cic. de fin. II. 6. 20 quis enim vestrum non edidicit Epi- cytu. Dij. Kleso-curi κυρίας δόξας – tak pyt. Cycer. Torquata – u Cumano =

Skąd inąd wiemy (D. L. 83), że Epik. ciągł. napomin. ucz.: aby naukę jego wzięli się na pam. a prost. stosow. przed śmierć. wyraz. w tych słów: τῶν δογμάτων μεμνῆσθαι – D. L. 16 =

Uczniow. mieli dla niego cześć bałw. chwal; a on ją chęt. przyjmo.

391

Plut.: pisze: że Kolotes padał sam do nóg i obejmo. je –

brat Neokles: że nigd. nie urodził się człow. mędr. od Epikur.:

zaś twier. matki jego tyl. takie atomy zebrały się, że musiał z nich powst. człow. mądry – ~~wszakże~~ Epik. już za życ. obchod. nie tyl. jego urodzin – lecz także dzień 20 każd. miesiąc – na jego cześ

Zeller i czci Metrodora. a w testam. nakazuje też odbywać uroczyst. i po śmierci
391 jego obchodzić. — Epikura obraz wszędzie w willach umieszczano.

Pomponiusz — de fin. V. 1. 3 — nie mogę nigdy zapomnieć Epikura — przechodząc koło jego ogrodu — bo jego obrazy nie tylko in tabulis nostri familiares, sed etiam in poculis et in anulis habent

W szkole panował o mistrzu jak nadzwyczajne[1]. sposób wyrażania się

Lucr. I. 62 — III. 1 sqq.

Metrod. mówi o natchnieniu Epik. jakoby od Boga pochodzi:

τὰ Ἐπικούρου ὡς ἀληθῶς θεόφαντα ὄργια

Ten zapał trwał do końca szkoły.

391 bo gdy za czasów Seneki: nikt nie brał przeciw Epik. ani Metrodora. się zgadzał. jeśli mieli Epikurei — Epicuro aut e Metrodoro non fere praeter quisquam in mensa sumit etc. — Tusc. II. 3. 8 —

jeszcze w 2im wie. po Chr. — Epikurei stale trzymali się wiernie swego mistrza — Diogen. z Oinoandy —

392 Sam Epik.: nie mówi się za autora niczego i wyraża się raczej: z lekceważeniem o poprzednich uczonych —

Plut. zaręcza: że Koloter, tak że w którym nie sądzi osobiście jest godny porównania z Epik. lub Metrodor. — bo ni Arystot. Sokrat. Pitagor. Protagor. Teofr.: najobrzydliwsze wyraż. bezwzględnie — dodaje: że przeciw: ich że tak znać bardzo powierzchow. Cycer. zarzuca mu, że też swoich nawet uczniów N. D. II. 29

60

Etyka

Sokr. że najwyż. cel człow. osiągn. szczęśliwo.

Uczniow.: szczęśliw. w rozmait. znacz. rozum.:

Arystyp n. p. w rozkosz. obecnej – bo tyl. obecna = rzeczywistą jest. Że zaś należy z rzeczywist. szczęśliw. przedstawić jest ciało. bo każda rozkosz jest ciała; zarazem: ta rozkosz nie tyl. powinna być cielesn. i rzeczywista lecz także dodatn. bo zerowa bezboleśność (Schmerzlosigkeit) nie jest jeszcze szczęśliwo.

W szkole ~~Arystypa~~ jednak każd. z tych 3 punkt. zmodyfik. bo Teodor nie tyl. chwilow. lecz i trwałą rozkosz; Anniceris nie tyl. cielesn. lecz i duchow.; Hegezyasz nie tyl. dodatn. lecz i ujemną czyli bezbolesność.

Epikur też i wszystkie razem uważa szczęśliw. w tym wszystkim. Der weise [illegible] die Glückseligkeitslehre des Altertums połączył: nie tyl. chwilową lecz także trwałą, z ~~Anniceris~~ -em nie tyl. cielesną lecz i duchową a z Hegezyaszem nie tyl. dodatnią lecz i ujemną czyli niebolesną. Czerpiem – wszystkie trzy połączył w jedną ideę szczęśliwo: a wiele uczniów (w szkole [illegible])

Epikur

Deussen Allg. Gesch. der Phil. II. 1 – Philos. der Griechen II. 1. p. 444/89

A Chrystus wszystko Epikureizm, wedle Guyau p. 12 odparł w czasach nowszych a dzisiaj jest więcej popularny niż kiedykol.

(przypisy)

† La morale d'Epicure par M. Guyau – p. 10 [illegible] Mark Aurel – że podziwia Epiku.: oraz Lucyana, który go ubóstwił. jako dającego wolność [illegible] – Alex. i [illegible] zarazem [illegible] Sw. August.: Który w dyskus. z Alypim i Nebrydyuszem de finibus [illegible] byłby [illegible] Epikurejcz. i [illegible] że tyl. [illegible] niesmiertelno. oddalał go od Epiku. = Confess. VI XVI

Uwagi krytyczne

1° Tył. najmędrszego u… wag… pod… w ust. tak… Deussen… powiad. … Deussen… że dla Epik. … słow… rozkosz jest począt. i kon. … – ἡδονὴν

p. 444 … – τὴν … καὶ τέλος

D. L. X 128 εἶναι τοῦ μακαρίως ζῆν – uważ. … że jedyn. dobro

445 … – mówi bow. (Athen. VII. 280 a) περὶ τέλους: „Ja przynajmn. nie wiem, czym mam sobie przedst. dobro jeśli nie … oraz na poruszen. (wzrok… zmysłowe … słuchu i wzroku.

Zapew. Epik. obok tych wiech Kai. … … ży… póki ono trwa – naw… że … od ciała – i że obok rozkoszy w … Tak. rozkosz w spoczynku+

+ czyli wolność od bólu i tę formę … uważa za najdosk.

Deussen uważ. – że … nie zgadz. się z resztą… jego systemu, ale że wszechstron. rozkoszy, i … nie…

445 2° Cnota wedł. Epik. jest tyl. środk. do osiągn. celu – czyli kai. cnota jest o tyl. pożąd.: (zatem … się nazy. moraln. dobr.) o ile wywołu. rozkoszy – o ile zaś tego nie potraf. trzeb. je porzucić … ἐᾶσθαι –

Epikur

Takie jest znacz. ster. cnót kardynal: które ustali. się od czas. Plato-i Stoi:
u Epiku. zostaje: mianowic:

A) u nieg. cnot. środko. jest rozsądno, (mądrość) φρόνησις — odważan. i wybier. — Deussen
środk. wiodącyl do szczęśliwo. Ona jest prawdz. sztu-mierniczą μετρη- s. 445
τικὴ τέχνη (Protag. Plat.) lub też συμμέτρησις.

Za jej pomo. rezygnuj. się małej, ale bliższej rozko. aby zdob.
dalek. rozkosze, ale więk. daleko a dłużej. wydajniej niedole-
lub naodwrót przyjmo. się mał. cierpien. (niedogodno.) aby unikn. przyszł.
a więk:

D. L. X. 129 = Wprawdz. każ. rozko. dla właściw. jej natu. jest czemś — s. 446
dobr. a jedn. nie każ. wol. wybier. tak jak i ból każ. jest czemś złem,
ale nie wyni. z tego, żeb. go należ. zawsz. unik. O tem rozstrz. wzajemne
odmierzen. (συμμέτρησις) i przegląd. teg. co korzyst. a co niekorzyst.

Uważ. to Epik. za tak waż. że woli. nieg. lepiej być nieszczęśliw. w sposób
rozum. jest szczęśliw. w sposób. nierozum. — D. L. X. 135

Rozkosz. wprawd. nie za czemś złem, jak utrzymuj. Stoi. — mędrz. nie poszu- 446
ich tylko — lecz nad niemi panow. a chroni. wszelkie pożądliwo. czem. jest bytem.
tego co należ. do naw. szczęśliwo. nie powin. jedn. nigd. czemś kiero.

Za brzm. wed. Epiku: — κύριαι δόξαι n. 31
trzy rodz. żądz =

a) jedn. — przyrodz. i konieczne

τῶν μὲν ἐπιθυμιῶν αἱ μέν εἰσι φυσικαὶ καὶ ἀναγκαῖαι

b) drug. przyrodz. ale nie konieczn.

αἱ δὲ φυσικαὶ καὶ οὐκ ἀναγκαῖαι

c) nie naturalne — ani przyrodz. — ani konieczn.

αἱ δὲ οὔτε φυσικαὶ οὔτ᾽ ἀναγκαῖαι, ἀλλὰ παρὰ κενὴν δόξαν γινόμεναι = t.j. urojone —

D. L. X. 149 twierdzi, że przez natural. i koniecz. żądze rozum. Epik. te, które uwalniają od jakiegoś cierpien. fizycz. = np. picie, jedzen. i t.d.

przez natural. ale nie koniecz. — zaś takie, które tylko urozmaicają rozkoszy — n.p. przysmaki — rozkosz i t. zw. łakotki, specyalitki —

Nienat. — ani natural. ani koniecz. za przedmiot stawi sobie ozdob. — n.p. pomniki, wieńce i t.d.

Epik. religij. chwałę i sławę zalicza do działu urojeń próżnych — κενὴ δόξα — ale nie dostrzegł, że w historii społecz. znaczenie nawet bliżej o nas wyznacz. wpływ sławy na nasz materyal. i duchowy rozwój.

Epikur

Deussen I 44 f

13 7 φρόνησις czyli prakty. mądrość. Która nas nie tyl. nauczy. jak żyć mamy, lecz też
także uwoln. od bojaźni bogów, bojaźni cierp. i bojaźni śmierci.
wszystko - tego dalsze cnoty zasadn. - kardynal. =
α) σωφροσύνη = temperantia - quae in rebus aut expetendis aut fu-
giendis, ut rationem sequamur - monet - Cic. de fin. I. 14. 47 -
β) ἀνδρεία fortitudo - która nas uczy - jak mamy w życiu gardz. niewoli.
Umiej. cierpien. nawet śmierć; ona to sprawia, ut sine cura metus vivamus Cic.
de fin. I. 15. 49 -
γ) wreszcie δικαιοσύνη - która także jest środk. tylko
bo niesprawiedl. - (κύριαι δόξαι n. 37) nie jest sama z sieb. złem - złem
lecz tyl. strachem uwagi że nie potr. się ukryć!

p. 44 f

Wszystkie te cnoty - rozumy dla tego - być sprawia. że ściśle się łączą z życiem
przyjem. - συμπεφύκασι γὰρ αἱ ἀρεταὶ τῷ ζῆν ἡδέως -- D. L. X. 132
Kto to rozum. dostarcz. do ideału (stoick.) = - panuje nad swemi pożądliw.
wie, że umiarkow. - sobie [illegible] - urzeczywistn. [illegible]; Taki mędrz.
gardzi śmiercią, jest wyższ. - nad cierpien.; wie, że ono nieskończ.

§9 Szkoła

Epikuva

Epiku. – Ety.

Fizy. ma uwol. człow. od przesąd. któr. stoj. na przeszk. jego uszczęśliwo; Ety. ma dodat. wskaz. jaka jest prawdz. uszczęśliwo. i jak. drogi do niej prowadz. Jak w fizy. rzecz. pierwot. są atom. a ciała przy zbior. jeden z nich powsta. za skutk. przypadko. trafu tak podobn. w Ety. indywidual. uczu. jest normą a nawet: jednost. celem wszelk. ludz. czynno. Ale jak w fizy. od ziemsk. indywidual. wznieś. się Epikurej. do przyrod. tyl. umysł przystęp. i doszli do wyż. rzecz. jako cald. stałej. skład.-praw, tak w Ety. uciekł. od samolub. pożądz. jednost. doszli do ogóln. celu człowie.

Bezwzgl. i jedyn. rozsz: jest rozko; jedyn. bezwzględ. ~~br~~ nieszcz. jest ból – τὴν ἡδονὴν ἀρχὴν καὶ τέλος λέγομεν εἶναι τοῦ μακαρίως ζῆν .... πᾶσα οὖν ἡδονὴ .. ἀγαθόν ... καθάπερ καὶ ἀλγηδὼν πᾶσα κακόν (Diog. Laert. X. § 128 sq. Cum praesertim omne malum dolore definiat, bonum voluptate (Cic. Tusc. V. 26, 73 – cf. fin. I. 9, 29) – niepotrz. tego dowod. bo od dzieciń. każd. wedł. tego postępu. w życ. wszystk. żyj. jestest. to robią.

Z. p. 439.

Ale rozkosz i ból są wielor. i różn. siły – może rozkosz osiągn. wyższej. się [illegible] lub doznaj. się na ból, może.

takż. bolu unik. obierając inny ból lub wyrzek. się rozko.
Należ. przeto odważ. stosun. rozk. uważ. przyjem. i bolez.
do sieb. lub też ich stosunek albo zysk. a wtedy może traktować
rozko. czas. jakob. było bolem, a ból, zysk gdyb. był roz-
ko.

Pot. Każ. rozko. dodat. jest zadość uczynie. jakiejś
potrzeb. zat. usuwan. jakie. bolu (Plat.) a stąd wszędzie
cel i isto. każd. rozko. w nieobecno. bolu a dobro
jest to wolno. od cierpię.

Z: 440.

Cyrenaj. którzy cel życ. nie w pokoj. duszy lub
nie cierpien. leży w lekk. poruszę. duszy - mieli zat.
jak. rozko. dodat. a ruch. człow. nie mieści to się
wedł. nich w usposob. trwał. leż w samie uczuć.
uczucie - Epik. wyrozn. przyjem. i dodat. rozko.
(ruch duszy) i ujem. (spokój), ale bezpośred. przeciw.
uczucie. usposob. w pokoj. umieen. (ἀταραξία)
a dodat. rozko. uważ. tyl. że pośred. warun. o ile
nas uwalz. od cierpien. niezadowol. potrzeb.

Atarax. (ujem. rozko.) głów. na ducho. usposob.
człow. poleg: jak. rozko. dodat. na drażnie. zmysło. Jeże-
li przeto konsekw. był krzyst. gdy rozko. cieles. uważ.
za najwyż. tak i Epik. był konsekw. jeże. uważ. ze
wyższ. uczuc. umysło. Nazywaj. rozko. najwyż. cel.

człow. nie rozumie. ~~wsz~~ zwróżd. ani wśród zmysłd. lecz stan
człow. w któr. ciało jest woln. od bole. a ~~[illegible]~~ zamiesz od niepat.
Nie bulen. i wesot. biesia.; nie używ. kob. ani ~~[illegible]~~
~~przyjem~~ uciechy kucha. sob. życi. przyjem. lecz rozum trzeźw.
który bad. ostatn. przyczy. tego, co mamy czyn. a
czego zaniech.; rozgan. takż. przesąd. najgor. nieprzyj.
nasz. wrog. Podsta. zaś tego. i źródł. jest wiedza,
ona jest najwyżs. rozs.; ona nas robi woln.; wszęd.
nie za rycht. ani za poj. żeb. ją nab. Nam niezbęd.
potrzeb. za skro. bo mało wystar. aby nas uwoln. od
niewoli; wszyst. inn. staw. tyl. do odmia. w używ.
przy co rozko. same się nie wymag.; lub jest czczą
fikcyą. Natu. daj. nam wsz. czr. potrze; mędr.
przy chleb. i wod. nie będ. zazdro. Jowi. i t. d.

Z. p. 441 – 442

Nam. bole ciele. nie przeszkod-ną: Z. p. 442.
wymarze. uciech duchow. – Z. p. 449

Jedn. i Epikur a bard. jeszcze Metrodor przypomi.
że rozko. ciele. jest pierwotniej; że nam. jest ostat.
źródł. wszelk. rozko.

Epik.: Nie mog. sob. wyobra. rozk.: bez smacz.
potraw, bez używ. kobiet, bez przyjemno. słucha
i bez ~~[illegible]~~ oglądac. piękn. rzeczy Z. p. 443

Metrod. nem. że wszelk. rzecz. opierają się na brzu: Cic. de nat. Deo. I. 40, 113: accusat enim Timocratem fratrem suum Metrodorus, qui dubitet omnia, quae ad beatā vitā pertineant, ventre metiri, neque id semel dixit, sed saepius.

περὶ γαστέρα γὰρ, ὦ φυσιολόγε Τιμόκρατες, τὸ ἀγαθόν. – por. Z. p. 444 –

Stąd niekonsekw. wich Ety. Z. p. 445

gruba zarzutd. Z. p. 446.

Cno. dla Epiku nie daje się oddziel. od rozkoszy. jego Ety. jest czyst. i poważ. a w rezult. takie ~~samo~~, jak Stoi. Ale jej ~~[illegible]~~ uzasad. przeciw Cno. robi całe. życie. jest to ~~[illegible]~~ zgan. się ze illu; tylk rozko. jest cel. niewzgl. ludz. czynno. Ale cno. ma warto. jako środ. czyli nie cno. daje rzecz. lecz rozko. która z niej się rodzi. Ta rozko. dla Epiku. nie jest przekon. o spełnio. obowiąz.; lub o dział. cnotli. lecz uwolnie. od niepokoj; bojaźni niebezpie.; co wszyst. jest owoc. cno.; mądro. i wiedz. dopomag. do rozk. bo uwalniają nas od obaw przed bog. i przed śmier., od nienasyco. pragn.; od próżn. życz.; bo uczą nas znosić ból jako coś potrzeb. lub chwilow. a pokazuj. nam drog. do życi. pogod. i naturaln. i t. d. Z. p. 447. –

§ 10 – Sceptycy

Sceptycy.

W tych sam. mniej więc. czas. kiedy pomaw. Zenon i Epikur – um.
także założ. trzecią szkołę filozof., przeto ją szkoła nazyw. się godzi.
Pyrrhon z Elidy – Towarzysz. nie brak., gdzie ludz. filozofu. zwłaszcza gdy
równocześ. kilk. syste. ubieg. się o pierwszeńs. To też nie dziw, że już w
pism. zr. [illegible] filozo.: greckiej ~~[illegible]~~ greccy myśl. wyraz. nieufno.
do rozumu ludzk. a także zmysł. – Parmenid. Empedokl. Heraklit.
na tego przykład. gdy naracz. krótk. przed wystąp. Sokr. między Grecz.
napełn. się Sofist. takż. ochot. do porozumień. o wszystk. się, wzmag.
nie ~~[illegible]~~ Sofiści byli sceptyk.: (oni przecież. w znacz. właściw. utrzymyw. że wszyst. wiedzieli
też że wystąpow. ~~[illegible]~~ i gorąc. dyskus. wyrobiły przekonan. tych, którz. odważnie
lub nie serio ~~utrzymywali~~ [twierdzili] – że nic. nie moż. wiedz. – na serio.

Przypom. Nb. przypomn. sob. że wyr. σκέψις dzisiaj zwyczajnie zwykł.
[to samo, co] mniemanie. zwłaszcz. w rzecz. religij. ale pierwot. etymo. ~~tego~~ wyrazu ~~[illegible]~~ wyraz. tyl.
że ~~[illegible]~~ badający przygl. tyl.: powstrzym. się z wiarą lub lepiej zastanow. się nad kwest.
zaniem się zgodz.: Ale często nastropno. lub przezorno. nad kwestią z góry dan.
odpow. odmów. i wolano ją zostaw. pozosta. niedecyz. lub żądan. dalszego
wyjaśnien. rzeczy co w razie, kiedy trzeb. w danym. religijn. bytu niebezpiecz.
lub niekorzyst–

Benn
II. 124

Benn II. 124

Brzez. w znaczen. wyż. pierwot., sceptyk. nie. oracz. dnie różn. prze-
ciwn. rob. klasy ludzi

a) prawdzi. filozo. jest powolniejsz. (trudniejszy) do uwierzen. niż inni
ludzi. bo jest lepiej obeznajom. z prow. ewiden. i z wymagani. do pewnego ~~stopnia~~
uwierzenia, które wszyst. porząd. zdan. pow. okazać się faktem.
Tom.... filoz. zwłaszcz. dziedz. wie, że niemasz wszęd. w zdaniach,
które posiad. wszystk. wymagan. aby w nie wierz. a pow. okaz. się błęd-
nemi tłum. –

W tem znaczen. wszyscy filozo. są sceptyk. i za takich uważ. słusznie.

Chociaż przyjmo. przez niektó. różn. konklu. które nie obeznan. tłum.
odrzu. bez badan. ma skut. przeciw. i daje im reputac. niedowiarstwa:

Benn II. 124

Łatwowierno. lub niew. zuchwalstwa

A tu przycho. drugie znacze. wyra.

b) S nie jest elemen. filozo. bo największ. wróg wszelk. filozo.

Zamiast brać trudno. w badan. za ostrzeżen. przeciw zbyt pośpiesz.
konklus. a za bodziec do staranniejsz. badań, może stać się, że
one obrócą się w pretext do porzucen. wszelk. badań naukowo.

A także być może, że przeszł. odpowie. dawan. przez uczonych
myśliciele na te sam. pytan. brane są, nie jako mater. do porówn.
do zbier. lub kombinow. ani nawet za oskarżów. różn. dróg

na któr. rozwiązan. nie da się znaleźć, ten jasno dowód, że probl. przechodzi siły rozu. ludzk. aby mógł być rozwiązan. 66.6

Scepticyzm

Z tego wyprodz. się skut. szkodli. bo duch ludz. zatrzym. się nie zno- i albo do dawn. poglad. któr. panuj. w społeczeńst. alb. też że żad. wiara nie jest prawdzi. itd. Bauer II. 125

Powątpiew. wolno. w grec. poezji — tak homery — jak dramaty. za bar- dzo tego. ale jasno zasa. filozofi. jest sceptycyz. nieznany najdawn. greck. 128 filozo. Jest jednak przyczyna. przez który wyjem. kierun. któr. wyrost. schodz. się w ostatecz. określen. powątpiew. zewnętrz. dający.

a) ostry krytyc. ludow. mitolo.

b) protest przeciw przypisyw. arcyzwykło. myślow. zjawisk.

c) pogardli. zdanie różn. filozo. o zdaniu innych filozo.

d) nareszcie ubolewan. przy danej ostat. niedostępno. ~~dostateczn.~~ jakiejkolw. prawdy w ogóle.

Jednakże te ostatn. powątpiew. muszą być brane ostrożn. one greno żeby — bo znajd. się w spraw. teolo. u myśliciel. najpoważniejsz. z resz. przed Sokr. Xenofan. i Empedokl. —

Oczywiś. te powątpiew. olbrzym. w miar. jak mnożyły się sofiści a z drugiej strony pod wpływem. Sokr. powsta. nowe szkoł. filozofic. zwrac. platoń. Greet. Sokr. a bezk. jeno. Plat. bawił się, dla lepsz. wyjaśnien. jakiejś kwest. aby ją traktow. z dwóch przeciw. punkt. widzen. aby nauczyć oporu rozumu. przeciw sofisty. metod.

Bern II. 129

137

A róiń. wypowiaj. się w w szkoł. ~~mów.~~ Sokrates: były ciągi ~~rozważ~~ do now. walk sceptycz. zwłaszcz. w szkole megaryj. a w końcu rozpuściło się niemal w każd. różnomówn. afirmow. i negow. To za trudny proces sam. Plato ale szukaj. by ktoś, ktoś. syst. praktyk. mogący być zastosow. do potrzeb życia ludzk.

<u>To mob. Pyrrhon</u>, który imię dot. jest symbol. powszechn. powąt. pierwsz. Pochod. z Elidy. gdz. panow. pewn. wpływ. szkoły megaryjs. (Stilpone) – prawd. impuls do filozof. wziął od niego (pośrednio lub bezpośrednio) =

Towarzy. Alex. W. w jego wyprow. do Indyj = raz. z Anaxarch. z którym był zaprzyjaźn. = +

Po skończ. wyprow. wrócił do mias. rodzinn. gdz. otwor. nie bard. odział. szkołę, której przewodnicz. w wielk. biedzie – Um. mając lat 90 – około r. 270 (360–) = zaczął więc równocześ. z Zeno. i Epikur.

Pyrrhon nic nie napis. – to wiemy od późniejsz. uczn. sprowadz. się do tego, że wedł. niego nic nie było ani piękn. ani brzydk., ani sprawiedli. lub niesprawiedli., że wogół. nic nie jest na prawd. a ludz. w działan. swoj. posługu. się tyl. przypuszczen. i nawykn. bo żadna rzecz nie jest więcej tak ani owak, οὐ γὰρ μᾶλλον τόδε ἢ τόδε εἶναι ἕκαστον = Takż. do etyk. rozciąg. Pyrrh. te swoj. powątpiew. – bo gdyb. coś było w sob. dobr. lub złem – musiałoby +

+ Anax. zaś był wszak. zwolennik. Demokry. – materjalist. to też Pyrrho wiele polegał na teorji atomisty.

+ Dla wszyst. być już to dobr. już to złem – tak jak śnieg dla wszyst. jest zimn. Ale ani nic dobrem ani złego, coś dla wszystk. takiem było, zat. nie ma niczeg. coby w sob. z gruntu było dobr. lub złem.

Sceptycy

Każda rzecz jest ani mniej ani więcej tem sam; wszyst. zależ. od indyw. ugody – Ueberw. I. 283
Stąd wnos. Pyrrho, że rzeczy nie są przyst. dla rozr. poznan. ort. niechęt. – ἀκαταληψία – 10e ed.
a zadan. nasz. powstrzymy. się od sądu – ἐποχή;
W szyst. rzeczy życia nasz. jest rzeczą obojęt. – ἀδιάφορον –
mędrz. powin. jedynie go zast. – zachowy. zaw. pełn. spokój ducha i nie dać się pozbaw.
spokoju – ἀταραξία –
Cic. de fin. IV c. 16: Pyrrho, qui virtute constituta nihil omnino, quod appetendum sit, relinquat
Pyrrhonianów nazyw. się niekt. quaesitores et consideratores – Aul. Gell. XI. 5
lecz także Ζητητικοι – D. L. IX. 69 =
Pyrr. był. ustn. swoj. nau. wygłasz. a naucz. jego stała się tak popularn.
że mos. wl. zdań przez w sztuk. ustalon. jemu przypisyw.
Niedotw. jed. zdaj. się wst. zachow. u Timona, któr. Sext. Empir. adv. math. I. 53 ὁ προφήτης
τῶν Πυρρῶνος λόγων =
Było oczyw. jeno. kil. im. uczn.: między.: Filon ateński, Nauzyfanes, demo
kryt. filoz.: dobor. świad.: – był podob. nauczy. Epik. ale najgłośn. był Timon
(325 – 235) – pochod. z Flius – wszyst. przebyw. w Aten –
różny od głośn. mizantro. któr. żył za cz. wojny pelopon.
w Megarze
ok. stud. Stylpona, jako wątpli. – ale niewątpli. stud. Pyrrh. w Elis – pot. czas
jakiś wykła. w Chalkis = wreszcie resztę życ. dokon. w Aten – mając jak mistrz szkoł:
jakie 90 lat = mos. um. w tym sam. roku co Arcezylausz – głów. środ. Akad.
+ 241
Stąd był pisarz. – proza i wiersz – najgłos. dzieło σίλλοι – wiersze szyderczo:
σίλλος = naśmiewaj. się = stąd później nazwa. syllografem –

Deussen 1. 452

Deuss. p. 450 Wiersz. że ofejmo. trzy księg: w któr. mieśc. się ze wszystk. dawniejsz. filozo-zasad. ~~Pyrrhone~~ ~~i Pyrrhone~~

i Xenofan; któr. w dwóch ostat. księg. wyroszcz. mówią — bo dwie ostat. księg. miały formę dialo:

Nau. Tim. któr. podaj. jako nau. Pyrrhone = streszcz. się w trzech dobit. słow:

a) ἀκαταληψία β) ἐποχή γ) ἀταραξία

Co to ἀκαταληψία? = niepoznalno! Rzeczy tego świat. za dla nas niepoznal. ani za pomo. wrażeń ani za pomo: myśleń. ani za pomo. jedn. i drugich. Rzeczy sprzeciwiają się sob. w tem, co orzek. głoszą a myśl. filozof wszyst. mają też sam. warto (ἰσοσθένεια τῶν λόγων), to też mogą się przez kontradykt.

Deuss. 451 Tim. wszystko nie wątp. że mamy wrażeń; powątpie. tyl. czy tym wrażen. odpow. jakaś rzeczywisto.

Że miód jest słod. tego nie przyjmuję, ale że wyd. się być słodk. — na to się zgadz.

Zgadz. się to wszyst. z atomiz. Demokr.

Zarzut, że dak. twierdz. wyrażając. właśn. sceptyc. odpowiedz. Pyrr. że sprówo przytaczan. [illegible] mniem. nie więc nie afirmo. ani tego nau. że wszę. ocenia ten przeca — gdyb. bow. rzeczy. że nic nie afirmu. οὐδὲν ὁρίζομεν) jużb. ten sam. coś by afirmu.

β) ἐποχή — assensionis retentio (Cic) — jest to jedy. właściwe postępow. wobec różn. zdań — nie występ. przeciw nim z zaprzecz. bo zachow. się jako waga która przy dwóch sprzeczn. twierdzen. ani ku jedn. ani drug. nie przechyl. się bo trwa w równowadz. ἀρρεψία — medz. trwa w ἀφασία — niczego nie twierd. o niczem nie sądzi

γ) ἀταραξία

8/ ἀταραξία

niewzruszono. Kto powstrzyma się o niepoznalnej prawdy o rzeczach tego wstrzymuje się od wszelk. objawian. opinii swojej, ten jed. osięga to, czego nadarem. Stoi. i Epiku. szukali na innych drog. osięga ową ἀταραξία, która idzie za każd. powstrzym. się od sądu, jak cień za ciał. Zapew. i mędrz. jak inni ludz. doświadcz. będz. zimna lub głodu, ale nie będz. miał tych szczęścia ze nieszczęści. bo będ. mówił je z umiarkow. (μετριοπάθεια)

Scepticy

Deussen 451

Zestaw. nauki dawn. Scepty: przez Aristokl. u Euseb. praep. ev. XIV-18:
Timon oświad: Kto chce być szczęśliw. powin. na trzy punkt. zważ. naprzód:
1° jakiej. rodz. są rzeczy?
2° jak mamy się względ. nich zachowy?
3° co zyskamy przez tak. postępow?

Deuss. 452

Co do rzeczy, to uważ. je Tim. po obu stron. za nierozstrzygal. ani nie dające się odważ. ani osądz.

Zatem ani nasze spostrzeż. ani opinie nie poznamy ich odróżn. za prawdz. ani za fałszy.
Dla tego nie należ. im wierz. lecz powstrzymując się od każd. opinii, każd. nakłan. się. każd. rozstrzygan. należ. zawsze oświadcz: nic nie jest ani więcej bytem ani mniej bytem, lub jest zarów. byt. i niebyt. lub także jest ani będąc. ani nie będącem –
Kto tak zachowa się, ten wedle Timo. osięgi a) powstrzymanie się od wszelk. twierdzeń (ἀφασία) i b) niewzruszono. umysłu = ἀταραξία –

Deuss. /452

Czasy po Timonie (+ 241)

Zdaj. się, że wedłu. po Tim. zgasła szko. scepty. – tak D. L. IX. 115

Także Cycer. o niej: jam diu fracta et exstincta – de or. III. 17, 62.

Ale w 2 Stuleć: po Tim. kolo. scepty. skłonno. mógł respodo. że w wykład. Akad: środko. – Arcesylau. Karnead stoczą. obej ści fil. bynajm. nie są kontynuator. dawne. sceptycy. w węższ. znacze.

Ich sceptyz. osobli. opier. się na Platon. wedł. któr. prowadzi. wied tyl. przysługu. ideom, dążąc też ginącą. tego świata. Odrzuć z Plato. którą przeste. wier. w idee, także wiedz. porzuci. o prawdzi. ...

Także teor. prawdopodobień. utworzo. przez Karnead. zupeł. różni się od sceptyz. – Pyrrh.

Gdy jedn. później. Akad. (tak zw. 4a i 5a) pod Filon. i Antyoch. rozwija. kierun. dogm. jeszcz. raz dawn. skep. rozbudz. się do now. żywota. –

Ostatni Sceptycy

Αἰνησίδημος u Sext. i Euzeb.
Αἰνεσίδημος u innych –

Odnowi. sceptycyzm. – Ptolem. z Cyreny – koło 100 przed Chr. – i jego uczniów. Sarpedon i Herakleides – nie mieli wielk. znaczen. – skoro Cycer. podwoz. (De or. III. 17. 62) ~~[illegible]~~ szkoł. za wybitor – cf. De fin. II 11, 35: V. 8, 23), naw. za skończ.

Dopiero uczeń Herakleid. – Enezydem z Knossos – z począt. ery naszej – lub jakie 30 lat wcześniej – żyjąc w Alex. napisał 8 ks.: Πυῤῥωνείων λόγων – βιβλία ὀκτώ – wyciąg u Focyusza – Krótki. Na dowód, że prawd. pozn. nie możl. podaw. 10 zasad czyli τρόποι – lub τόποι lub λόγοι – – zob. Sext. Pyrrh. Hypo. I 36 sq.

1° ὁ παρὰ τὴν τῶν ζώων ἐξαλλαγήν
różni. zjaw. przedmio. w oczach któr. [illegible] za zob. różnicy organizmów.

2° ὁ παρὰ τὴν τῶν ἀνθρώπων διαφοράν –
różni. ludzi

3° ὁ παρὰ τὰς διαφορὰς τῶν αἰσθητηρίων κατασκευάς
przez róż. urządzenia organów (przyborów) zmysło:

4° ὁ παρὰ τὰς περιστάσεις – różni. stanów podmiotu:

5° ὁ παρὰ τὰς θέσεις καὶ τὰ διαστήματα καὶ τοὺς τόπους
różni. postawy, oddalenia i miejsca. otoczenia przedmio.

Sceptycy

Deussen
453

Ueberweg ~~[illegible]~~ Praechter
10 wyd. I pr. 287

dużo było pośw. L. Tuberonowi – ἐξ Ἀκαδημείας τινὰ συνδιατρίψαντα – przyjaciel Cycero. Tomiew jedn. Cycer. uważ. sceptycyzm za wygasły. Wobec dzieła Enezyd. uważać można go za ...

Stanowis. Enezyd. nie jest czyst. sceptyc. – zbliża się raczej do Herakl. Uważ. sceptycyzm ze drog. do Herakl. – σκεπτικὴ ἀγωγή = Nasprzr. Euzeb. wykaz: ἐναντία περὶ τὸ αὐτὸ φαίνεσθαι – aby dojść pot. do Herakl. ἐναντία περὶ τὸ αὐτὸ ὑπάρχειν – nie wiadom. jedn. na pewno – czy był heraklityk.

6° ὁ παρὰ τὰς ἐπιμιξίας – pomięszan. z czemś drug.: n.p. przyjmowan. lub oświecan. przez jak. pośredn. mater: (powietrz. wodę i t.d.)

7° ὁ παρὰ τὰς ποσότητας καὶ σκευασίας τῶν ὑποκειμένων

działan. – przedmio. przez ich ilość i układ (σκευασ, utworzen.)

8° ὁ ἀπὸ τοῦ πρός τι – względno-granicz i wzaj.

9° ὁ παρὰ τὰς συνεχεῖς ἢ σπανίους ἐγκυρήσεις

częstość lub rzadko. wrażeń

10° ὁ παρὰ τὰς ἀγωγὰς καὶ τὰ ἔθη καὶ τοὺς νόμους καὶ τὰς μυθικὰς πίστεις καὶ τὰς δογματικὰς ὑπολήψεις

różni. wychow. nawyknień, obyczaj. religijn. i filozofi. poglad.

Różn. niejakiś Agrippa (być piąt. następca ... po Enezyd.) te dziesięć sprowadz. do form uproszcz. ... sprowadzając do pięciu:

1° ὁ ἀπὸ τῆς διαφωνίας – sprzeczno. odczuwań. co w rzecz. i nau.

2° ὁ ἀπὸ τῆς εἰς ἄπειρον ἐκπτώσεως – regressus in infinitum

nieskończono. wiadomo. pojęcia. od rzeb.

3° ὁ ἀπὸ τοῦ πρός τι – względno.

4° ὁ ἐξ ὑποθέσεως przyjmow. nieuzasad. przypuszcz.

5° ὁ διάλληλος τρόπος – circulus in demonstrando

70

Późniejsi sceptycy skrócili wszystkie owe formy (τρόποι) do dwóch:

a) żadna rzecz nie może być ani sama przez się udowodnioną, jak widać z różnic panujących o niej opinii i zdań

b) ani nie może być udowodnioną przez drugą rzecz, bo z tą nie inaczej tak samo i t. d.

Jedynym sceptykiem, którego pisma dochowały się jest Sextus Empirikus (Ἐμπειρικός) lekarz prowadzący koło r. 200 po Chr. jakąś szkołę grecką raz w Rzymie raz w Atenach raz gdzieś indziej

Pisma jego

a) Πυρρώνειοι ὑποτυπώσεις – szkice Pyrr. w 3 ks.

b) Πρὸς μαθηματικούς w XI ks.

właściwie zaś to dwa dzieła

α) I–VI przeciw gramaty. retor. geomet. arytmety. astrolo. muzyk.

β) VII–XI przeciw dogmaty. w Logi. Fizy. Ety.

one są źródłem głównym dla znajomości sceptycyzmu a przytem dla naukowości twierdzeń rozmaitych różnych filozo.

Samodzielnie rozwodzi się Sext. najczęściej odzywa się do prawa przyrzuc. i do empiryi

Sceptycy

Deussen 134

który oddzielnej narzędzi lekarz. metodyki. jego uczniem był Saturninus.

Deussen

Ueberw. I. 288 — 455

Przyczy. jest czemś względ. a względno. (τὸ πρός τι) nie istn. (οὐκ ὑπάρχει) lecz tylk. się domyśl. (ἐπινοεῖται μόνον) Potem —

+ Brahm. argum. który od czas. Hume'a bard. stał się popularn. że nie może wykaz. źródła (Erkenntnissquelle) doświadcz. przyczynowości. —

Także przeciw teolo. Stoików zob. Ueberw. I. 289 —

1° przeciw przyczyno: robi Sext. uwag. że

a) przyczy. nie może być równoczes. ze skut. bo wted. dałby się skut. zamien. z przyczy

b) ani nie moż. przyczy. z tych sam. powod. następ. po skut.

c) ani wcześnie nie moż. przyczy. wyprzedz. skut: bo ona sam. jest przyczy. czegoś, przeto z góry przypuszcz. istnie. skut.

Uwag: przyczy. dla nas jest prost. fakt. któr. nie przypusz. obecno. skut. — Tego fakt dzie. wted. narz. przyczy. gdy zaczą. występ. jakieś skut. +

2° Przeciw sylogizmo. Także robi uwag. Sext.

Każd. sylog. obraca się w kole, ponieważ major, rozt. znalezio. przez indukt: wyłącz. na rozważ. poszczegól. fakt. Do nich oczywiś. należ. także konklu. jeś. major polega na komplet. indukt. bo tylko w tym raz. posiad. on wartość naukow.

Uwaga: przyro. tworz. ciąg. pewn. podob. do sieb. kategor. i zjawis. i stosun. któr. nam. przy nie [illegible] przeprowadz. indukt. (a to najczęś. jest niemożliw.) upoważniają do wygłaszan. ogól. zdań z któr. można poj. im. fakta, pocz. nie sprawdzo. wyprowadz. jako konsekw. lub prawdopod. konklu.

§ 11 Arkesilaos Karneades I. Arre: 71.

W ostatn. przedstaw. swoi. tak. zw. Aked. stawe przest. zapomow. się bedaczic. akenko: a ogranicza. się do Ety. Jedna. Ety: potrzeb: podsta: ~~etyc~~ dialekty: jeżeli ma się broni: od innych syste. etycz. rywalizuj. lub dowied swoj. przewo. nad nie: lub wreszc. wykazać. że jest potrzeb: Gdy więc obok. Aked. do coraz większe znacze. dochod. Stoa, była wal. nieuniknio. a walka ta musia. przybr: charakt. wtenczas tradycy. Aked. Otóż trady. te, jeżeli cofa. się do Sokr: były dosyć sceptyczn. natu. Nauczy. Plat. powtarz. że nic nie wie, a tych, którzy coś twierdzi. usiłow. przekon. że nic nie wiedz. z tego, co twierd. Sokr. nie był sceptyk: ale jego meto. w zbijan. przeciw. i szukan. prawd. była sceptyc. Plat. w swoi. dyalo. przygotow. używa tej sam. meto. Cóż dziwn. że Arcez: założ. tak zw. Aked. sred. powro. do tej sam. meto. a była ona tem ~~bardziej~~ wskazan. im silniej afirmow. Stoi: swoj dogm: Kto występ. z dogm. wywodo. krytyk: a ta jest tem skutecz. im bardz. jest sceptyc.

Zresztą atmosfe. ducho. Grec: zrobi. się sceptyc. w III. stule. Syste. Sceptyc. wykład. wtedy Pyrrhon

towarz. Alex. W. w pochod. do Ind. Później osiadł na stałe w mieśc. Egipt. Elis, gdz. um. oko. 270. Zam stuch. go Timon z Flius, najzdol. z jego ucz. który ur. się około 320 – a um. oko. 230 w Aten. w cięż. pism. wykład. naukę swoj. nauczyc. który sam nic nie napis. Jest praw. niewątpl. że w Aten. występ. na współczes. im Arcezyl: który. tem skwapli. z więc. korzyst. się ~~sceptycz~~: tatw. dał się nawiąz. sceptyc. do pierwot. metd. sokrate: a się wszak. być inter. współcz. obu węg. zwalcza. Stoi. Bo już Pyrr. walkę (~~przeciw~~ niem. uważ. za głów. cel swego życ. a Tim. oczywi. porze. jego ślad. Arcezyl. zaś natrodział. swoj. identyfi. z wal. przeciw Zeno: który jak on był ucz. Polemo: i przemawia: przy Akad. uważ. być za niebezpie. odszczepień.

Tu nastę. krót. streszcz. teor: poznan. Stoi. Kryter. prawd. Stoik. przyjęw. w καταληψις, z któr. mędrz. wyprowad. swoj. wiedz. ἐπιστήμη a niemądr. głow. swoj. δόξα – należ. więc wykaz. że φαντασία καταληπτική jest pojęc. pełn. zmiennego. To przychodz. tem łatw: im silniej. argum. przytacz. dawniej. filozo. (Anaxag. Empedo. Heralkl. Parmenid. pot. Sokr. i Platon)

przeciw prawdziwo. zmysłow. pojęc. Stoi. zaś jako część zeznawali: pokład. ostatecz. kryter. prawd. w pojęciu. zmysł. bo czemu. φαντασία καταληπτική, jeśli nie sil: wyobraź. któr. się dost. duszy ze pomo. zmysł. Ale sil. wyobraź. nie koniecz. jest prawdz.; fałszyw. też moż. takż. być silu. i trud. oznacz. różn. pomię. wyobraż. prawdz. a błęd. Jeśli. zaś o żadn. wyobraż. nie moż. być pewn. czy jest prawdz.: wiedza staj. się niemożl. a dla mędr. będ. następ. na nic się nie zgodz. Będ. więc niemożl. coś wiedz. a naw. to niepew. ~~czy~~ w ogól. ~~czy~~ niczeg. wiedz. nie moż.

Ten Sceptyc. jedn. nie wpływ. na działan. nasz.; bo żeby zdob. się na czyn dobr. lub unik. złego, na to nie potrze. zupeł. pewno.; potrzeb. tylk. prawdopod. Nawet ten, któr. jest przekon. że nic. na pew. wiedz. nie moż. ma przed sob. bezpiecz. prawdopodob. według któr. postępo. moż. w życi. praktycz.:

Niektór. twierd. że Sceptyc. Carneyd.: ~~był~~ wyjąt. tylk. przezna. polemicz. przeciw Stoi. i wydaj. się jedn. pewniejsz. że Sceptyc. bezwzględ. był isto.: jego nauczen. Wiad. wszak. że nic nie napis.; dopie. ucz. jego Lacyd. zebr. jego dyspu.:

Pierwsi wyszło. Arystot. nie poznan. nieprzyj. jego Sceptyk. dopie. sto lat późn. Karn. stąd się inicyat. nowe. odstęp. kierun: któr. często nazyw. się 3a Akad. a jest właściw. i właściwie. Akad. średn.

Karn. z większ. jenn. niż Arcez. ścisłej. zwalcz. Stoi: we wszystk. dziedz. filoz: Jak Arcez: ze wzgl. głów. przeciw. uważ. Zen. Jak on Chryz: Gdyby Chryz. nie było, ani mnie by nie było. –

W teor. poznan. uważ. on dal. zasc. Arcez. Przyjmu. raz. ze Stoik. że wrażen. są jedyn. źródł. wszys. wyobr. a następ. intell. ich. wiedz. Każ. myśl daje się sprowadz. do jak. wraż. zmysło. Ale wrażen. zmysło. i na niem oper. wyobraż. nie ~~daj~~ mieści w sob. żadn. cechy, po któr. b. moż. odróżn. fałsz. od prawd. Zmysł. nam rzad. dają obraz dokład. jak. rzecz: Dzieje prawdz. w nich się nie różn. od jej z wod. na pierw. spojrze; ścia. mało. w pewn. odległ. wydaj. się wypu.; wież. czworogra. wyda. się okrąg.; wiós. do połow. zanurz. w wod. wyd. się złam. i t. d. Te wraż. są niewątpl. fałszy. a jedn. mog. być tak silne i oczyw. jak te, któr. pocho. ze prawdzi.

W ten sposó: wyprow: Karn. logi. Stoi. że jeżeli wyobraż. zmysło. są niepew. to także dedukc. rozumow. na nich poleg. muszą być niepew. Odstęp. jedn. Karn. w ważn. punk. od Arcez. Ten w teor. umysło. uważ.

wszys. za niepe.: a prawdopod. wystarcz. być w dziedzi. prakty. dział. Karn. usiłuj. dać teor. warunko. probabi: zdaj. się, że tak. w poznaw. teoret. przyzna. mu wielk. rol. Jeże. wyobraż. zupełn. są pozba. bezwzgl. pewno.; mog. jedn. posiad. pew. stop. wiarogodno. Do tego potrzeb: aby posiad. trzy cechy: a) żeb. były wiarogo.; b) żeb. nie zamier w sob. żad. sprzeczno; c) żeb. w wszystk. częś. swoi. były sprawdzo. przez doświadcze. Trzy te warun. obszern. dyskuto. z ogrom. talent.

Za pomo. probabi. zwalcza: syst. Stoi. w wszyst. częś.: Najpier. w teol: Stoi. wyobr. sob. Bóst. spos. materyalis. jako dusz. świa. wszyst. rozle. a obdarz. rozu. Zatw. syst. Karn. zbij. tak. poję: Co czuj. zmien. się, a co zmien. się, moż. zgin., zat. bóst. Stoi. nie będ. wieczy. ani ~~też~~ wogó. Bóst. nie będ. bo Bóg nie moż. posiad. czuć. Oprócz teg. Bóg czując. musi być cieles. natu. a zat. będ. podleg. zmian. Nareszc. Bóg, jeże. istniej. będ. alb. skończo. alb. nieskoń. Jeż. jest skoń. to będ. częś. wszechświa. a jako część nie będ. jestest. doskon. Jeż. zaś jest nieskoń. będ. niezmien. nieporusz.; będ. bez zmian. i ruch., zat. nie będ. jest. rzeczywi. ani żyj. Zat. Bóg nie da się poj. ani jako skończ. ani jako nieskoń. Jeż. istn. będ. albo cieles. albo niecieles.; w pierw. razi. będ. bez rozumu czy. będ. abstrak.; w drug. raz. nie będ. wieczys. Tak samo Bóg, jeże. jest, musi być alb. cnotl. alb. niecnotl.; w pierw. razi. uznaj. nad sob. wyż. prawo, i nie będ. isto. wszyst.; w drug. raz. będ. niż.

~~Arkesilaos–Karneades~~

od głów. Zat. poję. Bog. jest pet. sprzeczno. Z tej argu-
mę wol. jed. wniosk. że Karn. wcal. nie wierz. w Bog;
zaję. polemi. wiłow. wykaz. że tak. Bóg nie odp. jakiej.
wyobraż. rob. Stoi.

Podob. w ety. odrzu. poję. wrodzo. sprawiedliwo. i spra-
wszyst. jest w ety. konwen. Sprawiedliwo. jest instyt.
ludz. Któr. zasada i miar. jest inter. To też zmien.
się wedł. czas. i miejsc. Gdyb. była wrodzo – byłab. taką sam.
u wszyst. ludzi; jak. dla wszyst. ~~ludzi~~ pewn. rzeczy są
zim. ciepł. słod. lub gorz. Sprawiedl. jest cór. słabo.
ludz: bo w obec trzech możno. postawię: a) rob. źle
ale złego nie doznaw; b) robić źle i doznaw. złego; c)
ani rob. źle ani go nie doznaw. wolel. ludz. obrać trzec.
jako drugiej:

Mędr. Stoi. w ocz. Karn. jest głup. i wariac.
bo dąż. dziś do rzo. niedościgło. która nie odpow. natu.
ludz. Walk. o byt w życ. prywa. i polity. każe nieraz
wykr: się przekr. sprawiedli. bezwzgl. Własno. czy
prywa. czy publi. jest kradzie. Arkad. i Ateń. zdoby.
swoj. kraj. przez grabież a pot. wymyśl. bajk. że wrodz.:
jemu. Kłamstw. Mędr. ~~polity.~~ losem doskon. głod. sprawied.
Któr. niesprzw. jest grzeb. a wszystk. zbrodnie. Któr. jest
cnoto. przez wszyst; żąd. zwrac. głod. gdy mu dany wyb.
obrazić się nie będ.

§11

Wykłady Karneadesa w Rzymie r. 155

Akad. średnia

Beun 121

Wiado. że Ateń. obrabow. miasto Oropus (na prawie Eubocc) a zostali za to skara. przez Rzym na 500 tal. odszkodow. Ateny zubóża. i wyprosz.: wysła. deputa.: do Rzy.: Przed stow. Scholarch. – Karnead. Diogenesa (ze Stoi) i Krytolausa (z Peryp.) – Wymowa swoj. zrobi. wielk. wrażen. w Rzym. gdz. młodzi. młodz. zwracać się ku greck. oświ.: a także starsi pano. zwłasz. zwłaszcz. Scypio. już byli obezna. z litera. greck.

Gdy Karnead. zapowiedz. szereg odczyt. młodz. bogata tłum. pierwszy do niej: za przedmio. obrał sprawiedliwo:

Pierw. wykła. streszcz.: co ne wsze tej czo: wygłosi. byli Plat. i Arysto. Ale należ. do metod. wykład. akademi.: a tradycyjnie sięga. aż do Sokr. że każd. dowod. twierdz. równ. siln. wypowiedzi. przeciw. było się dać zaprzecz. z tą zam. Tatwo. Toteż drugi wykł.: zajmow. się wyowarzan. Koalicz. pierwsz. wykła.

Przenosz. cały kwest., jak się zdaje, z prywat. punkt. widzen. do publiczn. niekto. Karnea. wykaz. za pomo. róża. przekonać, państw. w róża. twierdz. że nie było żadn. niezmienn. formy prawa i że największ. i najdziel. rozwij. się państw. korzyst. z niesumien. napad. na sąsiedz. zasiedzów – podob. najpiękniej przykła. tego Karnead. z histo. rzym.

Potem schodz. znowu do życia prywatn. Karn. rozwodz. się nad mnogością tych wypadk. w któr. sprawiedli. sprzeciw. się własn. interesow. jednost. i nad zbawieństw. któr. każe jednej osoby korzyść poświęcić na korzyść drugiej.

Benn II. 122

Przypuśćmy że dobry człow. powied. niewolni. lubiącego uciek. albo dom nie-zdrowy dosprzedan. czy uwiad. o Kupca o tych brak. lub też będz. je ukryw. W pierw. razie będz. uważati w drug. będz. człow. niesprawiedl.

I znowu sprawiedliwo. zabrania nam przywłaszcz. sob. życie lub własno. bliźnie. Ale gdy stat. się rozbij. czy sprawiedl. człow. nie będ. star. się ocali życie swoj. ze szkod. bliźn. zabierając deske na któr. umieścił się osoba słabsza od niego – zwłaszcz. gdy sa sami razem na morzu. Jesli on mądry, będz. tak postępo. bo inacz. musiał b. poświęci życie swoj.

Tak samo wszelkiej przed niepozyj. czy nie zrzuci sam. kolegę ze statku, aby na nię wejść i uchron. zamarzn. I tu znowu sprawiedli. nie da zezwo-godz. z zachow. sieb. zamarz. t.j. z mądro.: – Cic de Rep. III. 6-22

Zob także Benn II 123 29/

§. 11 Akademia średnia lub druga i trzecia, jak ją nazywają niektórzy. Po śmierci Kratesa obrali członkowie Akademii naczelnikiem Sokratydesa, starszego człowieka, który zrzekł się godności na rzecz Arcezylausza. Ten ur. około r. 315 w Pitanie (w Eolidzie, prowincyi Azyi mniejszej), zrazu wbrew powołaniu kształcił się na retora, potem słuchał astronoma Autolika, najprzód w mieście rodzinnem, potem w Sardes. Przeniósłszy się do Aten muzyka Xanthusa i Teofrasta (w Liceum); wreszcie przez Krantora ~~poz~~ wprowadzony do Akademii, został uczniem, jak wyżej powiedziano, Polemona i Kratesa. Uczył się także matematyki u Hipponika. Zostawszy naczelnikiem Akademii, podniósł ją do nowego znaczenia wymową i nauką, dowcipem i bystrym rozumem. Był jednostajny, łagodny, ludzki, miły w obcowaniu, trzymał się z daleka od spraw politycznych, a z pomiędzy panujących miał bliskie stosunki tylko z Eumenesem I., królem Pergamu, ~~do~~ któremu ~~należała~~ także ojczyzna jego poddaną była (263-241) i z tegoż kuzynem ~~następcą~~ późniejszym Attalusem I. Obaj go obdarowywali, a że z domu był majętny i Krantor mu zapisał swoje mienie, zebrał znaczną fortunę, która mu pozwalała używać wielki zbytek, zarówno w biesiadach, ale i wielką dobroczynność. Dla uczniów swoich był zawsze wspaniałomyślny i ~~obo~~ wyrozumiały. Umarł w r. 241 (= Ol. 129,3) mając 75 lat. Majątek swój zapisał bratu, nie Akademii. Obczytany w poetach, sam wiersze układał (w jednym z epigramów przepowiedział wielkość przyszłą Pergamu) ale prozą nic nie pisał, z wyjątkiem rozprawek, przeznaczonych dla króla Eumenesa I., które do handlu księgarskiego nie dostały się. Zamiast wykładów ciągłych wprowadził znowu sokratesowe dyskussye a dowcipem i bystrością w krytykowaniu zdań przeciwnych, niezmiernie studye w Akademii ożywił i na nową drogę wprowadził. (Zob. o nim de Arcesila, rozprawę Geffersa w Göttindze 1841)

Lacydes z Cyreny był jego następcą od 241 aż do 215. Wtedy ~~kiedy~~ odstąpił dobrowolnie scholarchatu swoim uczniom Teleklesowi i Euandrowi, którzy zrazu piastowali go wspólnie, potem, gdy Telekles umarł, sam Euander aż do śmierci. Obaj byli z Focei w Azyi mniejszej, i Lacydes zaś wiernie stał przy nauce Arcezylausza i pierwszy ją w pismach różnych ogłosił. Gdy Euander umarł, dostał się scholarchat Hegezynowi (lub Hegezylauszowi), a tego uczniem i następcą był

__Karneades__, założyciel tak zwanej trzeciej Akademii, z Cyreny, ~~gdzie~~ (ur. 214, um. 129), słuchał obok Hegezyna także wykładów __Diogenesa Stoika__ a studyował pisma innego Stoika Chryzyppa, któremu, jak sam mawiał, najwięcej zawdzięczał w swoim rozwoju duchowym. W r. 156, jak dawniej powiedziano, bawił w Rzymie (będąc już głową szkoły) razem z Krytolaosem Perypatetykiem i Diogenesem Stoikiem i tam głębokie zrobił wrażenie na wszystkich, którzy słuchali jego wykładów. Był bardzo bystrym dialektykiem, miał głos przyjemny, wymowę silną i nadobną. Wielu retorów uczyło się u niego i także w Akademii wzrósł gust do retoryki. Na starość oślepł, pism zaś żadnych nie wydał, oprócz niektórych listów do Ariaratesa, króla ~~króla~~ Kappadocyi. Uczniowie go podziwiali i porównywali z Platonem, bo on także urodził się w dniu poświęconym Apollinowi (w tak zwanych Karneach). Najsławniejszym z jego uczniów był

__Klitomach__ (Hazdrubal) z Kartaginy, ur. około 175, już w ojczyźnie oddawał się studyom naukowym i w ojczystym punickim języku podobno nie jedno napisał. W 24tym roku życia przybył do Aten i przez cztery lata słuchał prawdopodobnie Perypatetyków i Stoików, potem przez jedenaście lat Karneadesa i jeszcze za życia jego, miewał osobną szkołę swoją w Palladium. Gdy mistrz jego umarł w 129 r. scholarchat zaraz nie jemu się dostał, lecz jakiemuś drugiemu __Karneadesowi__, synowi Polemarcha, a gdy ten ~~umarł~~ już po dwóch latach pożegnał doczesność, inny współuczeń jego __Krates__ z __Tarsus__ objął ~~przez cztery lata był~~ naczelnictwo, ale ~~już~~ po ~~scholarchem~~ dwóch latach __Klitomach__ z licznemi swemi stronnikami opuściwszy Palladium, przemocą wcisnął się do Akademii i potem intrygował i burdy robił, dopóki po dalszych dwóch latach w 123 nie odebrał scholarchatu rywalowi. W r. 110 widywał go L. Crassus w Atenach a niedługo potem, zdaje się, zakończył życie. Po zburzeniu ~~Gdy~~ Kartaginy (146) napisał w języku ojczystym konsolacyę do swoich rodaków. Pisarzem był niesłychanie płodnym, bo ogłosił przeszło 400 ksiąg. Główną ma zasługę tę, że wyłożył nauki i poglądy mistrza, który sam nic nie napisał; już to we formie rozmów i dysput, już to jako wykłady. Głównem jego dziełem były cztery księgi περὶ ἐποχῆς (quatuor libri de sustinendis assensionibus, ~~pat~~ Cic. Acad. II. 31 §. 98) Dwie rozprawy do L. Luciliusa i do L. Censorina

zawierały może własne twierdzenia Klitomacha, a były prawdopodobnie (podręcznikiem) streszczeniem sceptycyzmu akademickiego, dla wszystkich obcych odbiorców, aby obeznać ich z nową nauką.
Wszystkie te prace zaginęły, jak i reszta dzieł Klitomacha, i mało byśmy o nich wiedzieli, gdyby nie ułamki, naśladowania lub wyciągi u późniejszych Greków i Rzymian.
Cyceron, który bardzo wysoko stawiał jego wartości filozoficzne, korzystał z niego często, n.p. w 3. księ. *de natura deorum*, w księdze *de fato* i w 2. księ. *de divinatione*. Tak samo Sextus Empiricus w polemice swojej przeciw teologom i astrologom (adv. Mathem. VII. 402 sq.) dużo z jego argumentów wyzyskował.

Z uczniów Karneadesa wymieniają jeszcze kilku, którzy jednak zupełnie lub w części są nieznani. Najgłośniejszy Charmidas lub Charmadas, który bardziej jeszcze, niż Klitomach, trzymał się swego nauczyciela; obok niego spora liczba mniej zdolnych. Zob. Susemihl I. p. 131–134

—

§. 12. Akademia nowa

lub 4ª i 5ª jak inni ją zowią. Tak zw. 4ª założ.
Filon z Larysy ur. (147–140), zraz. w mieśc. rodzin. wszedł się filozo. u Kallikleza, uczn. Karne: pot. maj. mniej więc. 24 lat ud. się do Aten; tam przez 14 lat przeb. pod Klitom. i po jego śmierc. został scholar. Obok niego stud. Apollod. z Seleucyi, Stoi. Gdy wybuch. w r. 88 wojn. Mitryd: z wielu stronni. rzym. uszed. do Rzy. gdz. charakt. i uczon. zdob. sob. wielk. znacze. i wiel. przyje: międ. nich młod. Cyce. Czy powróc. do Aten poźniej nie wiadom: To pewn. że w 79 tam już był scholar. Antyoch, które stud. Cyce. przez swoj. pobyt. (Cic. de fin. I. 1. §1; Brut. 91 – §315). Obok filoz. wykłe. tak. Retor. W pierw. czas. był zwolen. bezwzgl. Karne: pot. zerw. z jeg. Scepty. i przyjmow. że duch ludz. ma sob. wrodzo. jak. prawd: któr. zna bezpośred. Twierd. także że to była pierw. nau. Plat. Stąd Cic. Acad. I. 4, 13: negat... duas Academias esse erroremq. eorum qui ita putarunt, coarguit. Mimo to wystąpi. przeciw niemu Antyo. który takż. odz. powr. do pierwot. Platoń. w 2 księg: (międ. 87–84) w któr. utrzym. (co przed nim odbł. Metrodor z Stratoniki), że sceptyc. Arce. i Karne. był tylk. zwróc. przeciw dogma. Stoi. i miał być tylk. przygotow. do prawdz. nau. Plat.

Gdy Antyo. bawił wted. w Alex. z Lukul. dobr. to dział. bawił się obwoz. i zepgt. obecn. Herakleita z Tyru, któr. przez dług. lat. stud. był i Klitom. i same. Filo. on to moż. był prawd. Obaj wadz. że to Kwen. pow. Antyo. odpis: do działo. (?, Sosus (im. współzaw. Stoi.), uczo zdaj. się Fil. raz jeszcze odpis. – Czy autor. także wielk. dzie. w 6 częśc. o czd. filoz: czy tyl. wyłożen. moż. dział. nie nam wyj. jest ważniej.

Wspom. Heraklit z Tyru był długolet. ucz. Klitom. i Filo. a przyjac. Antyo. żył raz w Alex. gdz. spot. Antyoch. gdy ten towarzy. Lukull. Towrd. zaw. wiern. Klitom. a nie wiadb. czy w ogól.

Antyoch z Askalonu był przez dług. lat. ucz. Filo. i przendzpo. z nim przyb. do Rzym. gdz. zapozn. się z Luk. Ten zabr. go ze sob. w pierw. lat. woj. Mitrid. do Alex. Zrazu był sceptyk; pot. zrob. się eklekty. i twierd. że wszyst. szko. filoz. w główn. kwest. zgad. się. Do eklektyz. doszz. już to ze przykład. swego. nauczy. Filo. już to dla wyrodnienia. charakt. swoj. już to pod wpływ. Stoi. Mnezar. który (jak wogóle powo. jego Panecjusz) także wyrob. sob. pew. eklekt. Tak stał. się, że z uprobl. przej. od Stoi. liczn. twierdz. a dokt. swej. Sozusa od Stoi. przez. Stoi. z tego samo. mieś. był sod. Odd. zwały. czy. sceptyk. i przew. wszystk. zwolenn. Akad. sob. zjedn. (Cic: vetus philosophia, quae nunc prope dimissa, revocatur) Tez. zestd. że Akad. odd. więd. nie zwraca. do sceptyk – po śmier. Filo. został. głów. szko. a w r. 79 stud. go w Ate. Cyc. przez sześć mies. Także Atty. z nim się zapozn. wted. Pot. towarzy. Luku. na drug. woj. Mitryd. i w dziele περὶ θεῶν opis. jako świad. naocz. bitw. pod Tygranocerta (r. 69) – Plut. Lucull. 28 – Niedtu. pot. (w 68 lub 67) umarł z trud. poniesio. podcz. wypra.

Oprócz wspom. dział wymien. jeszcze Kanonika i drug. które w 6 lat po Sozusie wydał. do Q. Lucil. Balbo i w któr. streścił wszyst. swoje dowo. na ulub. swoj. tezę, że Stoi. i Perypa. w główn. punkt. zgadz. się z Platoni. Ale zdaj. się, że zamia. z dział Plato. brał on przeważ. Platoniz. z pism Speuz. i Xenokr. Pozat. jedn. duże sceptyk. w kwest. filoz. przyrodni. W Ety. zdaj. się dużo korzy. z probabi. Karne.

Arystus, brat i uczn. Antyo. stud. także inn. filoz. był z nim w Alex. gdy pis. Sozusa, pot. został. jego następ. w szko. aten. Tam stud. go kilka lat po r. 68 Brutus, później Cycer. jako prokons. w 51 i drugi raz w r. 50 jako Imp. Niedtu. pot. um. bo gdy w r. 44 bawił Bru. w Aten. stud. Teomnesta –

Filon § 12 Akademia nowa

porównyw. filozo. z leka: który a) nemow. chor. do tran. lekars; b) zbij. rady przeciw; podobn. filoz. naprzód ład. do ino. rzeczy; pot. zbij. zewn. zobo. filozo. Te dwa zadan. spełnić. dwie pierw. części: filo = λόγος προτρεπτικός i ὁ περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν τόπος =

Pot. ~~a)~~ lek. wybiera c) przygoty. chorob. ~~[illegible]~~ ῦ/odkry. odpowied. lekar: Podobn. filoz. naprzód wytęp. błęd. mniem. które. przyj. i zesam. sad duszy, pot. daje chore. nau. zdrow. które przywra. rozum i zdrowie: ~~Mowy~~ Tem zet. ~~dwie nowe~~ zapomina się przez części: λόγος περὶ τελῶν i ~~λόγος περὶ βίων~~

Nerem. lek. ma na celu ~~[illegible]~~ zdrowie. Nie wystarcz. ~~zapomnieć~~ doprowadzić. chore. do zdrow; musi daw. przepis. rady, jak je zachow. Filoz. ma na celu szcz: εὐδαιμονία. Musi daw. przepi. jak odzysk. rozum i przez szcz. dobr. szcz: może je zachow. Te przepis. odnosz. się albo a) do życ. prywa. albo b) do życ. publicz. Będ. tedy 4a cz. filo: περὶ βίων, która podaj. θεωρήματα δι' ὧν ἡ φυλακὴ γενήσεται τοῦ τέλους dla osob. pojedyn. Piąta zaś część zapomin. się tem sam. zad. w życ. społecz. λόγος πολιτικός –

Nareszcie: dla tych które nie są komplet. filoz. dla tak zw. μέσως διακείμενοι ἄνθρωποι układ: Fil. jakob.

prakty. podręcz. w któr. rezult. ety. filozo. streść. w rzeczy praktyc. reguł zastósow. do szczegół. wypad. życ. – nazw. tę część ὑποθετικὸς λόγος. –

Ten system. wykł. filoz. który z wyłącz. fizy. obejmo: wstęp ogól. (προτρεπτικός), pod. dialekty. (ὁ περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν τόπος), następ. trakt. o celu życi. i stosu. środ. do nieg. (περὶ τελῶν), pot. Etyk. indywiduel. (περὶ βίων) i Ety. społe. czyli Polit. (πολιτικός) a w kończ. przepi. życi. prakty. czyli Ety. popular. (ὑποθετικός) – dowodz. to, że aut. przyzn. możno. wiedz. i że odstąp. od sceptyc. który zaprzecz. jej możn.

Zachow. jedn. tyl. z dawn. sceptyc. ile potrze. było do wal. z Stoi: a) że żad. pojęć. nie jest tak pewn. żeb. nie mogł. być fałszy. (Karn.); b) że wrażeń. zmysł. nie zawier. w sob. kryt. prawd. (Kar) Z drug. stro. dowod. że rzeczy nie są nieprozualn. w sob. i że tem odrózn. się od Aker. czes. dowodz. przec. Stoi. że żad. rzeczy nie pozn. pozn. nie moż. mów. to tyl. w polemi. celu, ale dowodz. nazw. tem różn. od Plat. między się nie zmienił; owszem. utrzymyw. że rzeczy dają się pozn. W tym celu odróż. Fil. niepewno. od niepojęto. kto rzeczy uważ. za niepoz. nie koniecz. twierd. że są niepew.

§ 12 Filon Akademia nowa 2/

Jest jakaś oczywistość. która nie jest poznaw.; za prawd. wraże-
duszy, któr. widzi. ale któr. nie zaw. poznaje. Ale ta
wiedza nie jest tak. pewn. jak. poprzw. ze pewn. pojęć;
jest pewną oczywisto. wyższ. od zwykłej. prawdopod. a niż.
od bezwzględ. pewno. pojęć.

Tak więc stoi Fil. w pośród. pomięd. Karne. któr.
żąda. pewno. nie oczywi. tyl. wszechstr. a Stoi. który
przyjm. pewno. bezwzgl. Co inne. jest perspicuū (ἐναργές)
a co inne. perceptū. Prawda (verū) jest wyciśnięta
w umyśle (impressū in animo atq mente), ale nie moż.
być wprost pojęc. ani pozn. (neq tamen id percipi
aut comprehendi posse). Chociaż powied. że nie umie. (była
to pretens. Stoi.) z całą pewno. dowieść i zrozum. żądn.
prawdy w jej wewn. isto. i w jej ostat. przyczy.

Skąd się biorą owe prawd. oczywist. (perspicua)
i jakim spos. się w duszy impresse, Fil nie wytłum.
Czy przyjmo. teor. plat. idei (Ritt. S. Aug.) lub też
przyjmow. coś pośred. międ. zwyczajn. pośred. a bezpośred.
prawd pierwot.; trud. rozstrzygn. To pewn. że żąd.
czegoś wyż. od prawdopod. Kar. a niego. mniej od bezwzgl.
wied. Stoi. o ile ta pochodzi. cała od wraż. zmysł.

Stanowis. Fil. jest połowi.: nie miał odwagi zerw.
zupeł. z zasady. swoich mistrz. ani też nie chciał powró. do
oczyst. nauk. Plat. Z jedn. stro. przecz. żeb. tylko kryt. jest.

prawdy, z drug. chwie. zachow. jakoś wiedz. chwi uważ. rzeczy niew. opis. za niepewn.

Nie dziw. że nas. jego Antyo. zrob. krok dalej, zerw. zupeł. z Scepty. i poznan. prawd. ogłos. za możl. Też przez stud. swoj. był doprow. do pewn. dialekty. jak wyn. ówcz. Wały. przedmiot. przeciw Scepty. w jakiejkol. form. się zjaw. Jeżeli sceptyk nie przyjmu. pewno. wied. to znosi tem sam. swoj prawdopod. x która chce zastąp. pewno. Jeśli nie moż. pozn. prawd. ani tej. pozn. nie moż. co jest do praw. podob. a wted. staw. się w kolli. i z potrzeb. natu. ludz. aby pozna. i z nie mniej. potrze. aby dział. Argu. że moż. bez wied. pewn. dział. wedł. prawdopod. zbij. uważ. (jak rob. i Chryz.) że bez praw. nie ma prawdopo; powtó. że nie moż. dział. bez zgody się na coś. Ale to zgod. się musi tyć sil. jak pokazu. przykł. ono. bo tyli nie powie. ofię. jeś. nie będ. przekon. siln. i niezachw; nikt nie będ. miał mądro: prakty. jeżeli cel i zadan. życi. pozn. się nie daje.

Także w dialekty. przywró. Antyoch. kryter. pewno. Scepty. mówi. (Karn.), że nie moż. odróżn. prawdzi. pojęć od błędn. Złudze. zmysł. wcale nie dowod. na korzy. Scepty. bo tylko wted. uważ. się zmysł. za źród. pewn. wiedzy: gdy za zdro. i nor. się. zmys. same w sob. bran. uważ. za kryt. praw; bo chociaż zmysło. jest zmia. naucza., wyjaw. jedn. zaraz. przyczy. tej zmia. Także ogół. poję: należ. uważ. za prawdzi.; jeżeli nie chce.

§ 12 Akademia nowa Antyoch

zwierz. sama mojno. myśle; sztuk. piek; nauk i umiejęt. Przyjdz. ludz. zgiąc. lub wanya. niore. nie dowod; bo za pozba. osoynisto. która poriad. prawdz. wyobr. i poję.

Zwerz. Sceptycy. sami za niekosek; gdy zawn: niekosek. dogmatyst.) Twierd. bow. że nie moz. być siln. przekona; że nie mają różni. pomięd. prawd. a fałszy. a jedn. używ. defin. i podział. i argument. chociąż twierd. że dowodz. do żadn. praw. nie prowad. Jeże. nareszt. twier. że pomięd. prawdz. a fałszy. wyobraż. nie ma różni. żadn; oczywiś. przypuszcz. że są jek. wyobraż. prawdz. a inn. fałszy.

Wyni. z tych uwag (wedł. Antyo.) że wszystkm. zgadz. jest zupeł. niezasadn; że przeciw. wobec sceptyc. należ. postaw. twierd. dogma. Poniew. jedn. nie miał twórcz. geniu. (Zell. III. a. 601), nie umiał postaw. samodzie. syste. ani też nie udał się za jedn. z istniej. podów. lecz wybr. ze wszyst. to, co jemu wydaw. się prawdz. Że zaś sceptyc. podnosi. ciąg. sprzeczno. pomięd. syste. on dowod. że tej sprzeczno. wcale nie ma lub że dyst. odno. się do punkt. drugorzęd. Sam zalicz. sięb. do Platoni. a swoich poprzed. (poczaw. od Arcezy.) obwin. o odstępst. od zasa. Plat. ale twierdz. Platoni. wedł. niego nie wyklucz. zgod. z Stoicy. i z Arystot. Akade. i Peryp. byli wedł. niego jedn. form. filozo: a różni. się tyl. w słow. nie w rzecz.

Tak samo Stoi. przypisuje sob. cała filoz. aked. o percep. a zmieni. tyl. nazw; jei. zas Arab. ci nowe, za to rzeczy podrzęd. W głów. punkt. wzwaz. Stoa nie przed. sta. się jako syst. nowy, lecz jako poprawio. Platoni. Sam Antyo. był. przej. od Stoi. że były. powin. iż chce uchod. za akad. ale z wyjąt. nieliez. punk. jest syst. Stoi. (Acad. II. 43. §. 132). Zeller zaś (603) mimo tego. potrze. nie chce zalicz. go do Stoi. ani też do Platoni. lub Perip. lecz ozna. go Eklekt.

Filoz. dziel. Antyo. po dawne: na 3 części: a) Etykę (najważ.) b) Fizy: c) Logi – w tem następ. wyra: się ich waż. W Logi zajmu. się głów. zbijan. sceptyc., pod. drogu. się niż. Chryzy. który był Stoi. a z logi. plat. wyprow. ogól. rysy, w któr. zgod. się z Perip. i z Stoi. Wnet. wiedz. zaczy. od wraż. zmysło. ale jest w sob. dzieł. rozu. Nau. idei pomij. a logi. stoi. uważ. za rozwin. i udoskon. platon. myśl. – Obraz jego logi znajdu. był. w Topi.

Metafi. plat. niało. także pogod. z arysto. i z stoi. a w następ. i fizy. (Zell. 604)

W Etyc. przejmu. od Stoi. miło. sieb. i zachow. sieb. za instyn. zasad. ludz. natu. a stąd dosko.

do stoi. aked. zaczd. że nale. żyć wedł. natu. Co zaś jest wedł. natu. należ. dla każ. jest. oznacz. przez anali. jego właśc. isto. Najwyż. dobr. dla ystow. vivere ex hois natura undiq perfecta et nihil requirente (Cic. Fin. V. 9. §. 26). Dotąd stoi. nie gro. wspól. Aked. i Stoi. Ale gdy Stoi. tyl. to, co rozum. uważ. za właśc. natu. ystow. on do niej zalicz. także zmysło. bo ystow. skład. się z ciz. i dusz. a choć dobra ducho. mają. warto. najwyż., jedn. i dobr. ciz. nie są bez warto. i mają nie tyl. warto. środ. lecz tak. mog. być pożąd. dla sieb. sam. Najwyż. dobr. w udoskon. ludz. natu. tak co do ciz. jak co do dusz; w nabyw. najwyż. doskona. tak ducho. jak cieles. czy. w posiad. wszyst. dobr ducho. ciele. i zewn. Te składni. zupeł. uszczęśliwo. mają róż. warto; najwyż. mają przymio. ducho. a wśród nich zno. moral; ale choć dobr. cieles. i zewnę. mało wpływa. na nasz. szczę. nie należ. ani jedn. odmawi. wielk. wpły. Jeżeli Stoi. mają zacz. jako cno. wyłącz. do uszczęśliw. to przecież potrzeb. tak. ini. niczy do najwyż. uszczęśliwo. jeżeli ma być zupeł. W dziel. ponadt. zgad. się z starą Aked. a odewo. się Cantyo. że obr. drog. środ. międ. Teryp. którzy

zbyt wiel. wag. Kied. na nowy zeum. a Stoi. który za mało.

Jer. hust. wed. staw. na pierw. miej. a Zenodzięt., Antyo. obie funk. staw. obok sieb. Tako ugnu w pred. przyrodz. natur. ludz. Jer. Stoi. jed. cno. przyjmo. a Temp. wiel., twier. Antyd. że wszyst. cnot. sa połącz. nierozer. wszyt. choć kar. na swoj. odreb. funk. O tych ina. punk. zob. Zell. p. 603 Któr. zwrot. zach. go zbyt swo.

Gravé par L. Wuhrer, R. Gay-Lussac, 52.
Imp. Dufrénoy, Paris

Wykłady w półroczu zimowem
1910/1911
które miałem już jako prof. emer.

Historya filozofii grecko rzymskiej
od śmierci Alex. W. do bitwy pod Akcyum
(r. 31) kiedy August został
cesarzem rzymskim.

Wykłady odbywały się 24. 27. 31. paźd.
4. 7. 10. 14 list.
17. 21. 24. 28 "
1. 5 grud.

Następne odbędą się: 12. 16. 19. 23.
26. 30. stycz.
6. 9. 13. 16.
20. 23. 27. lut.
2. 6. 9. 13.
16 marca

5 906683 000014 >

TECZKA WIĄZANA BIAŁA